

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2009 оной
октябриин
22
Четверг

№ 42
(21736)

Намарай
һуулын хүхэ
нохой нарын
4
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

«ХОДО УУЛЗАЖА БАЙЯЛ»

гэжэ Буряадай Президент В.В.Наговицын Польшо Республикын Эрхүү хотодо байдаг Генеральна элшэн түлөөлэгшэ Кшыштоф Чайковский гэгшэтэй хаяхан уулзажа ганилсахадаа хэлэбэ. Буряад орон энэ айлшан ерэнэн байна. Зүгөөр мүнөө тусхайта нюурые түлөөлжэ ерэбэ гэшшэ.

2009 оной апрель һараһаа энэ тушаалда хүдэлжэ эхилээ. Элшэн түлөөлэгшын уялгануудые тэрэ Эрхүүгэй областыдо, Буряад Республикада, Тыва Республикада, Забайкалийн болон Красноярска хизаарта дүүргэнэ. Буряад дайдада ерэнэн энэ айлшаниие республикын Президент хүндэтгэйгөөр хүлээн абаад, манай республикада ажаһуудаг поляк яһатан туһатай хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэдэг гэжэ тэрэндэ мэдүүлбэ. Өөрынгөө талаһаа Кшыштоф Чайковский үгэ абахадаа, манай арадуудай хоорондо холбоо харилсаа хүгжөөхын тула бүхы хүсэл оролдолгоёо элсүүлхэб гэжэ найдуулаа.

Татьяна ПЕРЕВАЛОВА,
манай корр.
Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ШУХАЛА УУЛЗАЛГАНУУДЫЕ ҮНГЭРГЭБЭ

Октябриин 20-до Буряад Республикын Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын засагай федеральна зургаануудта хүдэлмэрилхээ Москва хото ниидэһэн байна.

Октябриин 21-дэ Буряадай Президент Россин Федерациин экономика хөгжэлтын министр Эльвира Набиуллинагай үнгэргэхэ онсо экономика зонануудые хүгжөөлгын асуудалаар зүблөөндэ хабаадаа. Россин онсо экономика зонануудай талаар агентствые усадхаһанай удаа тэрэнэй эрхэ түлөөлэгшнүүдые Россин Федерациин Экономика хөгжэлтын министрствэдэ дамжуулан үгэхэ асуудал шийдхээд, онсо экономика зонануудые байгуулжа байһан регионуудай засагай зургаануудтай дээрэ нэрлэгдэһэн министрствын саашадаа харилсан хүдэлхэ асуудалнууд зүбшэгдэһэн байна.

Энээнһээ гадна Москвада Вячеслав Наговицын хэдэн шухала хүдэлмэрилгын уулзалгануудые үнгэргөө.

Буряад Республикын
Президентын болон
Правительствын
хэблэлэй албан.

ҮНЭН АЖАЛДАНЬ - ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

Захаамин нютагһаа гурбан хүн Россин Федерациин хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэбэ. Понедельнигтэ баяр ёһололой оршон байдалда Россин Федерациин Президентын зүгһөө республикын толгойлогшо эдэ хүнүүдтэ гүрэнэй шагналнуудые барюулба.

Хүдөө ажахын талаар габыятай байһанайн түлөө Захаамин аймагаар ахмад гүрэнэй ветеринарна врач Валерий Дашиевич Мункуев «Россин Федерациин габыята ветеринарна врач» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тийхэдэ Захаамин аймагай түбэй больницын ахмад медициннын сестрагай тушаалда 16 жэлдэ хүдэлжэ байһан Валентина Геннадьевна Ваганова «Россин Федерациин элүүрые хамгаалгын албанай габыята хүдэлмэрилэгшэ» болобо. Олон жэлдэ үнэн шударгыгаар хүдэлһэн ажалайн габыа гүрэн турын талаһаа иимэ үндэрөөр сэгнэгдэбэ гэшшэл даа.

Тийхэдэ Захаамин аймагай толгойлогшо Виктор Васильевич Аюшеев хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. «Россин Федерациин хүдөө ажахын габыята хүдэлмэрилэгшэ» гэнэн нэрэ зэргэ тэрэндэ олгогдоо. Эдээнһээ гадна В.В.Наговицын гүрэнэй Президент Д.А.Медведевэй Баяр хүргэһэн бэшгэ Афганистанай ветерануудай Россин холбоной можо нютагай таһагай ахмад бухгалтер С.А.Мироновада залуушуулые патриот ёһоной мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлгэдэ ехэ хубитаяа орууланайн түлөө барюулба.

Тэрэшлэн республикын Уран пайханай музейн, Буряадай Түүхын музейн, оперо болон баледэй театрай, «Байгал» гэнэн дуу, хатарай үндэһэн театрай, Гүрэнэй циркын коллективүүдтэ Буряад Республикын Президентын Баяр хүргэһэн бэшгүүд барюулагдаа.

Светлана НАМСАРАЕВА,
манай корр.
Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ТОБШОХОНООР...

«2010 оной республикын бюджет тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэбье дэмжэжэ, Арадай Хуралай зүбшэн хэлсэлгэдэ оруулха тухай Правительствын тогтоол хаяхан абтаба. Тэрэндэ Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Наговицын гар табиба.

лекциин түб байгуулагдахань. Ой модоной ажахын федеральна агентствын хүтэлбэрилэгшын орлогшо Михаил Гиравтай республикын Президент энэ нарын тэнгээр уулзажа, энэ асуудал хэлсэбэ.

Буряад орондо ноябриин 1-һээ эхилжэ, элшэ хүсэ алмаха шанга гурим нэбтэрүүлэгдэһэн. Зайн гал алмаха лаампануудые албан газарта, үмсын гэрнүүдтэ хэрэглэхэ эрилтэ табигдадаг болохонь.

Монгол орондо хамтын предприятй байгуулха тухай Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай хүтэлбэрилэгшэд хэлсээ баталба. Энэ комбинадай үйлдбэрилдэг картон, саарһан пакедүүд болон бусад продукци байгша оной дүрбэдэхи кварталһаа Монгол руу эльгээгдэжэ эхилхэнь.

Буряад Республикын
Президентын болон
Правительствын хэблэлэй
албанай мэдээнүүдээр
Эльвира ДАМБАЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

Республикын Президент Вячеслав Наговицын Прибайкалийн аймагай промышленна болон хүдөө ажахын предприятинуудаар ябажа хараба. Тийхэдэ Президентын хабаадалгатайгаар Гремячинск тосхонһоо холо бэшэхэнэ «Улаан-Үдэ-Турунтаево-Хурамхаан» гэнэн автомобилин харгын хоёр участок ашаглалгада тушаагдаба.

«Байгалай буудал» гэжэ нэрлэгдэһэн онсо экономика зонын дэбисхэртэ оршодог Турка нуурин шадар далайн порт баригдажа эхилбэ.

Ой модо хамгаалха шанга хэмжээнүүд абтахань. Жэшээлхэдэ, Буряад орондо ой модоной сагдуулануудые ургуулха се-

Ханяада хамшагай хаһа түлэг дундаа

Тиймэһээ болгоомжотой ябахаар, һүүлэй жэлнүүдтэ ханяадамнай олон янзын боложо эхилээ. Шубуунай ханяадан, мүнөө бүхы дэлхэйе хүлгүүлжэ байһан гахайн ханяадан...

Буряадта тэрэ үбшэнэй дүтэлжэ байһаниие Буряадай Правительствата үнгэрдэг ээлжээтэ зүблөөнэй үедэ Роспотребнадзорой Управлениин хүтэлбэрилэгшын уялгануудые гүйсэдхэгшэ

С.С. Ханхареев дуулгаа. Мүнөө дээрээ Шэтэдэ аяар 108 хүн иимэ үбшэндэ нэрбэгдээд байна. Эрхүү можодо, Монголодо гахайн ханяадатай улад мүн баһа элирүүлэгдээ. Тэдэниие эмшэлхын тулада тусгаар эмүүд хэрэгтэй. Мүнөө Буряадта үбшэниие элирүүлгын түхээрэлгэнүүд асарагдаа, эмүүд үгтэжэ эхилэнхэй.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

ДУТЫНГӨӨ ЗОНДО ТУҺАЛАЯ!

Иимэ уряатайгаар тусхай марафон ВСГАКИ-гай ордон дотор октябриин 22-то 16.00 часта эхилэ абха. Тус хэмжээнэй үедэ сугларһан мүнгэн диабет үбшэнтэй зондо үгтэхэ гээд дуулгаа. 1631 номероор конходожо хабаадаха аргатайт.

Буряадай элүүрые хамгаалгын штатна бэшэ педиатр-эндокринолог Надежда Шоболова пресс-конференциин үедэ иигэжэ дуулгаа: "Байгша ондо диабеттэй зондо гүрэн аяар 46 миллион түхэриг номолоо. Тездэ экономикын уналтаһаа боложо, эмүүдэй сэнэй дээшлэһэн ушарһаа тэрэмнай хүрээбэгүй".

Саахарна диабеттэй зон бүхы наһаараа тарилга хүүлэжэ байдаг гээд мэдээжэ. Гадна шуһан доторхи саахарай хэмжээ ходо шалгажа байдаг. Угы гэбэл, ами наһанда аюултайт.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.
АВТОРАЙ ФОТО-ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Надежда Шоболова.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ – ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮРҮҮЛЭГШЭ В.НАГОВИЦЫНАЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗУБЛӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

Буряадай Президентын пресс-секретарь Александр Дружинин мэдээсэхээр, түсэблэлгын зублөөндэ Президент – Правительство Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын 2009 оной январь-сентябрь харануудай социально-экономическа хүгжэлтын дүнгүүдыс шэнжэлэл хэбэ.

Экономикын министр ажалай дэлгүүрэй байдал болон ажалай салын түлэлгөөр ушаруулагданан ури шэри тухай Президентдэ мэдээсэбэ. Тэршээн министр 2010 ондо Байгал дээрэ амаралта эмхидхэлгээр дурдалхнуудыс оруулхаана гадна Буряад орондо эмхи гуриггүй аяншалгын байдалай шэнжэлэл хэбэ.

Хүдөө ажыхын болон эдэс хоолой министр үбнэ тэжээл бэлдэхлгын болон тарья хуряалгын ябаса тухай мэдээсэбэ. Барилгын болон гэр байрын-коммунальна комплексэс шэнжэлгын министр олон байратай гэрнүүдыс капитална аргаар захибарилгада, гэр байрын-коммунальна ажахыс шэнжээр эмхидхэн байгуулгада нүлөөлхэ жасаана үгтээн федеральна мүнгэ зөөри хэр ашаглагдажа байнхайб гэжэ мэдээсэбэ.

Транспортые, энергетикые болон харгын ажахыс хүгжөөлгөөр министр харгинуудыс барилгын ябаса тухай Президентдэ дуулгаба.

«Баунтын аймаг», «Муяын аймаг», «Хойто-Байгалай аймаг» болон «Захаминай аймаг» гэхэн муниципальна байгуулгануудай толгойлошорто түлишын нөөсэ байгуулгаар хэмжээнүүдыс абахыснь Президент даалгаба.

Тийхэдэ экономикын министр Буряад ороной Хитадай Арадай Республикай харилсаа холбоо үргэдхэлгөөр дурдалхнуудыс оруулха болоо. Буряад Республикын Президентын болон Правительствоын хэблэлэй адбан.

ЖУРНАЛИСТНАР БУУГААР БУУДАЖА ТУРШАА

Паяхана Улаан-Удын журналистууд Дивизионная тосхоной 5-дахи танкова часть ошожо, алба гарагшдай ажабайдалтай танилсажа, элдэбын буунуудаар буудаж туршаа.

«Манай частин түүхэ хаяхана эхилэнхэй. 2008 оной декабрь нарада байгуулагданан байнабди. Мүнөө Росси дотор алба гаража байхан сэрэгшэдэй байдал урда жэлүүдтэй зэргэсүүлхэдээр гэжэ хананаб. Сэрэгэй албанда хая татагданан хүбүүдэй олонхын өөрын хайн дураараа алба гараяа эрэн», гэжэ подполковник В.Ю.Донских хэлэнэ.

Дивизионная тосхоной 5-дахи танкова часть сэрэгэй болзорто алба гаража байхан сэрэгшэдэй бүридэнэ. Эндэ Россин олонхи хотонууднаа алба гарагшад бии. Харин Буряад Республиканаа хүбүүд үсөөн. Хуулийн ёшоор өөрын гэрхээ 300 километр ойро алба гаража болохогүй. Бэрхэтэй эрхэ байдалда ороһон үсөөн хүбүүд түрэл нотагтаа үлэнэ. Харин контрактаар алба гаража байхан буряад хүбүүд тус частьда олон юм. Республикын бүхы аймагууднаа 113 сэрэгшэд взводуудай захирагшануудаар, сержантнуудаар алба гарана.

Частин түрүүлэгшэдтэй танилсаһанай үүлээр журналистууд сэрэгшэдэй байра, столово ошожо хараа. «Бидэнэр үдэр бүхэн 600 хүнүүдтэ эдэ хоол бэлдэнэбди. Элдэбын каша, шүлэ, саладуудыс, амтатай компот шанадагбди», гэжэ Павел Жариков хэлэнэ. Павел эндэ зургаадахи нараа алба гаража байна. Саратовска областин хүбүүнэй хэлэнээр, Байгал далай дээрэ амаралта тэрэнэй сэдхэлэй болон болоно. «Мүнөө болотор Байгал далай хараагүйшье наа, алба гаража дүүрээд, тишээ заал наа, ошожо эрхэб», гэжэ Павел хэлэнэ.

Стоматолог, терапевт, хирург гэхэ мэтэ эмшэд частин медицинскэ корпус соо ажалладаг. «Олонхи ондоо хотогоо эрхэн сэрэгшэд эндхи нотагай ударилда таарадаггүй. Энэинхээ боложо үблэдэг», гэжэ сэрэгэй эмшэн Абдула Курбанов хэлэнэ. Сергей Бальчинов Сэлэнгын аймагнаа уг гарбалтай. Буряадай гэрэнэй хүдөө ажыхын академн дүүргэнэйнгээ үүлээр албанда татагданан байна. «Арминнаа айха хэрэггүй. «Дедовщина» гэжэ юумэн эндэ үгы», гэжэ Сергей хэлэнэ.

Сэрэгшэдэй байра байдалтай танилсаһанай үүлээр журналистнар полигон ошоо. Эндэ танкнуудай хүсэ шадал хараа, элдэбын буунуудаар буудаж туршаа.

БУРЯАДАЙ ДУУ ХАТАРАЙ ТҮРҮҮ ТЕАТРАЙ ГАСТРОЛЬНУУД

«Байгал» театр гастролсоор Франци ошоһонь. Октябрийн 26-да Буряад драмын театр соо тус театрай гастрольнуудай программын презентация үнгэрхэ.

Концерт хоер отделенинхэ бүридэхэ: театрай эгээл гое номсрууд болон «Угайм Сүлдэ» гэхэн жүжэгһөө хэбэ. Үнгэрһон хабар Буряад Республика Франци гэрэнэй «France concert» гэхэн концертнэ бүлгэмэй түрүүлэгшэ эржэ, «Байгал» театрай артистнарай бэлиг талаангыс хараһан байна. Тэрэ уулзалга дээрэ гастрольнуудай эмхидхэлгэ тухай хэлсэн баталагдаа. Французска продюсер Россин олон хотонуудаар ябаашье наа, манай театрай зэрэгсүүлхээр бүлгэмүүдыс олоогүйб гэжэ хэлэнэ байна. Тийн тэрэ манай артистнарыс Франци уряа.

Гастрольнууд ноябрийн 3-наа декабрийн 13 болотор үнгэрхэ. Энэ хугасаа соо хари гэрэнэй хотонуудаар 30-аад концертүүдыс артистнар харуулха. Харин түрүүшын дуу хатарай концерт Парижда үнгэрхөөр хараалагдана.

Борис БАЛДАНОВ.

Авторай фото-зурагууд.

ХҮДӨӨ АЖАХЫДА - ТҮРҮҮ АНХАРАЛ

Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын Сэлэнгын аймагаар ябаад эрээ.

Тус ябалгандаа республикын толгойлошо Сэлэнгын хүүргын нээлгэнэй ушараар болоһон баяр ёһололдо хабаадаа, Арбузово гэжэ хара тамхинай ургасын дэлгэрһэн газараар ябажа хараа, БИГ «Вайт» гэжэ баригдажа байһан мегафермэ болон Гузинооэрск хотын түбэй эмшээлгын газар хүрээбэ, Республиканска антинаркотическа комиссин суглаа үнгэрэбэ.

Республикын толгойлошо Сэлэнгын хүүргын нээлгэндэ хабаадаа. Шэнэ хүүргэ Росси, Монгол болон Хитад гүрэнүүдэй хоорондох холбоо харилсаа улам үргэнөөр үргэдхэхэ ёһотой.

Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын Гузинооэрскын эмшээлгын газарай хэлыбэн шэнжээлгэндэ үндэр сөгнөлтэ үгтээн байна. Мүнөө хирургийн корпусыс барилганда мүнгн дуталданхай юм. Тус байшан 1947 ондо Шахты гэжэ хуурин газарта баригданан түүхэтэй. Жараад жэлэй туршада байшан хандаржа хуушараа. Тиймэхээ 2007 ондо тэрэниис

шэнэлхэ гэхэн зорилгоор республикын бюджетдээ мүнгн номологдоо. Сэлэнгын аймагта 46926 зон ажаһууна. Тиймэхээ тус корпус аймагай зондо схэл хэрэгтэй болоод байна.

Республиканска антинаркотическа комисси Вячеслав Наговицын үнгэрэбэ. Хара тамхинай ургаса ажал хэдэггүй зон суглууна. Тэрэ аюултай тэмсэхын талаар эдэбхитэй ажал ябуулагдана. Республика доторхи зарим аймагуудта акци ябуулагдажа, «Нэгэн ниитэ Росси» гэжэ партиин түлөөлэгшэд, эмшэд, багшанар хорото ургасыс усадхалгын талаар сэх ажал ябуулаа.

Вячеслав Наговицын Сэлэнгын аймагай БИГ «ВАЙТ» мегафермэ хүрөө. Шэнын оньһон түхээрлэгнүүдыс хэрэглэн хүнэй-товарна фермэ дээрэ сэрэдүүдэ хайн шанартай үйлдбэри хээр гаргаха түсэб табигданхай. Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын фермын барилгада гүрэнэй тэдхэмжэ үгэхөөр найдуулаа. Эрээдүүдэ хүдөө ажыхын халбаринн хүдэлмэрилэгшэд хайн салын абаха ёһотой.

Янжам КИМ

БУСАДНАА ТҮРҮҮН ЭМНЭЛГЫН ТУСХАЙ БУЛАН ТҮХЕЭРЭЭ

Ивалгын аймагай байгуулагданаар 70 жэлэй ойн баярай гол хэмжээн октябрийн 16-да үргэн олонийтын хабаадалгатайгаар үнгэрбэ. Тэрэнэй урдахана Гүрэлбэ тосхондо амбулатори нээгдэжэ, ажа-нуугшадайн үнийнэй хүлэһэн хүсэлнь одоошье бэс-лүүлэгдээ.

Түрүүшын туһаламжа гүйсэд дүүрэнээр үгэжэ шадаха эрдэмтэй эмшэн хүдөөдэ угаа хэрэгтэй. Эгээл тиймэхээ юрэнхы мэргэжэлэй эмшэниис бэлдэхэ тухай эдэбхи үүсхэл Буряадай Правительство оруулан байгаа. Тсэд гансаас хураалсал гаргуулха бэшэ, тэрэ эмшэндээ шэнэ үсын оньһон түхээрлэгнүүдыс барюулха хэрэг гарана бшуу. Гүрэлбэтын зон бусаднаа түрүүн энэниис ойлгожо, Цыбжи Санжисвагай ажаллахаар хайн оршон бэлдэжэ шадаа. Илангаяа амбулаторингоо хуушан байшаниис нэмэжэ шэнэлээ. Энэ хэрэгтэ нотагай зон арга бо-

ломжоороо туһаламжа үзүүлэн байна. Буряадай Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогош Цыдсенаб Батусев, «Китой» компаниин генеральна директор Андрей Самаринов

болон бусад зон мүнгэ алтаар туһалаа.

С.ЭРДЫНЕЕВА
Р-Н. БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

КУМАЛАН ХИБЭСЭЙ ЭЛШЭ ДОРО...

«Большер» гэхэн оротоной хайндэрһөө, «Сагаан минии оро» гэхэн фестивальнаа тэмдэглэл

Яхаднаа, Эвенкиһээ, Красноярска, Забайкальска хизаарнууднаа, Шэтэнхээ, Эрхүүһээ, Буряадай олон аймагууднаа эрхэн оротон арад Россин оротоной үндэһэн соёлой автономн байгуулха талаар эмхидхэлгын конференци Буряад Республикын Правительствоада эмхидхэгдэжэ, филармонийн концертнэ зал соо «Белый мой олень» гэхэн фестиваль болобо. «Ульгэр» театрайхид «Под вечным светом кумалана» гэхэн жүжэг харуулан байна.

Октябрийн 17-до үлөөнэй 11 сагнаа «Эвенкийская радуга» («Эвэды сируги») гэхэн арадай урлалай выставкэ нээгдэжэ, олоной һонирхол татаба. Баунтын аймагай мастернуудай бүтээһэн кумаланууд (хибэсүүд), шүрэ һубаар (бисерээр) гоёогдоһон толгойн зүүдхэл, бэлхүүд, зурагууд, мүнгэнэй, согово телефонуудай сүүмхэнүүд бэлгитэй зоной ажал харуулба. М.Е.Баранов, Н.Г.Базарова, А.Г.Неселёва гэгшэдэй бүтээһэн зүйлнүүд уран гартай, бэрхэ мастернууд байһыснь гэршээлээ. Уланхаанай Е.Б.Сыжыпова арһаар гоё хибэсүүдыс хэнэ. М.Д.Баханов, бусад мастернууд

хайхан хибэсүүдыс, унты, бусад зүйлнүүдыс уран гараараа бүтээнэ. Выставкэ нээлгын баярта хабаадан республикын сослой министр Т.Г.Цыбиков, «Арун» гэхэн оротоной түбэй дарга М.Б.Бадмасва гэгшэд энэ хайндэртэ хабаадажа байһан айлашадта халуун амар мэндэс хүргөө. Соел, искусствын үйлэ хэрэгүүдээр баян республикынаа зоние сослой министр амаршалжа, булганда амжалта хүсөө. Нижсангарскын заганаһанай заводой гаргада даһатай заганаһан, баанханууд соо омоло, бусад заганаһан харуулагдаа. Е.П.Майоровагай бүтээһэн хүүхэлдэйнүүд, бусад хүдэлмэринүүд харагшадай анхаралда табигдаба.

Үдэрэй 13 сагнаа Этнографическа музей соо фольклорой хайндэр эхилжэ. «Осикта», бусад оротон ансамбльнууд бэлиггэ харуулаа. Амаршалгын хайхан дуунуудыс 20 жэлэйнгээ оие угтахаа байһан «Тоонто» гэхэн буряад арадай ансамбль эндэ гүйсэдхэн байна. Жюрийн гэгшүүд бүхы чумуудаар ябажа, арадай амтан эдэс шалгаба, «Одэры» гэхэн дуус хэниинь хайнаар дууладаг бэ гэжэ элрхэйлбэ. Хойто зүгэй арадуудай наада, нэрлэбэл,

маут шэдэхэ, наарты дээгүүр хүрэхэ, винтовкоор буудаха, модо татаха гэхэ мэтын мурьсөө эмхидхэбэ. Үдэһинийн филармонийн концертнэ зал соо эрхим коллективүүд түгэсхэлэй концертдэ хабаадаа, бэлгитэй зон шагнагдаа. Элигмаа ОРБОДОВА. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хайндэрэй үслэ. Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Он жизнелюб и оптимист. Относится к числу тех немногих людей, чей магнетизм притягивает окружающих. Где бы он ни трудился, какую бы должность ни занимал, его жизнь и работа всегда на виду и становится общественным достоянием. Речь идет о министре сельского хозяйства и продовольствия республики Жаргале Дабасамбуеве Батуеве.

Говорят, место, где родился и вырос человек, формирует его характер. Так вот, джидинцы, выросшие у подножия священной горы Бурун-хан, считаются людьми сильными, наделенными особой энергетикой. А еще говорят, что они, как истинные патриоты, преисполнены гордостью за своих земляков: талантливых музыкантов, писателей, тружеников полей и ферм, прославивших свой район на всю Бурятию и страну. В последние годы особым объектом гордости джидинцев стал Батуев. Еще бы! Почти за 75-летнюю историю района Жаргал Дабасамбуевич стал первым министром из Джиды и, наверное, уже этим вписал свое имя в историю родного края.

Жаргал Дабасамбуевич и сам гордится и дорожит своей родиной, где родился и вырос, начал свой трудовой путь после окончания Восточно-Сибирского технологического института. В конце концов, здесь, у себя в районе, он состоялся как лидер и руководитель.

традиционных буддийских дацана, а в каждом селе построены субурганы, а в некоторых и по два. В казачьем селе Желтуре воздвигнута православная Покровская церковь, а в Боции - храм в честь Георгия Победоносца. В районном центре сейчас идут заключительные работы в Свято-Петропавловском приходе.

Памятен джидинцам 2003 год. Тогда у здания районной администрации в селе Петропавловка торжественно открыли памятник первому Герою Советского Союза из Бурятии, уроженцу села Верхний Торей Джидинского района Гармажу Аюровичу Гармаеву. «Кто как

все свое. Осталось им только развести чайные и сахарные плантации». И, действительно, еще тогда в районе был взят курс на замкнутый цикл, то есть на производство и переработку продукции сельского хозяйства. То есть на то, чтобы обеспечивать себя собственной экологически чистой продукцией, что является сейчас одним из приоритетов государственной политики Правительства и Министерства сельского хозяйства Бурятии.

Да и вообще Джидинский район в последние годы заметно изменился. Построены красивые дома, обновлены школы, медицинские учреждения, сельские дома культу-

Личный кодекс министра Батуева

С министром финансов РФ Алексеем Кудриным.

ры. Конечно, все, что делалось в районе в русле намеченного руководством Бурятии и России. Но и вклад местной власти значителен. Восемь лет Жаргал Дабасамбуевич Батуев был во главе районной администрации. В радости и горести он всегда был со своим народом. И люди верили в него, человека неугомонного, ответственного, лидера по натуре. И то, что в сентябре 2007 года своим Указом Президент Бурятии В.В.Наговицын назначил Батуева министром сельского хозяйства и продовольствия республики, наверное, является своего рода оценкой и результатом его деятельности на посту главы, проявлением веры в то, что Жаргалу Дабасамбуевичу по плечу одна из важнейших отраслей региональной экономики.

«И ВЕЧНЫЙ БОЙ, ПОКОЙ НАМ ТОЛЬКО СНИТСЯ...»

ДОЛЖНОСТИ министра сельского хозяйства Жаргала Дабасамбуевича уже полных два года. Сегодня ему, как и любому другому министру, ежедневно приходится принимать массу различных решений, касающихся дел в порученной ему отрасли, расширять всевозможные узкие места. И это ему не в тягостно, поскольку он относится ко всему этому процессу как к созидательной деятельности в интересах всех сельчан республики. Тем более по натуре, как уже не раз отмечалось, он очень энергичный, волевой человек. И в этом плане, пожалуй, лучше всего к его облику, казачьей стойкости и напору подходит блоковское: «И вечный бой, покой нам только снится...».

Со слов руководителей сельхозпредприятий республики, с приходом Батуева на должность министра в отрасли сельского хозяйства произошли большие позитивные перемены: внедряются ресурсосберегающие технологии, переоснащаются сельхозпредприятия высокопроизводительной техникой. Стоит добавить еще и то, что Бурятия, участвуя в Государственной программе по развитию сельского хозяйства, впервые по выигранному конкурсу получила в этом году значительные деньги на отрасль - почти 700 миллионов рублей.

Из главных достижений последнего времени отметим еще одно. Ему удалось осуществить то, что не могли пробить занимавшие до него пост министра сельского хозяйства республики. Речь идет о ввозе монгольского скота на территорию Бурятии. Это большой прорыв как Батуева, так и главы республики В.В.Наговицына. Уже этим они записали свои имена в современную историю республики за Байкалом.

Светлана НАМСАРАЕВА.

НАКАЗ РОДИТЕЛЕЙ
СЕМЬЯ, в которой он родился, ничем в ту пору не отличалась от сотен таких же в Инзагатуйе. Родители - простые труженики, добросовестно выполнявшие свою работу и передавшие трудолюбие своим одиннадцати детям, где золотой серединой был Жаргал. Даба-Самбу Раднаевич и Хандажап Дашидронковна работали чабанами. Отец будущего министра за высокие трудовые показатели был удостоен звания заслуженного животновода Бурятской АССР и ордена Трудовой Славы III степени.

Жизнь деревенских детей не та, что у их сверстников в городе. Напаша, накормить скотину, убрать навоз, наколоть дров, почистить двор от снега, сходить за водой - для них было делом обыденным, само собой разумеющимся. И они, кстати, не считали этот труд обузой. Много и с удовольствием работать - это у Батуевых, как говорится, в крови. Сегодня уже нет в живых родителей, но Жаргал Дабасамбуевич сквозь годы несет напутствие отца и матери о том, что тому, кто трудится, всегда сопутствует удача. А еще, кроме трудолюбия, у родителей были в цене честность, смелость и решительность. Наверное, поэтому с детства у Жаргала Дабасамбуевича определились такие черты, как целеустремленность и упорство в достижении цели, полная самоотдача в любом деле, которому он служит, что в полной мере проявилось в его многогранной 25-летней трудовой деятельности в районе и сейчас на посту министра сельского хозяйства и продовольствия республики. А те ценности, что особо почитались его родителями, стали личным кодексом Жаргала Батуева.

«КОММУНИЗМ» ВЫСТОЯЛ

Заботал Батуев в комсомольских партийных органах, председателем Верхнеторейского сельского совета. Но настоящая жизнь как самостоятельного руководителя, считает Жаргал Дабасамбуевич, началась, когда он стал председателем колхоза «Коммунизм» с центром в селе Инзагатуй. В середине девяностых годов - во времена тяжелого экономического кризиса - колхоз со своим председателем не только устоял, но и развивался. Именно в пору его председательства вся социальная сфера села получила новое дыхание. За три года возобновилась работа детского сада, сельского клуба, больницы. Для последней колхоз приобрел машину «скорой помощи», а для врача построил дом. За это же время появились пилорама, 14 домов для чабанов, обновлены животноводческие точки, более того, приобретена новая

техника - комбайны, трактора. Услугами построенной колхозной мельницы стали пользоваться не только джидинцы, но и жители соседних районов. Но о том, каких еще свершений на председательском поприще добился бы Батуев, мы можем только догадываться, потому как в декабре 1999 года в жесткой предвыборной борьбе он побеждает на альтернативных выборах и становится главой районной администрации. Было ему тогда 40 лет.

ИСПЫТАНИЕ ВЛАСТЬЮ

Не в самые лучшие времена для России возглавил район Батуев. Финансирование сельского хозяйства - нулевое. Вместо дотаций - кредиты под двести процентов, которые не только вернуть, но и купить на них что-либо было практически невозможным. Цены на все товары рвались вверх. Не успевали запоминать, что сколько стоит. Всех заманивали рынком и рыночными отношениями. Потому люди шли к Батуеву. Вопрос, по сути, у всех был один: как жить? Непросто давались встречи с населением. К части будущего министра, несмотря на молодость, он не растерялся, не пустил жизнь района на самотек.

Не желая впасть излишне в розовую тональность, скажу только то, что слышала от разных людей. Власть его не испортила. К важному ли совещанию или к беседе с пришедшей на прием колхозницей он относился с одинаковой серьезностью. В районе знали: попал на прием к Батуеву - без результата не уйдешь. Если общее дело застопорилось - сдвинет с мертвой точки. Если нужда привела - поможет. Но и сам в накладе не останется, получит значимую для себя информацию, как живет народ в таком селе. Знать досконально положение дел в районе было его страстью, коньком.

Конечно, без поддержки коллег, соратников и просто не равнодушных к состоянию дел в районе людей Жаргал Дабасамбуевич не победил бы на тех выборах. На них он шел со сплоченной командой и четкой программой действий. Безусловно, это сыграло решающую роль в его победе: люди впервые за долгое время смогли увидеть человека, не сулящего процветание уже завтра и не утверждающего, что сегодня жизнь якобы налаживается к лучшему. Сочетание молодости одних и мудрости других позволило создать сильную районную администрацию, где каждый руководитель четко знал, что несет 100-процентную ответственность за свой фронт работы, трудится не для галочки, не для отчета, а для того, чтобы совместно принятая, последова-

тельная программа действий была претворена в жизнь.

КУРС НА СОЗИДАНИЕ РАЙОНА

НА ПОСТУ главы Джидинского района Жаргал Дабасамбуевич проработал восемь лет. В 2003 году он вновь победил на выборах. За восемь лет его работы главой район, без преувеличения, был в числе лучших в республике. И сегодня, когда министр видит, что Джидинский район удерживает пальму первенства в республике по многим социально-экономическим показателям, он испытывает заслуженное чувство удовлетворения. Зерна созидания Батуева, упав на благодатную почву, дают мощные всходы.

А ведь и вправду, каждый человек, сделав что-то действительно серьезное и благодатное на своем жизненном пути, дорожит своим делом. А дорожить сегодня Жаргалу Дабасамбуевичу есть чем. При нем был реконструирован районный Дом культуры, ставший частью культурно-спортивного комплекса и самым крупным среди сел республики со зрительным залом на 600 мест, с хорошей сценой, где могут выступать профессиональные театральные коллективы. Не секрет, что актеры Бурятского театра драмы любили при Батуеве выезжать на гастроли в Джидинский район с уникальной культурой бурятских и русских казаков.

Понимая, что не по вине ныне живущих разорвана связь между сегодняшним и вчерашним, из-за чего вырастают Ивановы, не помнящие родства, Жаргал Дабасамбуевич всемерно поддерживал активы здорового патриотизма, которые появлялись в районе. Он искренне был убежден, что поддержка этого объективного процесса, возрождение духовности народов, проживающих на джидинской земле, является одной из важных задач районной администрации. И, наверное, не случайно Джидинский район стал уникальным даже в том плане, что здесь восстановлены три

не джидинцы могут гордиться тем, что район - родина первого Героя Советского Союза?!» - говорит Жаргал Дабасамбуевич. Особое чувство гордости за своего земляка, героя войны у джидинцев еще и оттого, что о Гармажапе Гармаеве - сыне бурятской земли - знают далеко на Западе. Много сделал тогдашний глава района Ж.Д. Батуев, чтобы имя Гармаева было увековечено там, где он нашел вечный покой. Районная администрация провела марафон по сбору средств на памятник герою. На благое дело откликнулись не только джидинцы, но и люди доброй воли со всей республики, предприятия и организации. Как итог, в Парке пограничников в пантеоне героев-пограничников в центре города-героя Бреста при большом стечении народа и воинов из пограничного отряда был торжественно установлен горельеф: голова героя, изваянная воедино с пограничным столбом. Это было в мае 2003 года. А спустя короткое время копия белорусского памятника Г.А.Гармаеву появилась на его родине и на месте его службы - на заставе Кяхтинского пограничного отряда, носящей его имя. В одном из интервью Ж.Д. Батуев сказал: «Памятник сыну Бурятии на самой западной окраине бывшего огромного Советского Союза - это исторический момент, который надо гордиться. Наши отцы и деды достойно жили и воевали в свое время, и мы, их потомки, также должны достойно представлять свой край, республику».

Всего, что было сделано главой, не показать на одной газетной полосе. Но стоит отметить, что в течение семи лет Джидинский район становился лидером республики по валовому сбору зерна. За опытом приезжали сюда практически со всех районов республики. От такого внимания никто здесь особо не возгордился: как трудились, так и трудятся. Помнится, в 2004 году побывали здесь руководители сельхозпредприятий Еравнинского района. Они с неподдельным восхищением отзывались: «В Джиде

Засагай дээдэн зургаануудта

БҮРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО: ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2009 оной октябрийн 12-16

Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын октябрийн 12-то Правительствын гэршүүдтэй, гүйсэдхэхэ засагай зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө.

Түсэблэлгын зүблөөндэ Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын экономика хөгжөлгын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшын Москва хотоор албанай хэргээр ябажа эрхэн дүнгүүд тухай, тийхэдэ үбшэ тэжээл бэлдхөлгын хэмжээн тухай мэдээлэл шагнаба. Экономическа хөгжөлгын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо 2009 ондо хүдөө ажахын ажал хүдэлмэринүүдэй дүнгүүдээр муниципална аймагуудай толгойлогшонорттой зүблөө үнгэргэхэ даабари Президенттэ абата.

Инфраструктуры хөгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Новосибирск хотоор албанай хэргээр хэр ябажа эрхэн тухайгаа мэдээлэб.

Буряад Республикын экономикын министр Эрхүү хото албанай хэргээр ошожо эрхэн дүнгүүд тухай мэдээлэл хэб. Экономическа хөгжөлгын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо болон экономикын министр Президентын даалгаваряар Монголой болон Буряад Республикын Правительствануудай хоорондо худалдаа наймаанай-экономическа болон гуманитарна талаар харилсаан тухай Хэлсээ бэслүүлгээр хэмжээ ябуулгануудай түсэб зохёон хараалха болобо. Экономикын министр эмхи гуриггүй аяншалгын байдал шудалжа, удаахи түсэблэлгын зүблөөндэ эрхэ жэлдэ Байгал дээр амаралта эмхидхэлгээр дурадхалнууды оруулха, тийхэдэ физическэ культура болон спортоор сар үргэлжэ бээс хоридог нурагшад болон оюутадтай тоо харуулан индикаторы тогтоохо тогтоолгоор дурадхалнууды бэлдэхэ болобо.

Социальная хөгжөлгын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо саг үргэлжэ спортоор бээс хоридог хүүгэдэ медицинан талаар шалгажа, хэсхэлүүдтэ оруула хэмжээнүүдэ абахынь Президент даалгаба.

Буряад Республикын экономикын министр, тийхэдэ хүдөө ажахын министр загана худалдалгаар нүүдэл киоскнүүдэ байгуулгаар Россин Федерацин загана агналгын ажахын үүсхэнь шудалхынь даалгагдаба. Буряад Республикын хуралсалай болон эрдэм ухаанай министр, элүүры хамгаалгын министр орлогшо Улаан-Үдэ хотодохи диагностикын болон зүблээлгын түбэй ажал ябуулгы шэнжэлэл хэжэ энэ түбэй жэшээгээр республикын аймагуудай психолого-педагогическа болон медико-социална туһаламжа абаха үхибүүдтэ туһалха дурадхалнууды оруулха даабари абаа.

Хүдөө ажахын болон эдэс хоолой министр Президентын даабаряар үйлдбэрийн уридалан багсаамжалхан мэдээнүүдэ согсолон бүридхэхэ болобо.

Республикын байгаалин нөөсөнүүдэй министр Ой модоной федеральна агентствэдэ ой тайгын харгинууды заһабарилгада мүнгэ номолуулжа абаха болон тодорхой инвестиционно проспектүүдэй ёшоор эдэ харгинууды түхээр дурадхалнууды оруулха юм.

Инфраструктуры хөгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Ой модоной ажахынуудай федеральна агентствын мүнгэ зөөрөөр лесхозуудта техникэ худалдажа абаха асуудал шийдэхэнь даалгагдаба.

Октябрийн 13-да Буряадай Президент Прибайкалийн аймагаар албанай хэргээр ябажа эрхэ. Аймагай эдбхитэдтэй тэрэ зүблөө үнгэргэжэ, социаль-экономическа хөгжөлгын программы зүбшэн хэлсэ. Гол түлэб «Улаан-Үдэ - Турунтаево - Хурамхаан» гэхэн автономобилин харгын хоёр участкагы ашагалгада тушааха, Турка тосхондо далайн эрьсэдхи порт түхээр асуудалда анхарал хандуулагдаа.

Октябрийн 14-дэ Вячеслав Наговицын Яруунын аймагаар ябажа эрхэ. «Металлы Восточной Сибири» гэхэн эмхи Озёрнын полиметаллнуудай уурхайда газар тэһээлгын хүдэлмэри эхилбэ. Эндэ 157 миллион тонно полиметаллнуудай хэбтэшэ олдонхой. Жэлдэ 740 мянган тонно цинкын концентрат малтажа абахаар түсэблэгдэ. Харин хара туулган жэлэй туршада 110 тонно олзоборилгодо юм. Бурядай Президент согоого - бэдэрэлгын хүдэлмэринүүдэй ябасатай Назаровскын алтанай, сульфит болон цинкын уурхайда хүржэ хараа.

Октябрийн 15-да республикын толгойлогшо Ой модоной федеральна агентствын хүтэлбэрлэгшын орлогшо Михаил Гиряевтай уулзаа. Буряадта газ оруулха асуудалаар акционерн «Газпром промгаз» гэхэн «Газпромой» бүридэлдэ ородог эмхиин түлөөлэгшэдтэй хөөрлөө.

Октябрийн 16-да В.В. Наговицын Сэлэнгын аймагаар албанай хэргээр ябажа эрхэ. Новоселенгинск тосхондо хооло бээс Сэлэнгэ мурэн дээгүүр баригданан хүүргы нээлгын баяр ёшололдо хабаадаа. Тийхэдэ баригдажа байхан томо фермдэ, Гусиноозерск хогодо поли-клиникы нээлгын ёшололдо хабаадаа.

Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхэ орлогшын уялганууды дүүргэгшэ Александр Евгеньевич Чепик министрствэнүүд болон Правительствын эмхи зургаануудтай түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө. Экономическа бүлэглэлэй министрствэнүүд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө. Москвада «Лесная биржа» гэхэн хизаарлагдал харюусалгатай бүлгэмэй хүтэлбэрлэгшэдтэй ажалай хэргээр уулзажа хөөрлөө. Буряадай Президентын болон Ой модоной ажахын федеральна агентствын хүтэлбэрлэгшын орлогшын уулзалгада хабаадаа. Энээнхэ гадна Александр Чепик эрхэтэдэ хубийн асуудалнуударнь хүлээн абаа. Бэшүүрэй Ивалгын аймагта хүдөө ажахын асуудалаар

зүблөөнүүдэ үнгэргөө.

Инфраструктуры хөгжөөлгөөр Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Андреевич Фоменко октябрийн 12-то инфраструктуры хөгжөөлгөөр бүлэглэлэй министрствэнүүд болон албан зургаануудтай түсэблэлгын зүблөөнүүдэ үнгэргөө, Республикын аймагуудта тохсолодон онсо байдал усадхалгада мүнгэ номолго тухай Президенттэ мэдээсэ, республикын харгын халбарин байгуулагдахаар 85 жэлэй ойдо бэлдэхэ асуудалнууды шийдэхэ.

Октябрийн 13-да А.А. Фоменко Н. Бестужевэй нэрэмжтэ Гүрэнэй ород драмын театрай байшан гал түймөрхөө нэргылхэ, Семашкын нэрэмжтэ республиканска клиникескэ больницын 128-дахи ба 3-дахи корпусууды бариха ба номологдоһон мүнгэ ашаглаха асуудал шийдэхэ. Тийхэдэ федеральна республикын, муниципална бюджетүүдхэ коммунальна ажыхада техникэ худалдажа абаха асуудал шийдэхэ хүдэлмэри ябуулаа. Октябрийн 14-дэ А. Фоменко харгын хүдлөөнэй аюул байдал дээшлүүлхэ Правительствын комиссийн зүблөө үнгэргөө. Хүдэлмэрилгын зүблөөнүүдтэ инфраструктурын объектүүдэ барилгада бюджетхэ мүнгэ номолго, Тяньзинь - Улаан-Үдэ гэхэн агаарай зам нээхэ болон бусад асуудалнууды тэрэ зүбшэн хэлсэбэ. 2009 оной 3 кварталай хүдэлмэрилгын дүнгүүдэ согсолһон Дотоодын хэргүүдэй министрствын коллегийн зүблөөндэ тэрэ байгаа. Гадна энергетикын болон харгын ажахын предприятинуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй хүдэлмэрилгын зүблөөнүүдэ үнгэргөө.

Социальная хөгжөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвиболович Бальжиров октябрийн 12-то түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө. Хүн зоний социальна хамгаалгын министрствэдэ дайнай инвалидууд болон дайнда хабаадагшады түлшөөр хангалгын байдал тухай мэдээлэл бэлдэжэ үгэхэ, хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствэдэ «Багшын жэл» гэжэ Росси соо сонсохогодон хэмжээ ябуулгын үедэ үнгэргэгдэхэ үйлэ хэргүүдээр дурадхалнууды оруулха даалгавари тэрэ үгөө. Энэл үдэр «Буряад Республикын Эмшээлэгэ - элүүржүүлгын газарнууд, курортнууд тухай» Буряадай Хуулиес бэслүүлгын ябаса тухай Арадай Хуралда мэдээлэл бэлдэжэ үгэхэ асуудалаар зүблөө хүтэлжэ үнгэргөө. Октябрийн 13-да Б.Г. Бальжиров «Хүдөөгэй муниципална байгуулганууды социаль-экономическа талаар шэнжээлэгэ» (Хягтын аймагай жэшээгээр) гэхэн эрдэмэй - практическа конференцидэ тэрэ хабаадаа. Октябрийн 14-дэ Правительствын дэргэдэй физическэ культура болон спортын талаар Совсэдэй зүблөө үнгэргөө.

Муяын аймагай түбэй больницын ахамад врач Дамнин Мунконов, «Загарай аймаг» муниципална байгуулгын толгойлогшо Надежда Блиновская гэгшэдтэй уулзажа хөөрлөө. Хуушан заншалаа баримталдаг шэмээшгүүдэй уран найханай коллективүүдэй аман зохёолой уласхоорондын фестивалда, Улаан-Үдын спортивна объектүүдэ ябажа харалгада, Арадай Хуралдай хорооной дүхэриг - шэрээгэй зүблөөндэ тэрэ хабаадалсаа. Б.Н.Ельциной нэрэмжтэ Президентын номой сангай филиалы нээлгээр Россин Президентын Хэргүүдэ эрхилдэг управлениин делегацие хүлээн абаа. Новосибирск хотодо Буряадай Финансын, экономикын, хуралсалай ба эрдэм ухаанай министрствэнүүдэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэхэ семинарта бэлдэхэ суглаа хүтэлжэ үнгэргөө. Ивалгын аймагай 70 жэлэй ойдо зориулагдаһан баяр ёшололтой суглаанда хабаадаа.

Россин Федерацин Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ эмхидэ Мокско ГОЭС-эй проект табиха асуудалаар хүдэлмэри ябуулагдаа. БАМ-ай Буряадай участкагы үмхиржэ хуушархан гэрнүүдхэ хүнүүдэ зөөлгэхэ болон бусад асуудалнууд энэ эмхиин харгалзалга доро шийдэхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Луквич Носков Захиргаанай бүридэлдэ ородог эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй аппаратна зүблөө үнгэргөө. Октябрийн 14-16-най үдэрнүүдтэ П. Носков Сибириин федеральна округоор Россин Федерацин Президентын бүрин эрхэтэ түлөөлэгшын дэргэдэ кадрнуудай политикын асуудалаар Залан хүтэлбэрлэгшын совсэдэй зүблөөндэ хабаадалсаа.

П.Л. Носковой толгойлдог бүридлэгшүүдтэ Буряадай Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ В.В. Наговицынай Харгын ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй үдэрөөр амаршалһан амаршалгыс олондо мэдээлэл тараадаг хэргэсэлүүдээр сонсохо хүдэлмэри эмхидхэгдэ. Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров, Буряадай хунгуулин комиссийн түрүүлэгшэ Дмитрий Ивайловский сэргэй комиссар А.Ю. Трубников гэгшэдтэй хабаадалгатайгаар брифинг эмхидхэгдэжэ үнгэргөө. Шэмээшгүүдэй аман зохёолой уласхоорондын фестивалы хоёрдохидэ үнгэргэхэ тухай пресс - конференцие эндэхи мэргэжэлтэд эмхидхэжэ, эндэ соёлой министр Т.Г. Цыбиков, республикын Арадай уран бэлигэй түбэй директор С.Д. Доржисва гэгшэдтэй хабаадалгыс хангаа. «Буряад орон - Монгол» гэхэн мэдээлэлэй сайт нэмэхэ хүдэлмэри дүүргэгдэ. Эндэхи мэргэжэлтэд «Большёр» гэхэн эвенк яһатанай найндэртэ, шэмээшгүүдтэй «Раздайся, корогад!» гэхэн хэмжээ ябуулгада муниципална нормативна хуули ёшонуудай регистрыс эрхилхэ асуудалаар Хэжэнгын аймагай муниципална-байгуулгануудай захиргануудай толгойлогшонорттой үнгэргэгдэһэн семинарта хабаадалсаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай түсэблэһэн хэмжээ ябуулганууд 2009 оной октябрийн 19-һөө 23 хүрэтэр

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ СОВЕДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжтэ арбан хоёрдохи сессин зүблэхэ зүйлдэнь оруулагдаха асуудалнууд
2. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2010 оной Түсэбтэ болон 2010 оной хуули зохёолгын хүдэлмэрин Жэшээтэ программада оруулагдаха зарим дурадхалнууд тухай
3. 2010 оной Арадай Хуралай хүдэлмэрин түсэб тухай
4. «Буряад Республикада захиргаанай комиссинууд тухай» Буряад Республикын Хуулиес бэслүүлгын ябаса тухай
5. Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

Зүблэхэ зүйл:

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудай 2009 оной октябрийн 12-һөө 16 болотор дүүргэһэн хүдэлмэри тухай мэдээлэл (элидхэлшэд: хорооной түрүүлэгшэнэр)
- 19.10 11.00 Бага танхим
2. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной октябрийн 12-һөө 16 болотор бэслүүлһэн хэмжээ ябуулганууд тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээлэл (элидхэлшэ О.А.Бадлуев).
3. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын документүүдэ гүйсэдхэлгын ябаса тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээлэл (элидхэлшэ О.А.Бадлуев).
4. Буряад Республикын хуулинууды федеральна хуули ёшонуудтай зохиладуулгын хойноһоо хинаха тухай (элидхэлшэ О.А.Бадлуев).
5. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной октябрийн 19-һөө 23 болотор түсэблэһэн хэмжээ ябуулганууд тухай (элидхэлшэ О.А.Бадлуев).
6. Хуули ёшоной управлениин 2009 оной октябрийн 12-һөө 16 болотор хугасаада хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээлэл (элидхэлшэ А.И.Ускова).
7. Мэдээлэлэй-шэнжэлэлгын управлениин 2009 оной октябрийн 12-һөө 16 болотор хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээлэл (элидхэлшэ Э.Б.Намдакова).
8. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной октябрийн 12-һөө 16 болотор ажал ябуулга тухай республикын олондо мэдээлэл тараадаг хэргэсэлүүдтэ толилогдоһон материалнуудай шэнжэлэл тухай (элидхэлшэ Н.Г.Бадмасв).

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нутагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёшоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С. Скосырская)

Зүблэхэ зүйл:

1. «Буряад Республикын Конституцида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
- 19.10 15.00 Бага танхим
2. «Буряад Республикын дэбисхэртэ шажан мүргэлэй ажал ябуулга тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ хэргэлэгшын болон оршон тойронхис хамгаалалгын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдесв)

Зүблэхэ зүйл:

- Нүүдэл хүдэлмэрилгын зүблөөн:
- «Буряад Республикада эмшээлэгэ-элүүржүүлгын газарнууд, курортнууд тухай» Буряад Республикын Хуулиес Баунтын аймагта бэслүүлгын ябаса тухай
- 20-23.10
- Баунтын аймаг
- Зүблэхэ зүйл:
- Буряад Республикада промышлсна үйлдбэрийе хуули ёшонуудаар хангаха тухай
- 22.10 10.00 каб.203
- Зүблэхэ зүйл:
- «2008-2010 онуудай болон 2017 он хүрэтэрхи Буряад Республикын социаль-экономическа хөгжөлгын Программа тухай» Буряад Республикын хууляар баталагдаһан 2008-2010 онуудай болон 2017 он хүрэтэрхи Буряад Республикын социаль-экономическа хөгжөлгын программыс шэнэхдэ хубилгаха тухай
- 22.10 15.00 каб.203

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЭ ЭРХИЛЭГШЭ - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЛГЫН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Зүблэхэ зүйл:

1. Арадай Хуралай 2009 оной октябрийн 19-һөө 23 хүрэтэр түсэблэһэн хэмжээ ябуулганууд тухай
2. Арадай Хуралда хиналтын документүүдэ гүйсэдхэлгын байдал тухай
3. Элдэб асуудалнууд
- 19.10 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН
АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА
Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй,
налогуудай, финансын талаар хороон
(түрүүлэгшэнь Ц.Д. Э. Доржисв)

Зүблэхэ зүйл:

- «2010 оной республикын бюджет тухай» Буряад Республикын хуулин түлэбөөр нитын уншалганууды үнгэргэхэ тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай захиралтанууды гүйсэдхэлгэ
- Амяраа графигаар

СЭРЭГШЫН ХУБИ ЗАЯАН

Нютагай шарай дулаан

2010 оной майн 9-дэ Илалтын үдэрэй 65 жэлэй ой мандажа ерэхээ байна... Хархис дайнаа амиды мэндэ бусажа ерэн минии түрэл тоонто Харганаа нютагаймни эгээл наһатай ахатан, минии үстэн Дулма басаганай (мүнөө 3 басагадай эжы, 1 зээ басаганай хүгшэн эжин) түрһэн аба, 1921 оной, 88 наһатай Бимба Дашамолонович Ешиев тухай хөөрөөгөө «Буряад үнэн» - «Дүхэргэйнгөө» хууданууд дээрэ толилхо ханаатай, үннэй бодомжолон буугша бэлэйб. Тэрэ ханаан бодолнуудни саархан дээрэ бүтэжэ, таанадай анхаралда, хүндэтэ уншагшад, зориулнаб.

уhalaa даа...
Бимба түрүүшын рядта сэргшэдтэй сугтаа үдэршье, хүнишье илгаагүй дайлагдажа ябаа.

Үдэ багаар немсүүдтэ туһаламжын сэргшэдтэй дивизи ержэ, манай сэргшэды гэдэргэн татажа, шанга тулалдаан болобо. Огторгойдо физеляж дээрэ крестигүүдтэй олон самолёдууд дүүлсдэн нииндэжэ, нүгөө талын ой соохоо танкнууд газар дорьботор довтолжо эхилбэл даа...

Бимбатай сугтаа залуухан хүбүүд унаа дуһаагүй. Эхэ оронойнгоо түлөө үнэн бэсэ үгэхөөр бэлэн байнабди гэн, ротын командирай «Урагшаа» гэжэ хашхархадань, Бимбашье винтовкоё бариган бээрээ буудажал байһанаа ханаана. Гэнгэ урдань гал шорой соробхилжэ, сээжэ руунь шэдэжэрхиб. Гэдэргэ унан гэхэдэ, мэдэжэ алдажархиба...

Мэдэжэ алдаһан Бимба шанга гэгшээр ёборжо сохюулһандаа гэгшээр оробо. Урдань 3 үнэн боромортой хамсынуудаа шаманан, хаб хара шэнэ «шмайссернуудтай» немсцэ солдалууд шанга шангаар хашхаран захиралта үгэнэ. Харин бүгдээршэн Бимба юушье дууланагүй. Тэднэй нэгэниинь тонгойжо байгаад хашхарха юм. Бимба солоохой ороногүй... Тиигэжэ байтарнь, хара нэмэл фургонтой машина ержэ, шархатаһан Бимбэс гар хүлһөөн угзаран, һэнжэгыдэжэ, һэнжэгыдэжэ байгаад, машина руу шэдэжэрхиб. Дээрэһэн шөө нэгэ шархатаһан манайхининь тингээд лэ 2-3-аарань шэдэ шэдэһээр мэдэ алдаһан сэргшэды плендэ абажа, перссылнэ лагерь абаашаба.

3 нара соо шархань эдэгшгүйгөөр зобообо даа. Байн байтараа дүлирһэн шэхэн бараг боложо эхилбэ... Обход хэдэг обертурм-банфюрер лайкова перчаткатай гараараа Бимбэс заагаад, шангаран захиралта үгэбэ: «Бранденбург, хара яхатанай лагерьта эльзэгты!»...

Бранденбургын концлагерьта хара яхатан гэгдэдг татаарнууд, башкирнууд, бурядууд, яхалууд г.м. бага яхатанай арад хара үлһөөнөө

үдшын наранай оротор түмэр замай станци дээрһэ цемнт ашажа зөөдг байгаа. Бимбын толгойнь эрьсэхэ, шархань унтуулхагүй...

Хүн бүхэндэ 200 грамм хара эрзэчилээмэ нэгэ хэды балга уһатайгаар, үдшын хоолдо 1 кружка бусалһан уһа. Нэгэ сүүдхэ удаалуулан хапуусай ба хартаабын хальһатай турнепстэй холиһон бурда үгэхэ. Имэ эдэс хоол эдижэ, цементын боро тоонон соо хамар амаа, нюдэс бүглэхыншье аргагүй хүдэлхэ, хүнишье тооһонһоонь охиторгоо ханажа зобохо...

Конвой доро эсэһэнхэй манай пленнэ сэргшэд һөөргөө ержэ ябахандаа, харгын хажуугаар оршоһон нютагай сээрлиг саадай, огородой амтан эдэс, алим жэмсынь хаража, үлэн хоһон сэргшэд хорхойтодог, шүлһ гоожотороо зободог байгаа. Нэгтэ 2-3 манай сэргшэд мэдэжэгүй юмэнүүд шэнги алдууран, харша дэгүүр хүрэн, яблока, помидор, үгэрэс хахажа, сасажа байгаад эдиж оробод...

Юун байха даа! Конвойнууд «шмайссераараа» толгой, бэс руунь хэды буудаад лэ алаба. Лагерь руугаа ороходошни, хүн бүхэниинь нэгжэ. Эдихэ юмэ гү, али үгы хаа, түмэр түдэгэ, шэл г.м. олоо хаа – үдшын хоолгүй бүхы лагерь үлэгшэ хэн. «Харин нэгтэ Казаньһаа ерһэн татаар хүбүүн һахоул байдаг немсцэ солдалдай шорой дээрэ хаяһан тамхинэй үлөөдхэ татажа байһаар харагдаад, туулгатай резинэ трубагаараа үхэтэрн сохижо алаа хэн», - гэжэ Бимба Дашамолонович хөөрэнэ.

Бимбын ухаан мэдэрэл соо нэгэл ханаан: «Амидын сулзэлһөө, пленнэ мултаржал гараал хаа, яагаашье хаа, бэс шангаар барижа ябаха, шаддаал хаа, эндэхэ мултарха, зугадаха, тэрбэлхэ!»

Нэгэ алхам баруулжаа, зүүлжэ гэшхэлэ хаа, автоматна гү, али пулеметно залпаар буудажархиба.

Нэгтэ үлгөөгүүр ажалдань намнангүй, булта пленнэй сэргшэды плац дээрэ шеренгээр зогсоожо

байлгаба. Радиодинамикһаа бра-вурна немсцэ марш эдэлнэ. Комсндантын хажууда СС-эй офицер ба ногоон хубсаһатай, чалма үмдһэн залуу мулла зогсоно. Дуратай-шуульс Туркестанай легиондо дуудаба. Нэгэ хэды минутын һүүлдэ, бшэ пленнэ сэргшэдэйнгэ нюдэ руу харахая айһан, эшһэн мэтэ, уруугаа харан, арбаад арбаадаар 30-40 хүнүүд ряхаа сүлөөржэ, урагшаа гарабад. Тэдэндэ бултандань нэгэ-нэгэ бухаанха сагаан хилээмэ, зүһэм колбаса, 1 плиткэ эрзэц-шоколад, 2 пачка үнэгүй сигарет гэжэ байжа гарнуудтань барюулаад, саашань абаашаба.

Тибзэшьс, зугадаха ханаан пленнэй сэргшэды барья хаа, бусалжа байһан уһа дээрэһэн адхаад, шэдэжэ байжа зада уяад, туулгатай резинэ «дубинкануудаар үхэтэрн сохбод, крематори худар, халуун пешэн руу шэдэжэрхидг байгаа. Тэрэ крематорин пешэнэй хоолойһоо үдэрһүнигү утаан баяажа байха.

Лагерь соо байһан пленнэ сэргшэд аргааханаар зугадаха гэжэ түхсэржэ эхилбэд. Тэрэ зугадалга эмхидхэһын түлөө 2 нара үнгэрбэ. Гараараа, халбагынгаа эшээр бараагайнгаа хана доро, 3 ряд ограждени доро 30 метр утгай лаз, траншей малтажа бэлдэб. Харанхы һарагүй һүни манай авиациин бомбардировкын үсдэ дүшөөд хүнүүд зугадабад. Нохойнуудай олохогүйн түлөө мурнуудэ жэжэ тамхяар хушаба.

Тэднэй золдо бомбардировко удаан боложо, зугадаһын орой болоһон хойнонь немсцүд ойлгобо. Барижа шадбагүй. 15 сүүдхын саг соо зугадагшад 2-3 группа болоод, зүүлжэ, өһөдхынхид тээшэ шэглэбэ. Ехэнхын хүнидөө ябаха. Ой соогуур алим жэмсээр, модоной хальһаар, бурбоосгойнуудаар бэсэ хамааруулан хооложо ябаа. Хэдышьс хүндэ байгаа хаань, гансал сүлөөбди, өһөдхынгөө сэргшэдтэ хүрэхбди гэхэн бодол ханаа сөдхэлдэн юунхэшьс сөнтэй, үнтэй байгаа.

Одоол даа, 15-дахы хоногтоо фронтынгоо лини дабан гаража, совет солдадуудтай уулзабад. Нэгэ нара шахуу Бимба хэдэн олон допрос-аудалуудта харюусажа, контра-разведкын шалгалта гараба.

Бимба Дашамолонович баһал буугаа барижа, һөөргөө Бранденбург хотто, Берлин хото хүртээр дайлагдаба. Илалтын үдэр Берлин хотодо угтаба. Фашис дайнай һүүлээр Карпадай хаданууд дээрэ Батько Медвидэ гэжэ бандын бандеров-цуудтай Ужгород гэжэ хотын дэргэдэ удаан дайлагдаба. Ой соо оршодог украинска хутор (һарынь ханагагүй) ээлхэсэ 5 сэргшэдтэй сугтаа

даабарида гараба. Ойн захата, нюуса газарта табуулаа һуужа, хайшан гэжэ эзэмдэхэсэ, тагнуул хаана табихабиди гэжэ бодомжолон һуужа байтараа, Бимба үдхэн ногоон соо архан уялаа харажархиба. Егоров (һарынь ханагагүй) гэжэ рядовой сэргшэтэй сугтаа уялааснь татажа, доошоо газар доро оробод. Шанга тулалдаан эхилшэбэ. Шквальна пулсмедой галнууд соо гранатанууды шэдэжэ, харгынь хаагаад, булта бандидууды плендэ абажа, тулалдаан дүүрбэ.

Энэ халуун байлдаан соогуур Бимба шархатаһанаашье ойгобогүй. Харьковы хотын госпитальдо жэл шахуу хэбтэжэ, дсмобилизацита гаража, одоошье гэртэ, түрэл Буряадтаа, Харганаа нютагтаа бусахан түүхэтэй юм.

1943 ондо Бимба Дашамолоновичой түрэлнүүд нимэ гаршатай ивешени абаһан юм: «Пропал без вести» - «Мэдэжгүйгөөр үгы». 1944 ондо дахинаа Бимбаһаан бэшгэ абажа барлаад байгаа. 1946 ондо нютагаа ержэ, түрэлхидөө баярлуулһан гэһэн...

Эсэгэ ороноо хамгаалһын дайнай һүүлээр Бимба Дашамолонович колхозойнгоо сабшалан дээрэ луговодоор, фермэдээр ханаһангаа амаралтада гаратараа хүдэлһэн юм. Аюуша Андресвна гэжэ ханаһангаа нүхэртэс сугтаа 6 үхибүүды «хүлынь дүрөөдэ, гарынь ганзагада» гаргаһан намтартай.

Бимба Дашамолонович Ешиев хадаа 6 үхибүүдэй эсэгэ, 13 эзэнэрэй үбгэн аба, 7 гушанарай «амтатайнь» үзэжэ һуунал даа! «Ашанар амтатый, гушанар гурба дахин амтатый» гэхэн үгэнүүд сэхэ Бимба Дашамолоновичто хабаатый гэхэдэ болоно.

Пленнэ зугадажа, ой соогуур хүйтэн газар дэгүүр хоһо нойтон мүлхижэ ябахандаа, нимэ олон үхибүүдтэй, аша эзэнэртэй, гушанартай болохоб гэжэ ханаа гү? Имэл даа юрын буряад хүбүүнэй хуби заяан. Үбсүүгээрэ дүүрэн орден медальнуудаа зүүгээд, аша эзэнэрэйнгэ жаргалай түлөө дайлагдаһан үбгэн эсэгэ түрэ дээрэ түрүүшын духарья залуу айлай түлөө бариха.

Аза жаргалай түлөө, Айдар залуу ханаһанай түлөө Мүнгэн духарья тогтоохо. Эжы абын илдам нютагта Энхэ тайбан һуухамнай болтогой!

Нина ЛЕНХОБОВА-АРУГАЕВА,
Буряад Республикай
Уран зохёолшодой
холбоной гэшүүн.

Профессия учителя - это призвание, оно от природы

Юбилей

В связи с юбилеем **ЦЫДЕНОВОЙ Сырен-Дулмы Дашевны**, отдавшей свои лучшие годы учительской работе, педагогу, любящей матери, бабушке, прабабушке хочется многое сказать, пожелать ей...

Природа Тункинской долины удивительна, многокрасочна, уникальна. Каждый раз по приезду поражает меня своей неповторимостью, удивляет необычайной красотой, и я благоговейно перед этой природой родной земли. Долина славится не только своей природой, но и людьми, живущими на этой благодатной земле.

Я попытаюсь рассказать о некоторых этапах жизни, о личности и профессиональной деятельности Цыденовой Сырен-Дулмы Дашевны, моей любимой тети - нагацы.

Родилась она в далеком 1925 году в Кырене. Росла в Харбяхтах у дальней родственницы. Почему? Остались от известного рода Болгуновых три сестры: Халбаскова Янжид Дашеевна, Цыденова Сырен-Дулма Дашеевна, Ендоннова Дари Лопсоновна (по приемным родителям). Все три сестры были воспитаны родственниками, добрыми людьми, когда их родителей репрессировали: отца расстреляли в 1933 году, как врага народа, а мать

со старшей дочерью Хорла выслали в Иркутскую область. Судьба каждой из них напоминает судьбу бурятского народа тех времён прошлого столетия со всеми перипетиями... Об этом можно много говорить и писать. Разговор сегодня будет об одной из этих сестер: Сырен-Дулме Дашеевне - моей тете - нагацы, сестре моей мамы.

Где бы она не жила, с дочерью в Кырене, в городе Улан-Удэ, но чаще получается, что общаемся с ней по телефону, я радуюсь, когда слышу её голос: необыкновенно мягкий, редко певичий. Природа щедро одарила её: выше среднего роста, статная, с правильными чертами лица, энергичная. Вспоминаю её молодой, когда я приезжала к ним в гости, они жили в Харбяхтах, потом в Кырене, она мне казалась очень красивой. Общение с ней - это для меня составляет радость, многое узнаю о роде Болгуновых, о своей маме, которая очень рано умерла. Сейчас Сырен-Дулме Дашеевне исполнилось 85 лет. Седина покрыла голову, одолевают возрастные болезни, но её лицо выглядит молодой, а память её можно позавидовать.

Всю жизнь Сырен-Дулма Дашеевна проработала учителем начальных классов. Может, она подала мне

пример, что вся моя сознательная жизнь была тесно связано с профессией учителя: общение с родственниками-учителями, многолетний стаж педагогической деятельности в БГПИ-БГУ, привили огромную любовь и уважение к этой профессии. Профессия учителя - это призвание, оно от природы. Сырен-Дулма Дашеевна была и остается наглядным примером для меня. Сырен-Дулма Дашеевна отличалась высоким профессионализмом, методической грамотностью. За добросовестный труд Сырен-Дулма Дашеевна была награждена неоднократно почетными грамотами,

знаком отличника народного просвещения, медалями I и II степени материнской славы. Жизненный и профессиональный путь моей тети Сырен-Дулмы Дашевны был наполнен повседневным, упорным трудом, трудом почти всегда на пределе. Я не помню её в праздном отдыхе. Когда-то А.Твардовский сказал: «Ни ночи нету мне, ни дня, ни отдыха, ни срока, моя задолженность меня преследует».

Сырен-Дулма Дашеевна с мужем Бимба Нимаевичем воспитали 9-х детей: четверых сыновей, пятерых дочерей. Детидостойные родители, все они имеют высшее образование: старший сын - Сог-Бадар окончил технологический институт, Светлана - инженер, окончила ВСТИ, Виктор - окончил ЛиАП в г. Ленинграде, ныне военный пенсионер, подполковник в отставке, Валерий - окончил ВСТИ, инженер, Володя - Иркутский университет, Элла - врач-физиотерапевт, работает в Аршанском тубдиспансере, Леонид - окончил БГСХА, агроном, Надежда - окончила пединститут, работает воспитателем в детском саду, Лариса - экономист, окончила технологический институт. К сожалению, мир устроен так, что в нём есть яркие и темные краски: двоих сыновей - Сог-Бадара, Лео-

нида потеряла, они трагически погибли. Дети: Светлана, Виктор окончили школу с золотой медалью. Все её дети стремились учиться, притом хорошо учиться. Сырен-Дулма Дашеевна имеет 15 внуков, 14 правнуков. Как мать Сырен-Дулма Дашеевна очень заботлива, всю жизнь отдала своим детям и внукам, помогла воспитывать внуков, правнуков. Все её хорошие черты: доброту, порядочность, уважительное отношение к людям дети переняли от меня. Наверняка, возьмут внуки и правнуки, потому что соприкасаясь с ней, другими стать невозможно. Её чуткость, доброе сердце на всю жизнь оставляют чувство благодарности у всех её учеников, кому по воле судьбы довелось встретить Сырен-Дулму Дашеевну на своем жизненном пути.

Искренне хочется пожелать здоровья вам, Сырен-Дулма Дашеевна, на долгие годы сохранить присутствие вам бодрости, оптимизм, долголетие, благодарности от всех своих учеников, родственников.

Тепла и уюта вашему дому! Пусть дети, внуки, правнуки чаще собираются вокруг вас и радуют только счастливыми моментами жизни.

С. БАХРУНОВА,
кандидат педагогических наук, доцент.

Новости

ОРИЕНТИР НА ЛАПЛАНДИЮ

Льготные автокредиты распространят на дорогие автомобили

Кроме того, может быть отменена верхняя планка стоимости автомобиля. Единственным требованием к приобретаемой машине останется ее производство в России.

Журнал "Финанс"

В сентябре объемы автокредитования выросли по сравнению с августом текущего года в 1,5 раза, отметила министр. Процентные ставки банков по автокредитам существенно снизились. Например, ставка Сбербанка на данный момент составляет чуть выше 8%. Льготное автокредитование в регионах дополняется локальными скидками, передает радио "Маяк".

Программа субсидирования автокредитов была запущена в апреле этого года. В августе максимальная стоимость автомобилей, которые можно купить по этой схеме, была увеличена с 350 до 600 тыс. рублей. Первоначальный взнос от стоимости машины был снижен с 30% до 15%. Государство по-прежнему субсидирует только часть процентной ставки по кредиту - в размере 2/3 от ставки рефинансирования ЦБ.

Напомним: недавно Федеральная антимонопольная служба предложила расширить список банков, которые могут выдавать льготные автокредиты. В антимонопольном ведомстве считают, что право на получение субсидии из федерального бюджета должно быть предоставлено всем кредитным организациям, которые заявят о желании выдавать кредиты по льготным ставкам и предоставят необходимые документы в Минпромторг.

Сейчас выдавать такие автокредиты могут только госбанки - в которых ЦБ владеет не менее 50% долей, или банки, собственный капитал которых на 1 апреля 2009 года составлял не менее 70 млн. рублей. Кроме того, банки должны иметь филиальную сеть во всех федеральных округах. В автопрограмме участвуют 8 банков - это Сбербанк, Россельхозбанк, ВТБ, Альфа-банк, ВТБ24, Банк Москвы, Газпромбанк и Юникредит банк.

Недавно стало известно, что Минпромторг намерен вдвое сократить объем финансирования госпрограммы льготного автокредитования граждан в 2009 году - до 1 млрд рублей. Министерство должно согласовать эти поправки с другими ведомствами, после чего проект постановления поступит в правительство.

В Минпромторге перераспределили средства внутри программы по льготному автокредитованию: деньги, зарезервированные на 2009 год, частично будут использованы в 2010-м. В следующем году на субсидии планируется направить 3,5 млрд рублей. По мнению экспертов, в министерстве поняли, что программа не пользуется таким спросом, как предполагалось изначально, и субсидии в размере 2 млрд рублей в 2009 году просто не будут востребованы.

Инициатором презентации в Правительстве РБ концепции проекта зоны экономического благоприятствования "Гранд Северный Байкал", которая разрабатывалась совместно с администрацией Северобайкальского района компанией "Органик Escape", был известный московский предприниматель, автор брендов "Быстрые", "Юппи" и "Велли", член Совета Федерации Сергей Выходцев.

Людмила ОЧИРОВА

На территории в 55 тысяч квадратных километров, с прямым доступом к Байкалу, к заказникам и заповедникам, уникальным источникам и природным достопримечательностям, предлагается по примеру Лапландии создать единственную в своем роде в России рекреационную зону. "Лет двадцать назад о Лапландии никто не знал. Пьянство, разруха, малочисленное население..."

А сейчас здесь один из самых быстроразвивающихся аэропортов в Западной Европе, здесь отдыхает вся Европа. Привлекают снег, олени, специфика севера. Северный Байкал схож по климату, национальному колориту и также может привлечь крупных инвесторов и туристов со всего мира," - заявляет Выходцев. Предлагаемая им концепция развития зоны включает несколько принципов. Это максимальное сохранение природы, максимальное использование натуральных материалов, в первую очередь, дерева, в строительстве, круглогодичный режим работы, живой огонь при отоплении. Были представлены красочные иллюстрации гостиниц самого разного уровня - от экоотелей, спа и спортивных комплексов, дачных резиденций до таунхаузов на 2-3 семьи, юрт на четырех человек. Заявлено, что все эти проекты успешно реализованы за рубежом. А для организации досуга туристов предлагается построить остроги, охотничьи и рыбачьи заимки, этнические деревни, развивать конный спорт, организовать катание на лодках, на гидросамолетах, круизы по Байкалу... На Хакусах предлагается строительство водолечебного рекреационного комплекса с трехзвездочной гостиницей для VIP-персон. Ставится цель, что туристы должны провести здесь по 14-21 день полноценного отдыха и возвращаться вновь и вновь. Изюминкой проекта названо использование натуральных продуктов. А это развитие фермерских и этнических хозяйств, строительство ветрогенераторов...

"Реализация проекта позволит привлечь на Северный Байкал до 200 тысяч туристов в год, создать от 7 до 9 тысяч рабочих мест, - уверен Сергей Выходцев. - Интерес к Байкалу как к зоне экотуризма большой. Девственных мест с нетронутой природой в мире по пальцам можно пересчитать".

«КАРТИНКИ» УЖЕ НАДОЕЛИ

При этом авторы проекта не предоставили каких бы то ни было расчетов. Это вызвало раздражение Президента Бурятии. "Картинки" уже надоели, - отметил глава республики и добавил: "И пока мне ничего не понятно из того, что вы хотите сказать. Мне нужна четкая схема, цифры, бизнес-планы. Инвестору, прежде всего, необходимо знать транспортные потоки, стоимость услуг, доходность. И мы должны эту доходность гарантировать."

Гораздо больший интерес Вячеслава Наговицына вызвали выступления молодых предпринимателей из Томска и Красноярска. Так, президент клуба молодых предпринимателей из Томска предлагает создать в районе бизнес-инкубатор, а красноярец намерен создать бизнес в сфере отдыха и досуга - закупить велосипеды, снегоходы, судно на воздушной подушке... Они в числе 14 успешных предпринимателей из разных концов страны в сентябре этого года были приглашены на Байкал. Уже через месяц Выходцев получил девять проектов от желающих развивать на Северном Байкале свой малый бизнес и намерен на их основе создать точки роста. "Всего проектов в бизнес-инкубаторе будет 27 - от приезжих и местных предпринимателей, и на их реализацию будет выделено 250 миллионов долларов. Проекты все разные, но приоритет отдается экологическим. Так, предлагается установить на самых красивых участках видеокamеры, чтобы любой человек в мире мог через Интернет наблюдать красоты Байкала. Есть проекты создания стилизованной фактории, деревни мастеров, другие интересные проекты, - говорит Выходцев. - Мы ищем деловых людей во всей России".

Татьяна Думнова сказала, что у минэкономки появилось много вопросов. Заявки на создание зоны включают оценку обоснованности предлагаемых перспектив и ожидаемых результатов. Здесь непонятно, как будет развиваться инфраструктура, механизм управления, а также эффективность предполагаемых инвестиций (бюджетных и внебюджетных). Президент был категоричнее: "Поддерживать здесь нечего, проекта нет, концепции нет".

К ЗАЩИТЕ ПРОЕКТА ПРИДЕМ СО ВСЕМИ ЦИФРАМИ

Глава Северобайкальского района Игорь Пухарев сказал, что завершено межевание земли, все участки юридически оформлены. "Целью презентации было представить Президенту республики перспективы развития района, наличие заинтересованных молодых предпринимателей, потенциальных инвесторов. А к декабрю, к защите проектов зон экономического благоприятствования, придем с конкретными экономическими обоснованиями, во сколько обойдет дорога, путевка, срок окупаемости... Сегодня такую задачу не ставили." Позже, в разговоре с журналистами, он заметил: "Думаю, что замечания Президента только подтолкнули Выходцева к более серьезной экономической разработке проектов. А идеи у него хорошие. Только где найти столько деловых людей и с деньгами?"

ПОБЕДИТЕЛЯ НАЗОВУТ В ДЕКАБРЕ

До первого декабря продлен срок рассмотрения заявок и подведения итогов конкурса по отбору заявок на создание региональных ЗЭБ ТРТ.

На заседании конкурсной комиссии рассмотрены одиннадцать заявок на создание зон экономического благоприятствования туристско-рекреационного типа, а также замечания по материалам этих заявок от ряда министерства по обоснованности предполагаемых затрат на инженерную инфраструктуру (электроснабжения, теплогазо-водоснабжения, водоотведения). Члены Экспертного совета представили рейтинговые оценки заявок, а это, по сути, концепции развития районов. Высокие рейтинги у города Улан-Удэ и Иволгинского, Кяхтинского, Северобайкальского районов. Среди подавших заявки также города Северобайкальск и Гусиноозерск, Баунтовский, Тункинский, Окинский, Заиграевский и Курумканский районы.

В связи с необходимостью детального рассмотрения и запроса дополнительной информации от участников конкурса решено продлить срок рассмотрения заявок и подведения итогов до первого декабря. Главы муниципальных образований, набравших наиболее высокие совокупные оценки, проведут презентацию на очередном заседании Координационного совета по инвестиционной деятельности при Правительстве республики. Об этом сообщила министр экономики РБ Татьяна Думнова.

Фото Р.Н.БАЗАРОВА.

НОВЫЙ ГОД В СТРАНЕ САНТА-КЛАУСА

В наш век все имеют представление о том, что Лапландия - родина Санта-Клауса. А вот где находится Лапландия, знает далеко не каждый. Такой страны нет на карте, этот этнический регион в настоящее время поделен между четырьмя северными государствами. Счастливый обладатель той самой, сказочной Лапландии - Финляндия. На новый год в Лапландию приезжают туристы с детьми со всего мира, чтобы увидеть настоящего Санта-Клауса. Сюда доставляют тонны детских писем с просьбами о подарках. Финская Лапландия - это губерния Финляндии.

Новый Год в Лапландии - это феерическое представление с участием гномов и эльфов, а также самого Санта-Клауса на оленьей упряжке. Но отдых в Лапландии хорош не только этим. Провинция славится прекрасными возможностями для уединенного времяпровождения в окружении первозданной природы. Множество благоустроенных коттеджей в Лапландии ждут туристов круглый год. Зима - особое время, пора горных лыж и снегоходов, подледной рыбалки и катания на собачьих упряжках.

Новогодние туры в Лапландию - настоящее чудо. Чистейший снег в сумерках полярной ночи, расцветающей северным сиянием. Треск поленьев в камине и полная тишина за окнами. Натопленная финская баня, праздничный стол с непривычными, но вкуснейшими яствами. Кто откажется от такого уютного праздника? Именно поэтому в Лапландии аренда коттеджей - столь популярный бизнес.

Коттеджи в Лапландии стоит забронировать заранее. Чем ближе Новый Год, тем беднее становится выбор туров в Лапландию. Огромный заряд энергии, масса незабываемых впечатлений от отдыха в Лапландии - причина неизменной его востребованности среди туристов. И, конечно, вы не раз пересмотрите сделанные в Лапландии фото и видеозаписи и будете душным летом мечтать о приветливой финской зиме.

... Главная достопримечательность - офис Йоулупукки (в переводе с финского - "Рождественский козел"), местной реинкарнации Санта-Клауса в городке Рованиemi. Красивейший комплекс резиденции сверкает огнями и вывесками.

Сам Йоулупукки живет неподалеку, на горе Корватунтури, а рядом с его офисом раскинулся большой тематический развлекательный Санта-парк, часть помещений которого перестроена из командного пункта финской армии (говорят, что нижние этажи расположенного в горе главного здания до сих пор занимает командный пункт защитников Суоми). Зато снаружи - раздолье для экстремалов! Многие километры санных и лыжных трасс, веревочные дороги в кронах деревьев, горки, снежные городки и другие аттракционы. С учетом того, что население Рованиemi едва превышает 50 тысяч, можно догадываться, сколько сюда приезжает гостей, раз содержание подобного парка оправдывает себя.

Из Интернета.

Пусть будут счастливы люди Иволги!

Иволгинский район отметил 70-летие

С погодой иволгинцам не повезло. Хмурая с утра погода, холодный ветер. Но праздник, который давно ждали и готовились, состоялся и начался он с парада.

Людмила ОЧИРОВА

Первыми во главе с майором прошли солдаты радиовойсковой части, расположенной в районе, за ними браво промаршировали милиционеры. Нарядно в своих белых одеждах смотрелись представители самого популярного у местной молодежи вида спорта - тазквондисты, а спортсменов района возглавлял трехкратный чемпион Европы, серебряный призер мира по самбо Баир Омоктуев, гордость Иволгинской долины.

Затем начали выходить поселения. Очень небольшая делегация представляла Гильбиру. Колоритно в ярких бурятских костюмах смотрелись гурульбинцы. Но их перешеголяли сотниковцы, здесь среди многочисленных участников парада в бурятских и семейских нарядах выделялись казаки и особенно парни в черном обмундировании, как оказалось, представители охранного предприятия. Украсила колонну стилизованная юрта из разноцветных лент. Хорошо смотрелись в одинаковых синих накидках нижеволгинцы, впереди которых шла машина с надписью «С юбилеем, дорогие иволгинцы!» Сидящий на кузове аксакал приветствовал всех присутствующих, а возглавлявший колонну глава администрации **А.С. Санжиев** в богатом дэргале выглядел настоящим тайшой. Салют из разноцветных конфетти вызвал радостное оживление среди зрителей. Такой же салют отметили шествие многочисленной делегации оронгойцев, украшенной яркими шарами. Учителя Оронгойской школы - миллионера, самого крупного работодателя в поселении, прошли под собственным баннером. И завершило парад поселений самое крупное - Иволгинское, куда входит восемь населенных пунктов. И делегация соответственно была самой многочисленной. Стоит сказать, что именно это поселение во главе с **Виктором Очировым** стало победителем смотра-конкурса, объявленного в преддверии юбилея района.

Зрители приветствуют колонны агротехникума и лица народных искусств, продемонстрировавшего рабочие наряды тех профессий, по которым здесь готовят. Идут учителя Иволгинской и Верхнеиволгинской школ, детского сада «Березка». 388 детей из всех школ района занимаются в районной ДЮСШ, 250 - в Центре дополнительного образования и становятся призерами районных и республиканских конкурсов и соревнований. Танцуют юные девушки и появляются всадники. Монгольский князь полюбил и увез самую красивую девушку Иволги. Но не смогла красавица забыть на чужбине родину; хоть и родила мужу трех детей, и вернулась обратно в родную долину. Трагически сложилась судьба беглянки, муж жестоко расправился с ней. Но память о ней, ее трепетной любви к родине живет в легенде.

Искрометный танец. Обратите внимание на костюмы, они говорят о иркутских корнях местных бурят. 500 семей шести родов были переселены в долину из Предбайкалья.

Кто не знает знаменитые вкусные огурчики и помидорчики из Хурамши? Сегодня вспомнили и о них. А корзины с овощами преподнесли в дар ветеранам-ветеранам района.

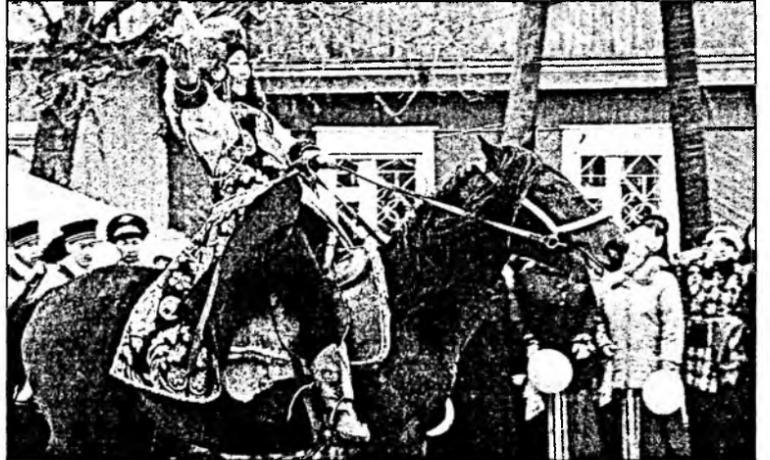
Въезжают три машины. Это две золотые пары района - семьи Бадмацыреновых и Филипповых - отмечают 50-летие совместной жизни и напутствуют молодоженов Юлию и Андрея, желают им хорошо относиться к людям, нарожать побольше детей. Молодожены надеются на предстоящие 50 лет совместной жизни. На счастье им выпускают пару белых голубей. Звучит громкое «Горько».

А 25 августа 2009 года, в день рождения района, на свет появились две девочки - Аяна Будаева и Айдава Аюрова. Теперь этих крохотных девочек знает весь район. Их родителям, а также золотым юбилярам, молодоженам вручены сертификаты на бытовую технику и сладости от магазина «Мир вкуса».

Звучит задорная музыка. Хозяевами площади становятся дети, после них спортсмены. И словами «Пусть будет счастье людям Иволги!» заканчивается парад и начинается концерт лучших творческих коллективов самодеятельных артистов.

В этот же день состоялось открытие спортзала в Верхней Иволге, построенного методом народной стройки. Напомним, что село объявлено зоной трезвости, здесь запрещена продажа спиртного.

Фото А. БАТОМУНКУЕВА.

ЖЭНХЭНИ ШҮЛҮХН

Монголой хүүгэдэй уран зохёолшо Жамбын Дашдондогой ойн баяр тухай

Монголой хүүгэдэй мэдээжэ поэт Жамбын Дашдондог 60 наһа гүйсэбэ. Зүүн зүгэй литээр энэ наһанинг зуун жэлтэй сасуутай юм. Монгол орондо он жэлүүд Европодол адли зуун жэлүүдээр бэшэ, харин рабжуунуудаар тоологдодог юм. Тиймэһээ монгол хүндэ 60 жэл гээшэмнай тон ехэ ойн баяр болоно гэшэл даа. Хүүгэдтэ шүлэгүүдые зориулан бэшэдэг поэт хүн сэдхэлээрэ хүгшэрэдгүй, бага наһанай сэбэр найхан бодолнуудта үлгэдүүлэн ябадаг.

Жамбын Дашдондог хадаа сэдхэлээ хүдэлгэжэ, бишыхан уншагшадта шүлэг бэшэхэ, уянгата зохёолнуудаараа тэдэнэй сэдхэл дулаасуулха, хүүгэдтэ поэзитэй уулзалгын баяр бэлгэдэхэ гэхэн хуби табиантай.

Гэхэтэй хамта Ж.Дашдондог түрүүшынгээ номые үшөө 17-той байхадаа, согсолжо хэблүүлэн юм. Мүнөө тэрэ 40 гаран номой автор.

Россиин уншагшад монгол поэдые найн мэдэхэ юм. «Юные

Сухэбаторцы», «Папа, мама и я», «Серый волк и маленький сурик» болон бусад номуудыень Москвада ород хэлэн дээрэ хэблэгдэн юм. Мэдээжэ поэдууд В.Берестов, И.Токмакова, Э.Мошкова, Ю.Кушак, В.Викторов, В.Лунин, А.Шлыгин, В.Степанов гэгшэд хүүгэдтэ зориулагдаһан шүлэгүүдые ород хэлэндэ оршууланхай. Энэ поэдэй шүлэгүүд ородоо гадна украин, туркмен, казах, болгар, немец, англи, япон хэлэнүүдтэ оршуулагдаһанхай. Ж.Дашдондогой уран бүтээлнүүд 2 миллион үлүүтэй хэһэгээр хэблэгдэнхай.

Поэт хари гүрэнүүдэй уран зохёолшодой бүтээлнүүдтэй монгол уншагшадые танилсуулха гэжэ саг үргэлжэ эрмэлзэжэ байдаг. Тэрэ гадаада ороннуудай уран зохёолшодой 42 ном монгол хэлэндэ оршуулан байна. Тэрэ тоодо А.Пушкин, И.Тургенев, К.Чуковский, С.Маршак, А.Барто, С.Михалков, Н.Носов, Д.Хармс, И.Токмакова, В.Викторов, Э.Мошкова, Ю.Кушак гэгшэдэй шүлэгүүд ороно. Оршуулга хадаа зохёохы ажалаймни таһаршагүй хуби гэжэ поэт мэдэрнэ. Оршуулгын ашаар зохёохы бэлиг, урма баяр дэгжэнэ гэжэ тэрэ тоолоно.

Ж.Дашдондог - эдэбхитэй, урагшаа эрмэлзэлтэй хүн, поэт болон хэблэгшэ мүн. Жэшээхэдэ, өөрынгөө редакция доро хүүгэдтэ зориулагдаһан дэлхэйн поэзиин дүрбэн боти ном хэб-

лүүлжэ гаргаа. Эдэ номууд соо ород болон совет авторнуудай (Б.Заходер, Г.Сапгир, В.Шуграева, И.Пивоварова болон бусад) 227 шүлэгүүд оруулагдаһанхай.

Ж.Дашдондог «Детская литература» гэхэн сэтгүүлэй үнинэй нүхэр, 30-аад гаран жэлдэ энэ сэтгүүл саг үргэлжэ бэшүүлжэ абадаг. Монгол орондо энэ сэтгүүл тэрэ гансаараа захижа абадаг. «Детская литература» гэхэн сэтгүүлэй нюурнуудта тэрэнэй зохёолон расказыуд болон шүлэгүүд яһала томилогдонхой.

1972 ондо Ж.Дашдондог «Папа, мама и я», «Сын тайги» гэхэн номуудай түлөө Монголой Уран зохёолшодой холбоной шанда хүртөө бэлэй. Харин 1991 ондо «Тэмучжин» гэхэн хүүгэдэй оперын либретто зохёолонгоо түлөө хүүгэдэй уран зохёолшодой уласхоорондын эблэлэй «Золотой жеребенок» гэхэн шанда хүртөө. 1998 ондо үхибүүдтэ зориулагдаһан «Рыжий Аранзал» гэхэн үлгэрнүүдэй болон дуунуудай номой түлөө Д.Нацагдоржын нэрэмжэтэ шан тэрэ абаа гэнэ. 1978 ондо «Пять мастей» гэхэн шүлэгын хүүгэдэй дуунуудай уласхоорондын конкурсно түрүүшын хуури эзэлэе.

Хүүгэдэй дүрбэн жэлэй туршада Ж.Дашдондог «Золотая книга сказок» гэхэн хүүгэдэй номой нүхэсэлбайгуулаа. Монголой бишыхан эрхэтэдые оюун сэдхэлыень баяжуулгада горитой хубитаяа оруулан, 108 номууднаа

бүридэһэн дэлхэйн арадуудай үлгэрнүүдэй үнгэтэ зурагуудтай хэсэгүүдые хэблүүлэе. 1999 ондо поэдэй гүн ухаатай үлгэрнүүдэй ном хэблэгдээ.

2000 ондо Ж.Дашдондог уншагшадта хүнэй түлөө оролдон, хожомын шулуун боложо мүнхэрһэн амитад тухай расказыуднаа бүридэһэн «Шулуун домог» гэхэн шэнэ номоо бэлгэлэе. Энэһэнээ уламжалан, уран зохёолшо «шулуун болошолон амитадай» амидарһан газараар хүүгэдтэй морёор аяншалһан юм. Тэрэнэй удаа Монголой ниислэх хотын болон хүдөө тосхонуудай элдэб хургуулинуудай 500 гаран хурагшадтай хабаадалгатайгаар энэ номойнгоо удхаар тэрэ хүүгэдэй ёһотой симпозиум үн-

гэргөө гэн. Энээндэ хабаадаһан үхибүүд ан амитадые хамгаалха бүлгэм байгуулаа.

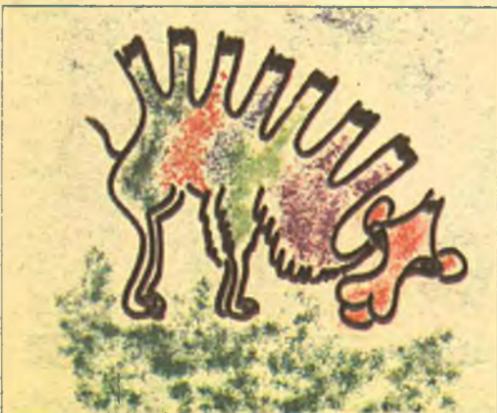
Тийхэдэ хүдөөгэй үхибүүдтэ Ж.Дашдондог нүүдэл библиотекэ гэхэ гү, али клуб байгуулаа. Япон гүрэнэй бэлэг болохо тусхай түхээрэгдэһэн автобус энэ хэрэглэгдээ.

Ойн баяртайнь дашарамдуулан, Ж.Дашдондог нүхэртөө элүүр энхые, зохёохы ажалай жаргал болон хүүгэдтэ зориулжа, шэнэ, найн удхатай номуудые бэшэжэ байхыень хүсэнэе.

Л.Г.СКОРОДУМОВА,
монгол хэлэнһээ
оршуулагша, хэлэ бэшэгэй
эрдэмэй доктор.

Жамбын Дашдондог

ДОЛООН БҮХЭНТЭЙ ТЭМЭЭН

Энэ монголой Гоби. Тойроод гансал элһэн добонууд. Харана гүт — тэрээн гансахан эшэгы гэр? Заримдаа зэрэлгээн соогуур олон дабхар гэр шэнги үзэгдэдэг. Эндэ бидэ ажаһуунабди.

Энэ миний ботогон. «Ехэ болоод, хатаргажа сэнгэхэй», - гээд, эсэгэмни бэлэглээ һэй. «Элһэн далайн дунда энэ онгосо шамайе орхихогүй» гэжэ нэмээ бэлэй. Үлгэрэй орондо ошохо тухай ходоодоо хүсэдэг нэм. Тээд хаана байдаг юм, мэдэнгүйб.

Нэгэтэ бороо оробо. Нороһон хушалтые түмэн дуһалнууд тоншобо. «Нороһон ургаха», - гэжэ аба эжы хоёр баярлана. Намда гэртээ һуухада залуутай. «Норохош», - гэжэ эжым газаа табинагүй.

Аба арһа дэбтээжэ, эхэмни тохон оёжо, ахамни модо харууджа, эгшэмни тэмээнэй жолоо үлхэжэ байба. Дүүмни унтана. Эжыдэ бэшэ, бороодо үлгэдүүлээ ха. Юу хэхэмниб? Зурахам гээшэ гү? Тийхэдэ яахаб.

Тэмээгээр үлгэрэй орондо ошохо байна. Тэрэ орон ехэ холол ха. Тийбэшые миний тэмээн хүргэхэ. Хайшаа ябахабиб? Тэмээмни урид тэрэ үлгэрэй орон хаана байдаг бэ гэжэ хараха. Тийхын тула ута хүзүүн хэрэгтэй. Уулаһаа, үүдэнһөө бүри үндэр ута. Дан үлүү ута болоно гү? Бараг даа! Хараба гүш, хаана тэрэ орон байнаб? Тийшэ ябая!

Гансаараа ошоходомни, түрэлхидни наһагаа зобохо. Бултадаа ошоболнай, тэмээнэй бүхэн хүртэхгүйл. Яаба гээшэб! Нэмээд зураһуу.

Тэрэ бүдэмни бултаараа үлгэрэй орон хараг лэ. Нэгэ бүхэн - ахада, нүгөөдэ — эгшэдэм. Ямар олон бүхэн бэ! Нү-е, дүү хүбүүгээ мартааб. Тэрээндэ үшөө нэгые. Тэмээмни долоон бүхэнтэй болошобо. Гоё бээ?

Түргөөр үлгэрэй орон хүрэдэг най. Яарахада, тэмээнэй алхам ехэ бэшэ шэнги. Хурдан

хүлэгэй хүлнүүдые нэмэжэ зураһуу. Зураһаар байтарни, ямар олон хүл болошобоб. Ямар-шыггүй, олон хүлнүүд бүри хурдан байха. Иигээд түргөөр хүрэхэбди. Чуу!

Хойноһоомнай сүйбэн шононууд! Нү-е! Шүүдөө ирэйлгана. Айхаар лэ. Нэгэн, хоёр, гурба - ямар олон гээшэб! Юу эдээнһээ айха юм? Тэмээндээ эбэр зураһуу. Эртын урда сагта тэмээниие буга мэхэлдэд, эбэриень абанан гэдэг. Миний тэмээн эбэрээрээ бүхы шононуудые мүргэхэ, тэрэ хүсэтэй.

Айха юумэн үгы. Ай-даа, энэмнай юун бэ? Урдамнай үргэн сагаан далай. Иимэ үргэн далайе нэгэшые морин гаталхагүй, нэгэшые шубуун ото нэтэ ниидэхгүй. Бодомжолое. Тэмээндээ нэрбээ зурахада яахаб? Заһанан мэтэ тамархал. Зүб даа.

Уһан далай гаталбабди. Үдхэн шэдхэ джунгли урдамнай. Тэмээнһээ байха, һуулынышые гулдиржа гарахагүйл. Яахам гээшэб? Гарни гэнтэ тэмээндэ дали ургуулба. Далинууднаа дэбээд, дэгдээ! Ура! Ниидэшбэлди!

Нюдэ сабшажа үрдээгүйдэм, захагүй ой дууһашаба. Тэмээмнай аргааханаар доошолжо, газарта буушаба. Тэнгэриин уудамда үүдэнүүдэй забһараар юунышыеб харагдахадал гэнэ. Полонгын долоон үнгөөр үзэсхэлэн хото яларна. Энэл ха үлгэрэй орон. Бидэ тэрээн тээшэ гүйшэбэбди. Гэнтэ дуулахадам: «Тэнгэри сэлмээ» гэдэбэб. Зурагаа орхөөд, газашаа гүйжэ гарабаб.

Гоё гээшэнь! Долоон үнгын угалза торгоор бүтээгдэһэн ордоной бумбэгэр орой бий болошодо байна. Энэ ордон мянган алтан бахананууд дээрэ зоғолон шэнги. Эндэ тэндэ юһэн эрдэни мэтэ ялагар сэгсгүүд. Эхэ тэмээнэй хуур, лимбын аялга доро мөөрэхэдэ, ботогон тойроод, дэбхэржэ байгаад, хатарха юм. Газар дээрэ үүлэ дэлгэһэндэл, хүл нюсгөөр гүйхэдэ зөөлэн гээшэнь. Үлгэрэй орон иимэл ха юм даа!

Полонгын ордон аргаахан дэгдэн тарабашые, шэдитэ долоон үнгэн манай Гоби талада шэнгэнхэй. Наранай мянган элшэнүүд алтан добонуудтай нэгдээдэл даа. Гоби тийхэдээ үлгэрэй орон гээшэ.

Гэнтэ долоон бүхэнтэй тэмээн тухайгаа наһаад, гэртээ гүйшэбэб. «Аба, юу хэнэбта?» Адам тэмээем арилгажа хаяа, орондонь томые зураба. «Иимэ олон бүхэнтэй тэмээн байдаггүй юм. Энэниеш хараһан хүн шамайе амитад тухай юушые мэдэдэггүй гэжэ ханаха, наада бариха. Тэмээ нигэжэ зурадаг юм». Иигэжэ хэлээд, абамни зурагаа үгэбэ.

Эсгын зураг дээрэхидэл адли болохо миний ботогон. Битэрэнэй эзэн болохоб. Тийгээд бидэ холонгын үнгэтэ Гобидоо удаан, жаргалтай ажаһуухабибди. Тийгэбэшые долоон бүхэнтэй тэмээгээ мартангүйб, тэрэ намайе үлгэрэй найхан орондо асараа бшуу.

Эртэ урда сагта монголшуудай элинсэгүүд хүхэ мүнхэ тэнгэриин майхан доро ажаһуудаг, үргэн тала дайдын дунда, хэтэ дэрлээд, нойрсодог байһан гэхэ. Үндэр тэнгэри хушалтань болодог, ногоон дайда дэлхэй гэрнын хэн. Үни удаан зол жаргалтай ажабайтараа амитад хэрэлдээд, дайсалдаба.

ЭШЭГЫ ГЭР

Бүхы амитад хоргодобо ха: зариман газар доро, нүгөөдэн далайн оёорто хоробо, бусад агаарта дэгдэбэ. Гансал хүн газар малтаха һабаргүй, уһан соо тамарха нэрбээгүй, агаарта ниидэхэ далигүй байшаба. Эхэ байгааи тэрээндэ ганса ухаа үгэһэн байгаал даа.

Тэрэ холо сагта нэгэ сэгэн үбгэн байһан юм. Бүхы наһаараа ухаанһаа бэшэ ондоо баялж нөөсэлөөгүй гэн. Нэгэтэ тэрэ үбгэжөөл долоон хүбүүдээ дуудаад, хэлэбэ:

«Үлгэн эхэ дэлхэйн маягаар түхэрэн аад лэ, соморхон байра-эшэгы гэр зохёохы хэрэгтэй. Хүбүүдын эсэгынгээ хэлхэн үгэнүүдые ухамайжа үзөөд, юушые ойлгобогүй.

Үбгэн хонин бургааһаар ханануудые хэбэ. Хада хабсагайнуудай хоорондох жалга ойндоо оруулаад, үүдэ дархалба. Үүдэн халхи шуурганһаа халхалха, наранай дулаа, сэгэр агаар оруулха бшуу. Үдэрэй тэнгэй наранай маягаар эшэгы гэрэй орой дээрэ түхэрэн тоно дархалба. Тоноһоо хажуушаа, наранай элшэнүүд мэтэ, нарийхан хургаагууд зурына. Хадын хойто ташалангаар манан хөөрһэн шэнгээр зөөлэн сагаан нэеы хаяа хананууд бодошобо, удаалан сагаан хүбүн үүлэнээр дээгүүрнь хушалта бий болобо. Гол губи талаар халхин тушаалдаһан бүхы юумэ эрьюулэн, мушхан, үрхирүүлнэ гэжэ тухайм-жалаад, эшэгы гэрээ бүхэлэн барюулын тула үбгэн үнтэлгөөр ооһор үлхэбэ.

Тийгээд хүбүүдээрээ хамта үбгэлжөөл бургааһан хананууднаа яб-талаад, үүдээ тодхоод, тонооёо дээшнэ үргэжэ табиба, уни-хургаагуудые бүхэлэн тааруула. Дээрһэннэ

һэеыгээр хушаба. Эшэгы сагаан гэр нюдэ, сэдхэл баярлуулан яларбал даа. Үнэхөөр гайхалтай юумэн болоо: эхэ түрэл газар дэлхэйдэл адли налгай наранай дулаа бээдээ татадаг, хүйтэц, халхи саашан түлхидэг. Яаралтайгаар, һууриһаа хүдэлхэдэ, түргөөр эбхэгдэхэ, харин суглуулан тодхоодо, баһал ехэ саг хэрэггүй.

Иигэжэ үтэлһэн эсэгынгээ сэгэн ухаанай ашаар үри хүүгэдын дулаан гэр соогоо ан-бун ажаһуужа байба. Гэбэшые онтохон энэгээр дүүрэнгүй. Гэгээн нэгэ үдэр эсэгын хүбүүдээ дуудаад, һуулынгээ гэрээд үгэ иигэжэ хэлэбэл даа:

«Сагай эрхээр хүн энэ дэлхэйдэ түрэдэг, болзоройнгоо ерэхэдэ, наһа барадаг. Эшэгы гэрһэн хада гэртээ ошохо сагни хүржэ ербэл даа. Саашадаа яагаад ажаһууыетнай эшэгы гэртнай хэлэхэ. Гансал ооһорыень бүхөөр уяхаяа бү мартаарайт!

Иигэжэ хэлхэнэй һүүлээр амияа табиба.

Хүбүүд баһа юушые ойлгобогүй. Нэгэ хэды болоод, гэрээ бүхэлэн ооһорын һуладаба ха. Бэе бээдэ найдаһан аха дүүнэр бодожо, ооһор бүхэлхээ залхуурба. Нэеы гэрнын нуража унашабал даа. Гэрэй унахада ши зэмэтэйш гэжэ бэе бээе зэмэлэн хараба. Эбээ таһарһан аха дүүнэр эсэгынгээ заяалан эшэгы гэрые ху-бааха гэжэ шийдэбэб. Ханануудна, орой хушалта, тонооёо, хургаагуудые, үүдэ мэтээе хубаажа абаад, иишэ тиишээ тараба гэшэ. Эгээн одхон хүбүүндэ ооһор хүртэбэ.

Ахан үүдээ талын дунда табяад, хажуудан байрлаба ха. Гансал үдэрэй халуунда наранда шатан алдаа гэн.

Бургааһаар барюулагдаһан ханануудайнгаа дунда хоргодоошые һаа дүүнэ аянгын номондо сохюулжа үхэн алдаба.

Гурбадахи хүбүүн һэеыгээрээ найн дэбисхэй хээшые һаа, үерэй уһан халхинтай суг нэеы хаяаень абажа хаяба.

Дүрбэдэхи дүүн тоно наһиһаар байтараа, шонодо барюулан алдаба.

Хургаагуудаар отог барһан дүүн үбэлэй хүйтэндэ хүлдэн алдаад, арай гэжэ амидарба.

Эшэгы гэрэй ооһорто хүртэһэн одхон хүбүүн эгээн ехээр зүдэрбэ, зутарба.

Сүхэрһэн аха дүүнэр сугларжа, дахин эшэгы гэрээ суглуулаа бэлэй. Ооһороор найса бүхэлэн уябал даа. Иимэ туршалга гарахадаа, долоон хүбүүд одоошые эсэгынгээ сэгэн захягай удха ойлгобод. Тэрэ гэнээр хүбүүд нэгэшые арсалдаа буяалдаагүй, эшэгы сагаан гэрээ энэ амгалан ажаһууһан гэхэ.

Туяна САМБЯЛОВА
буряадшалба.

АРШААНАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Сентябриин һүүлээр алтан намарай "шаргал улаан хубсаһаяа нэмэрин үмдэжэрхөөд", "намгадай зунай" түлэг дундаа байха үедэ Улаан-Үдэ хотоһоо бүлэг уран зохёолшод, Бурядай зохёолшодой правлениин дарга, Буддын шажанай гүн ухаанай доктор, Монгол, Буряад ороной хүндэтэ эрхэтэн, арад зондоо алдар суутай аргаһан, Бурядай арадай поэт Матвей Радданович ЧОЙБОНОВ түрүүтэй Түнхэнэй аймагаар айлшалжа ерээбэ.

М.Чойбонов

Уран зохёолшодой Улаан-Үдэһөө гарахада, сэлмэг үдэр байһан аад, Түнхэнэй аймагай түб Хэрэн хүрэгжэ ерэхэдэмнай, бүгү ехэ шааяһан намарай ар бороо угтажа байба. Аадартай, бороотой Түнхэнэй гү, али һайн ханаагаараа ерэхэн бидэнэр бороо асараа гэшэ гүбди, - гэжэ хүхидэн энеэлдэнэбди.

Уран зохёолшод нэн түрүүн Түнхэнэй аймагай хүндэтэ эрхэтэн, Бурядай арадай поэт Шагдар - гуайдаа, Шагдар Дашиевич Байминовта орожо, сэнхир хүхэ хадагаар золгожо, мэндээ хэлсэжэ зугааладабад.

Аймагай уран зохёолшодой "Мүнхэ һарьдаг" гэжэ бүлгэмдэ

амаршалгын бэшэ, бэлэгэй дээжэ - номууды Бурядай зохёолшодой правлениин зүгһөө барйба. Һүүлээрнэ Аршаанай лицей-интернадай, Горхоной дунда хургуулиин ба Аршаанай дунда хургуулиин хурагшадтай уулзалганууды эмхидхэбди.

Багшанар, хүмүүжүүлэгшэд ба үхибүүд ехэ анхаралтайгаар М.Р.Чойбоновой С.Н.Тумуровай, С.А.Нестеровай, А.И.Виноградовай, Н.Т.Артугаевай, С.Д.Паникаровских гэгшэдэй шэнэ шүлэгүүды ба расказууды шагнабад.

Илангая Анна Виноградова, Сергей Тумуров гэгшэд хурагшадта асуудалууды табин, конкурс эмхидхэжэ, шэнэ номуудаа бэлэглэбэ.

"Байгал" сэтгүүдэй ахмад редактор Виктор Дармабаза-рович Жапов жэнхэни түрэл буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ гарадаг журналнууд ба газетэнүүд тухай хөөржэ, захин абажа уншахыень уряалба.

Харин бүхы Россиин ба Бурядай хасагуудай зүгһөө хасагуудай атаман, полковник Виктор Гатчапович Цыренов ба хасагуудай атаманай орлогшо полковник Богданец Михаил Иванович гэгшэд Түнхэнэй аймагай ба Байгал шадарай хасагууд тухай ехэ һонирхолтойгоор, сэдхэл татамаар хөөрөбэ.

Уулзалгын үедэ Аршаанай лицей-интернадай 10-дахи ангиин шаби Ошоров Баир "Түнхэн" гэ-

жэ өөрынгөө зохёон шүлэг уншаба. 11-дэхи ангиин шабинар Янсана Санжима, Балданов Булад, Брюханова Эржена гэгшэд дуунууды хангюурдан дуулабад.

Маанады ааяма халуун эдээнэй ба урезлүүдэй дээжээр угтажа абанан хургуулинуудай шабинартань, хүдэлмэрилэгшэдтэн ба дарганартань - Маргарита Владимировна Малахинова, Дашима Гыльковна Дамдинова, С.Б.Манзаровта, О.А.Пежемская гүн сээжын халуун баяры хургөөд, ажалдатнай амжалта, ажабайдалдатнай аза жаргал үрэн, Аршаанай

дунда хургуулиин 90 жэлэй ойн баяраар амаршалаад, Аршаантайхан

Аршаанайнгаа
Азатайхан шабинараа
Арюун замгань хургэжэ,
Эжы абынгаа дайдага
Эзэн боложо хуугаарайт,
Баабайнгаа нютагта
Баян боложо жаргаарайт!
Сээжэ дүүрэн сэнгүү,
Сэдхэл дүүрэн золтой
ябаарайт гэжэ хүсэнэбди!

Нина АРТУГАЕВА,
Бурядай Уран зохёолшодой
холбоной гэшүүн, Буряад
Республикын габьяата багша.

«УРАГШАА ЭТНО»

Эндэ һаяхан «Урагшаа этно» гэжэ Буряад Республикын мэдээжэ бэлигтэй хубүүдэй нэгэн, арадай артист Саян Жамбаловай ударидалга доро шэнэ, болбосоржо байһан залуу буряад арадай дуу хүгжэмэй концерт Улаан-Үдэ хотын дуу хүгжэмдэ дуратайшуулай зүрхэ сэдхэл нилээн баясуулба. Эхинһэнь абаад, һүүлшын дуун хүрэтэр филармониин зал соо сугларгашад амья абангүй шагнажа, арад зоноймнай алтан абдар ямаршы баян гэшэб даа гэжэ омогорхон, нэермэ алыга ташалга дор артистнараа хүл дээрэ зорлон үдэшэбэ.

Залуу хүгжэмшэд Бэлигто Самбуев, Рыгзыма Эрдынеева, Дахалай Жамбалов, Дмитрий Занин, Александр Архинчиев гэгшэд өөр өөрынгөө инструментүүд дээрэ габшагай мэргэнээр наадажа, харагшад хужарлуулаа. Залуу дуушан Дашима Согтоева ирагуу гоё хоолойгоороо арадайнгаа дуунуудай аялын нугархайе гайхалтай һайнаар хүн бүхэнэй зүрхэ сэдхэлдэ хүргэжэ шадаа. Дашима дээдэ хургуулида хурахадаа, Саян Жамбаловай ударидалга доро дуушанай мэргэжэлэй нарин утаһые хадуун өөртөө абанан байна. Үшөө хургуулида хуража байхадаа, Дашима «Дорогу осилит идуций» гэжэ Бүхэроссин хургуулиин үхибүүдэй Санкт-Петербург хотодо үнгэрһэн фестивалда хабаадажа, лауредай нэрэ солодо хүртэһэн юм. 1999

оной сентябрь һарада Саратов хотодо үнгэрэгдэһэн Залуушуулай түрүүшын бүхэроссин Дельфин нааданда манай гүрэнэй 78 регионуудай тоодо Бурядай

Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай мэдээжэ «Наран» ансамбль 6 номинацинуудта хабаадажа, алтан, мүнгэн, 2 бронзо медальнуудаар шагнагдаһан.

Тэрэ тоодо «Наран» ансамбль Саратовска губерниин губернатор Дмитрий Аяцковай томо болор хонходо хүртөө һэн. Тиэхэдэ Дашима Согтоева 60-аад арадай дуушадай дунда 2-дохи һуури эзэлжэ, Дельфин нааданай мүнгэн медальда хүртэжэ, «Советская культура» гэжэ газетын хууданан дээрэ гайхалтай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн юм.

Хургуулида хуража байхадаа, Дашима Москвагай МГУ, Монгол гүрэнэй посольство болон Россиин арадуудай хани барисанай университетэй оюутадай урда, Уфа, Красноярск хотонуудта үнгэрһэн конкурс фес-

тивальнуудта хабаадажа, түрэл хургуулиингаа нэрэ солье дээшэн үргэлсэхэ хубитай байгаа. Эхэ эсэгын, уг гарбалайн үеһөө үедэ абажа ябанан талаан бэлигыень арад зондоо дамжуулжа ябанан Дашима басанай хуби заяан үшөөл һайнаар мүдиржэ, тэнгэриһээ заяан одо мүшэдтэл яларжа, толоржо байхань болтогой гэжэ хүн бүхэнэй зоосо һайхан һанал бодол түрэнэ ёһотой даа.

Ж.САНЖИЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Урагшаа этно» ансамбль; Саян Жамбалов, Дашима Согтоева.

БУРЯАД БАСАГАН ЯМАР ХУБСАНА ҮМДЭХЭ ЁНОТОЙБ?

Улаан-Үдын модельер-дизайнер Наталья Ельцина энээн ташаа болон ажал тухайгаа хөөрэнэ.

Наталья Ельцина - Улаан-Үдын эдэһэ мэдээжэ уран гартай бэлигтэй, бэрхэ дизайнер. Энэ эхэнэрэй наринаар оёһон бүтээлүүды республикын мэдээжэ зон эхэл үмдэхэ дуратай юм.

Тэрээндэ хандагшадтай тоодо Улаан-Үдын хубийн эрхилэгшэд-эхэнэрүүд олон юм. Хүнһээл ондоогоор, шэнын моодын ёһо гуримаар оёдоһон хубсаһа хунар үмдэхэ дуратайшуул Наталья Ельцинад хандадаг заншалтай. Ялагар саарһатай сэтгүүлүүд соохи гоё һайхан хубсаһа хунарай фото-зурагууды асаржа харуулаа һаатнай, Наталья нарин сээрээр, хари гүрэнэй мэдээжэ оёдолшон-дизайнернуудһаа дутуугүй оёжо үгэхэ, хүнэй ханаанда тааруулжа шадаха. Мүн Наталья шэнги дизайнер манай Улаан-Үдэ хотодо үгы шахуу гээд хэлэлтэй. Тиин тэрэнэй зохёон хубсаһа хунары «Торгон роза» гэжэ ателье ерэжэ, худалдан абахада, тиин захил хэхэдэ болоно.

Наталья Ельцина буряад, ород үндэһэтэнэй хубсаһа хунараар жэшээлэн, шэнын маягтай, залуушуулай дуратайгаар үмдэхэ хубсаһа хунар оёжо, олондо дурдаха түсэбтэй. Тиин энэ ханамажон ерээдүйн түсэбүүдтэ оролсоно. Юундэ иимэ ханамажы тэрэ сэдхэл соогоо бүүбэйлэн ябанаб гэхэдэ, хари гүрэнүүдтэ, жэшээлбэл, Японой болон Хитадай ажаһуугшад үндэһэтэнэйгөө хубсаһа хунар үмдэжэ ябадаг юм. Тиин тэрэ хубсаһаниинь бэедэньше таарама, өөрын онсо маягтай, ехэ зохидор харагдана. Манай республика доторхи ажаһуугшад өөһэдөө иимэ маягай хубсаһа хунар үмдэжэ ябанагүй. Ямар үйлэ ушарһаа тэрэ болоноб гэхэдэ, манай зон тулюур, ажабайдалда дарагдаһанхай, тиимэхэ гоё һайхан хубсаһа хунары бэедэ тааруулжа үмдэхэ аргагүй байна гээд тэрэ тэмдэглэнэ.

Тиин зон ехэнхидэ муу шартай хитад хубсаһа үмдэнэ гээшэ ааб даа. Дизайнерай оёһон хубсаһан юутээрээ дэлгүүр дээрхи, магазинай хубсаһанһаа илгаатайб гэхэдэ, тэрэ хубсаһан

хүнэй бэедэ тааруулагдажа оёдоно. Дэлгүүрэй хубсаһан элдэб дутуу дундагтай байжа болодог юм.

Наталья Ельцинагай тэмдэглэһээр, республика доторхи профтехучилицинуудта оёдолшон гэжэ мэргэжэлээр бэлдэлгэ тиимэше ехэ үндэр хэмжээн дээрэ бэшэ. Тиимэхэ Наталья ателье соогоо оёдолшон-дизайнернуудай курсанууды үнгэрэнэ. Оёжо хураха хүсэлтэй хүн гурба нарын туршада эрхим оёдолшон болохоор юм. Бэрхэ дизайнерай шабинар хубсаһа оёжо, эсхэжэ хураад, өөрын хубийн хэрэг бүтээхэ түсэб урдаа табина.

Дизайнер болохо гэшэ хүнэй талаан бэлигһээ дулдыдажа болоно. Жэшээлбэл, мэдээжэ дизайнер-модельер Коко Шанель эжингээ мастерской соо үни удаан хүдэлжэ, оёдолшоной дүй дүршэлтэй болоо, дизайнерай талаан бэлигэ мүйһэн байна. Тиимэхэ оёдолшон-дизайнер болохо хүсэлтэй хүн, заал һаа өөрөө эсхэжэ, оёжо шадаха ёһотой. Тэрээндэ ажалаа наринаар бүтээхэ хэрэгтэй. Яаража оёхо гэшэ сагаа мийн халгаһан мэтэ.

Тиимэхэ оёхо дуратайшуулы ажалдаа наринаар хандагты, - гээд Наталья хэлэнэ. - Мүнөө үе сагта хубийн хэрэг ябуулагшад өөрын арга шадааараа хүл дээрэ гарана. Гүрэнэй туһаламжада хүртээжэ гээшэ одоо талаанай юм. Манайшы республикада хубсаһа хунар оёжо, өөрын брендтэй болохоор байна, жэшээлбэл, Итали гүрэндэ 30 хүдэлмэрилэгшэдтэй бүлгэм нилээн ехэ һайн шартай хубсаһа хунар үйлдэбэрилдэг юм. Тиимэхэ манайшы эндэ шэнын хэрэгсэлүүды хэрэглэн, дунда зэргын олзо эрхилэлгэ эмхидхэжэ шадаа һаа, хүдэлхөөр лэ байна даа, - гээд тэрэ хэлэнэ.

ЭНЭ НАМАРТАА ЯМАР ХУБСАНА ҮМДЭХӨӨР БЭ?

Энээн тухай Наталья Ельцина ингэжэ хөөрэнэ:

- Эхэнэрнүүдэй арһан дэгл үмдэхэдэнь, ехэл зохидор харагдаха. Хара, хүрин үнгэтэй дэглүүд эгээл энэ халада таараха юм. Тиин заншалта классика мүнөө хүртээр моодоһоо гараагүй юм.

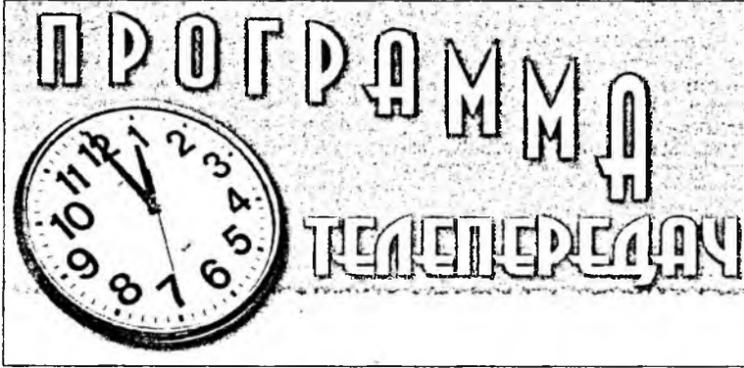
Янжама КИМ.

№42(21736)

Дүхэрнэ

№42(651)

Понедельник, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 «УЧАСТОК»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.00 «ЖДИ МЕНЯ»
21.00 Т/С «НЕПРИДУМАННОЕ УБИЙСТВО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «АДМИРАЛЬ»
23.30 «ВТОРАЯ ЖИЗНЬ»
00.30 «ПОЗНЕР»
01.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.50 УДАРНАЯ СИЛА. «ОКЕАНСКИЕ ХАМЕЛЕОНЫ»
02.40 Х/Ф «ВЫШИБАЛЫ»
04.10 Х/Ф «ПОХИТИТЕЛИ БРИЛЛИАНТОВ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО. РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
Х/Ф «ПЕСОЧНЫЙ ДОЖДЬ»
10.05, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Х/Ф «ВАРЕНЬКА. ИСПЫТАНИЕ ЛЮБВИ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Х/Ф «ВАРЕНЬКА. ИСПЫТАНИЕ ЛЮБВИ»
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!

Вторник, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 «УЧАСТОК»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 Т/С «НЕПРИДУМАННОЕ УБИЙСТВО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «АДМИРАЛЬ»
23.30 «НИКОЛАЙ КАРАЧЕНЦОВ. «ЛЮБВИ НЕ НАЗВАНА ЦЕНА»
00.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.50 Х/Ф «Я, РОБОТ»
02.50 Х/Ф «ТОНКАЯ КРАСНАЯ ЛИНИЯ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО. РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
МУНХЭ ЗУЛА
10.05 УЛУГР
10.35 «САГАЙ СУУРЯАН»
11.00 Т/С «ШТРАФБАТ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «КАМЕНСКАЯ»
13.45 Т/С «ДВЕ СТОРОНЫ ОДНОЙ АННЫ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ИСАЕВ»
22.55 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
23.50 Т/С «ШТРАФБАТ»
00.55 ВЕСТИ +
01.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. БОРИС БАБОЧКИН»
02.10 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»

КУЛЬТУРА

08.00 КАНАЛ «ЕВРОНЬОС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «МУЗЕЙ САНТА-КРУС. ЭЛЬ ГРЕКО - ВЗГЛЯД ИНОСТРАНЦА»
Х/Ф «СЮЗИ»
11.55 «ЖИВОЕ ДЕРЕВО РЕМЕСЕЛ»
13.30 ЛИНИЯ ЖИЗНИ. С. УРСУЛЯК
13.40 ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ
14.35 Х/Ф «ДВА ФЕДОРА»
15.00 Е.МИРОНОВ В ПРОГРАММЕ «РЕПЕТИЦИЯ ПУШКИНА»
16.35 М/Ф «НАРГИС». «КАРТИНКИ С ВЫСТАВКИ»
17.00 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.30 Д/С «ПОРАЗИТЕЛЬНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». «САМЫЙ УМНЫЙ МОРСКОЙ ЛЕВ»
02.40 Д/Ф «БУНТЫ В РОССИИ. ИВАН БОЛОТНИКОВ»
18.20 Д/Ф «МИКЕЛАНДЖЕЛО»
17.55 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
19.00 «БЛОКНОТ»
19.20 ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ. СТАРАЯ РУССА
19.45 Д/Ф «ЛЕВ ТОЛСТОЙ: КАБИНЕТ В ХАМОВНИКАХ»
20.00 МАЙЯ ТУРОВСКАЯ. ОСТРОВА СПЕКТАКЛЬ «ЮНОНА» И «АВОСЬ»
21.40 Д/Ф «ОТ АДАМА ДО АТОМА». «ДИАГНОЗ - НЕ ПРИГОВОР»
23.05 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
23.35 Д/Ф «МЕХАНИКА СУДЬБЫ»
00.50 АНГЛИЙСКАЯ ГЛАВА. УИЛЛ СЕЛФ
01.35 ИГРАЕТ ПИАНИСТ В. АФАНАСЬЕВ
02.00 ПУТЕШЕСТВИЯ НАТУРАЛИСТА
03.10 Д/Ф «МОНТЕ-САН-ДЖОРДЖИО. ГОРА ЯЩЕРИЦ»

Ариг Ус

08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА

Отдел рекламы • 21-62-62 • Отдел рекламы

21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ИСАЕВ»
22.55 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
23.50 Т/С «ШТРАФБАТ»
00.55 ВЕСТИ +
01.15 Х/Ф «СПЕЦОТРЯД «ЛЕЗВИЕ»
03.00 ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬОС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «СУПРУГИ ОРЛОВЫ»
13.15 Д/Ф «ВЕЙМАР. ГОРОД ПАРКОВ»
13.30 «СИМОН ВИРСАЛАДЗЕ. МУЗЫКА ЦВЕТА»
14.30 ЛЕГЕНДЫ ЦАРСКОГО СЕЛА
14.55 Х/Ф «ГОРИ, ГОРИ, МОЯ ЗВЕЗДА»
16.35 «Я ГОСПОДИН СВОБОДНЫХ МЫСЛЕЙ»
17.00 М/Ф «МОЛОДИЛЬНЫЕ ЯБЛОКИ». «А ВДРУГ ПОЛУЧИТСЯ...»
17.30 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.55, 03.25 Д/С «ПОРАЗИТЕЛЬНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». «ГЕНИАЛЬНЫЙ ПОПУГАЙ»
02.55 Д/Ф «БУНТЫ В РОССИИ. СТЕПАН РАЗИН»
18.50 Д/Ф «РЕМБРАНДТ ВАН РЕЙН»
19.25 «ВОКЗАЛ МЧТЫ»
20.10 Д/Ф «ВЕЛИКАЯ КИТАЙСКАЯ СТЕНА»
20.55 Х/Ф «ТИХИЙ ДОН»
22.40 Д/Ф «СЕРГЕЙ ГЕРАСИМОВ. ПОРТРЕТ НЕИЗВЕСТНОГО»
23.25 «АПОКРИФ»
00.10 Д/Ф «ИСФАХАН. ЗЕРКАЛО РАЯ»
00.50 Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 1 Ф. «ЦАРЕВИЧ АЛЕКСЕЙ»
02.40 Д/Ф «АНГКОР ВАТ. БОЖЕСТВЕННЫЙ ДВОРЕЦ ШИВЫ»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»
08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «COSMOPOLITAN: ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 Т/С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»

09.30 «COSMOPOLITAN: ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРЯТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА - ПОДРОСТКА»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЬ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 Х/Ф «АЛЕКСАНДР»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС»

Тивиком

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «СИМПСОНЫ»
06.35 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
07.35 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-12»
09.30, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «ХРОНИКИ-МУТАНТОВ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «ОТОБРАННОЕ ДЕТСТВО»
17.00 «МИНЫ В ФАРВАТЕРЕ»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «БОЕЦ»
21.05 Т/С «СОЛДАТЫ-12»
22.00 «ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «СПОРТ. КРОВЬ И СВАСТИКА»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.00 «С ТИГРАНОМ КЕОСАЯНОМ»
00.30 «ШАГИ К УСПЕХУ»
01.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
02.00 Х/Ф «ГУД БАЙ, ЛЕНИН!»
03.50 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
04.35 «ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «СПОРТ. КРОВЬ И СВАСТИКА»
05.30 Д/Ф «МАРШ ТЫСЯЧИ САМУРАЕВ»
05.50 «НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»

СТС «БАЙКАЛ»

18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50, 06.00 Т/С «ПОХИЩЕННЫЙ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00, 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ

Тивиком

11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРЯТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ЖИЗНЬ И ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА - ПОДРОСТКА»
13.30 М/С «РОГА И КОПЫТА»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.05 Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС-2»

Тивиком

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «СИМПСОНЫ»
06.30, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24»
06.50 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ. МОНГОЛИЯ»)
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-12»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «НАЕМНИК»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «ВСЯ ПРАВДА О КОСМЕТИКЕ»
17.00 «БОЕЦ»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «БОЕЦ»
21.00 Т/С «СОЛДАТЫ-12»
22.00 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ИСТОРИИ»: «ОБМАН НАЦИОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕНИЯ»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»

09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 ГАЛИЛЕО
11.00 Х/Ф «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ». «ВЕРНИСЬ В СОРРЕНТО»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Т/С «СЕРДЦЕЕДКИ»
14.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА-ПАУКА»
14.30 М/С «ЛЮДИ В ЧЕРНОМ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.00 «ХОЧУ ВЕРИТЬ»
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «БЕТХОВЕН-5»
23.45 6 КАДРОВ
00.00 6 КАДРОВ
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Т/С «ЗАВТРА НАСТУПИТ СЕГОДНЯ»
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.45 ПРОСТО ВКУСНО
10.00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.20 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ЛИТЕЙНЫЙ, 4»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
22.30 Т/С «ЧАС ВОЛКОВА»
23.30 ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК
00.35 «КОЛЛЕКЦИЯ ГЛУПОСТЕЙ МАКСИМА КОНОНЕНКО»
01.10 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.00 ФУТБОЛЬНАЯ НОЧЬ
02.35 Х/Ф «РЕЦЕПТЫ АНАРХИСТА»
04.40 ОСОБО ОПАСЕН!
05.10 Х/Ф «КРИМИНАЛ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ОДИН ГОД ИЗ ЖИЗНИ АНТИЛОПЫ»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС Х/Ф «ВЕРЬТЕ МНЕ, ЛЮДИ»
14.45 МОЯ ПЛАНЕТА
15.40 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. НОЧНАЯ СТРАНИЦА»
16.35 Д/Ф «ИРОД. ПО ТУ СТОРОНУ МИФА»
17.35 Д/Ф «БЕЛОЕ СОЛНЦЕ БАЙКОНУРА»
18.55 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
19.00 МОЯ ПЛАНЕТА
20.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ЗАПРЕТНАЯ ПУСТЫНЯ ДАНАКИЛЬ»
21.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112

СТС «БАЙКАЛ»

00.00 «С ТИГРАНОМ КЕОСАЯНОМ»
00.30 «НЕРЕАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА» С ТИНОЙ КАНДЕЛАКИ И АНДРЕЕМ КОЛЕСНИКОВЫМ
01.00 Х/Ф «ВЗРЫВАТЕЛЬ»
02.35 «НОВОСТИ ДНЯ»
03.00 «ПРЕМЬЕРА «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.00 Д/Ф «УДИВИТЕЛЬНАЯ КУХНЯ КАМБОДЖИ»
05.25 «НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50, 06.00 Т/С «ПОХИЩЕННЫЙ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00, 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 «МАРГОША»
11.00 Х/Ф «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ». «ВЕЛИКИЙ ЧЕС»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Т/С «СЕРДЦЕЕДКИ»
14.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА-ПАУКА»
14.30 М/С «ЛЮДИ В ЧЕРНОМ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.00 «ХОЧУ ВЕРИТЬ»
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «БЭЙБ»
23.45 6 КАДРОВ
00.00 6 КАДРОВ
00.30 ПОКОЛЕНИЕ РУ
01.00 Т/С «ЗАВТРА НАСТУПИТ СЕГОДНЯ»
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.45 ПРОСТО ВКУСНО
10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»

АМАРШАЛА

Хүндэтэ манай мама
Октябрина Жамсаронова!
Энэ найхан алтан ойгоортай
доро дохин амаршалаад, иигэжэ
үрээндэ:
Эхэ эсэгын буянгаар энэ
наһандаа жаргалтай
Уншариин зөөлзөөр
норгаяа жэгүүлжэ,
Эгээнэй зөөлзөөр сэгдхэлэ
баясуулжэ!
Бурхан сахюусанайгаа
заяагаар,
Орон тэнгэрийн үргэмжөөр
Боди сагаан сэгдхэлэ
сэгдхэжэ,
Буянгаа эдлэжэ, сээжэ
һонор
ябатгы.
Мүнгэн шэнги мүнгэ
нэрэтэй,
Мүнгэн жолоотой,
Алтан шэнги арюун
байдалтай,
Харгытнай хогодоо сагаан,
Үри хүүгэдтээ үргүүлжэ,
Үри бээынгээ жаргал хаража,
Аша гушанараа тойруулжа,
Дүрбэн тэгшэ үнэржэн
һуухатнай болгогой!
Алтан гэлхэйн бүхэ һайниие
үрээндэбү!

Амаршалагшад:
үхибүүд,
аша эээнэр.

22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «ГЕНЕРАЛ ГРУ- АМЕРИКАНСКИЙ АГЕНТ»
00.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
01.00 Х/Ф «ВИЙ»
02.25 НОЧЬ/ПРОСТРАНСТВО//ЛЕПОРК
03.00 Х/Ф «САМОЕ ЗНАЧИТЕЛЬНОЕ СОБЫТИЕ С ТЕХ ПОР, КАК ЧЕЛОВЕК СТУПИЛ НА ЛУНУ»
04.50 Х/Ф «БОСТОНСКИЙ ДУШИТЕЛЬ»
06.45 Д/Ф «ВЗГЛЯД ИЗНУТРИ: СОКРОВИЩА ТУТАНХАМОНА»

5 КАНАЛ

11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.15 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ЛИТЕЙНЫЙ, 4»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
22.30 Т/С «ЧАС ВОЛКОВА»
23.30 ОЧНАЯ СТАВКА
00.35 «РУКА МОСКВЫ». К ЮБИЛЕЮ РОССИЙСКОГО ИНОВЕШАНИЯ
01.35 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
02.10 Х/Ф «ТРЕТИЙ ЛИШНИЙ»
03.45 Х/Ф «СЕКUNDA ДО СМЕРТИ»
Х/Ф «СНИМКИ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ЗАПРЕТНАЯ ПУСТЫНЯ ДАНАКИЛЬ»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС Д/Ф «БЕЛОЕ СОЛНЦЕ БАЙКОНУРА»
13.35 МОЯ ПЛАНЕТА
15.40 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. СТОЙКИЕ УТКИ»
16.40 Х/Ф «ПОДСУДИМЫЙ БЕРИЯ»
17.35 Д/Ф «АНТИКИЛЛЕР ХОХЛОВ. ИСПОВЕДЬ ПРЕДЕТЕЛЯ»
18.55 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
19.00 МОЯ ПЛАНЕТА
20.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. САФАРИ НА ВОЗДУШНОМ ШАРЕ»
21.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «БРИЛЛИАНТОВЫЕ КОРОЛИ»
00.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
01.00 Х/Ф «МАТЕРИНСКАЯ ЛЮБОВЬ»
04.00 НОЧЬ/ЗВУК//ТОРИБОЛЬ
04.30 Х/Ф «СЛЕДУЮЩАЯ ОСТАНОВКА ДЕРЕВНЯ ГРИМВИЧ»
06.25 Д/Ф «РОК-КУМИРЫ. ГРУППА «1 НЕ СИРЕ»»
07.30 Д/С «МЕЖДУНАРОДНЫЙ ТЕРРОРИЗМ»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ» ПРОСТО ВКУСНО ДАЧНЫЙ ОТВЕТ 10.00 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ» «СРЕДНИЙ КЛАСС» ОСОБО ОГАСЕИ! СУД ПРИСАЖНЫХ Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ 17.30 Т/С «ЛИТЕЙНЫЙ, 4» ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ 20.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» Т/С «ЧАС ВОЛКОВА» 23.30 И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ! Х/Ф «КРАСНЫЙ СКОРПИОН» 03.10 Х/Ф «ДРАКУЛА» 05.05 Х/Ф «ШЕСТЬ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ» Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. САФАРИ НА ВОЗДУШНОМ ШАРЕ» 13.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС Д/Ф «АНТИКИЛЛЕР ХОХЛОВ. ИСПОВЕДЬ ПРЕДАТЕЛЯ» МОЯ ПЛАНЕТА 13.35 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ЭКВАДОР. АЛЛЕЯ ВУЛКАНОВ» 15.40 Х/Ф «ПОДСУДИМЫЙ БЕРИЯ» Д/Ф «ОРУЖИЕ РОССИИ. КАЛИБР НЕЗАВИСИМОСТИ» 18.55 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112 МОЯ ПЛАНЕТА 19.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ПОИСКИ В ЗАТОПЛЕННОМ ЛЕСУ» ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ 23.00 Д/Ф «ДЖАНИ ВЕРСАЧЕ. ДИЗАЙНЕР ДЛЯ МАФИИ» ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112 01.00 Х/Ф «БЕННИ И ДЖУН» 03.00 НОЧЬ/СЛОВА/КУРИЦЫН Х/Ф «ЧЕЛОВЕК УМЕР» 03.30 Х/Ф «МАРИКЕН» 05.30 Д/Ф «РОК-КУМИРЫ. ГРУППА THE SMITHS»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ» ПРОСТО ВКУСНО 10.00 «РУКА МОСКВЫ». К ЮБИЛЕЮ РОССИЙСКОГО ИНОВЕЦИАЦИЯ 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ» «СРЕДНИЙ КЛАСС» ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ СУД ПРИСАЖНЫХ Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ 17.30 Т/С «ЛИТЕЙНЫЙ, 4» ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ 19.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» Т/С «ЧАС ВОЛКОВА» 23.30 «ГЛАВНЫЙ ГЕРОЙ ПРЕДСТАВЛЯЕТ» «ПОЗДНИЙ РАЗГОВОР» 00.35 АВИАТОР Х/Ф «СПЕЦНАЗ: ОПЕРАЦИЯ «ВОЗМЕЗДИЕ» Х/Ф «ДЕЛКА ЖИЗНИ» 05.35 Х/Ф «ГЛОБАЛЬНАЯ УГРОЗА»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ» Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ПОИСКИ В ЗАТОПЛЕННОМ ЛЕСУ» 13.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС Д/Ф «ОРУЖИЕ РОССИИ. КАЛИБР НЕЗАВИСИМОСТИ» 13.35 МОЯ ПЛАНЕТА Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ЖИЗНЬ РАСТЕНИЙ» 16.35 Х/Ф «ПОДСУДИМЫЙ БЕРИЯ» Д/Ф «ИХ МОГЛИ НЕ СПАСТИ. УЗНИКИ КУРЬЛЬСКОГО КВАДРАТА» ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112 МОЯ ПЛАНЕТА 20.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ПОСЛЕДМ ПТИЦЫ ДОДО» ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ 23.05 Д/Ф «ГЕНЕРАЛ АЛЕКСАНДР ЛЕБЕДЬ» ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112 01.00 Х/Ф «НАЕМНЫЙ СТРЕЛОК» 02.35 НОЧЬ/ИНТЕЛЛЕКТ/ЧЕРНИГОВСКАЯ «ПРЕДЛОЖЕНИЕ» 03.05 Х/Ф «СВЯТЫЛИЩЕ» 03.15 Х/Ф «КРЕМЛЕВСКОЕ ПИСЬМО» 05.00 Д/Ф «РОК-КУМИРЫ. ЧАК БЕРРИ» 07.00

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

23.50 Т/С «ШТРАФБАТ» 00.55 ВЕСТИ + 01.15 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК С БУЛЬВАРА КАПУЦИНОВ» КУЛЬТУРА 07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬОС» 11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ 11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» Х/Ф «ФУЭТЕ» 11.50 «РОМАН, КОТОРОГО НЕ БЫЛО» ЮРИЙ ОЛЕША 14.10 ВЕК РУССКОГО МУЗЕЯ Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 1 Ф. «ЦАРЬВИЧ АЛЕКСЕЙ» 14.40 В ЛАНОВОЙ В ПРОГРАММЕ «ПОСЛЕДНЯЯ ЛЮБОВЬ ТЮТЧЕВА» М/Ф «ПЕТЯ И КРАСНАЯ ШАПОЧКА», «38 ПОПУГАЕВ» 17.00 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА» Д/С «ПОРАЗИТЕЛЬНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». «САМАЯ ВЫДАЮЩАЯСЯ ОБЕЗЬЯНА» 02.55 Д/Ф «БУНТЫ В РОССИИ. БУНТ НА КРОВИ» 18.50 Д/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ БЛУДНОГО СЫНА». РЕМБРАНДТ» 19.20 Я.СИБЕЛИУС. КОНЦЕРТ ДЛЯ СКРИПКИ С ОРКЕСТРОМ ПАРТИТУРЫ НЕ ГОРЯТ Х/Ф «ТИХИЙ ДОН» 20.55 ВЛАСТЬ ФАКТА Д/Ф «СКАЛЬНЫЕ ХРАМЫ В МАХАБАЛИПУРАМЕ» 23.45 ЦВЕТ ВРЕМЕНИ. АЛЬМАНАХ ПО ИСТОРИИ ИСКУССТВ Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 2 Ф. «ЦАРСКАЯ ОХОТА» 02.35 Д/Ф «ЗАЛ СТОЛЕТИЯ ВО ВРОЦЛАВЕ. ЗДАНИЕ БУДУЩЕГО» Д/С «ПОРАЗИТЕЛЬНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». «САМАЯ ВЫДАЮЩАЯСЯ ОБЕЗЬЯНА»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ» 07.30 «ТАКСИ»

08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ» 09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА 09.30 «СОМОРОЛТАН: ВИДЕОВЕРСИЯ» Т/С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ» Т/С «САША ПЛЮС МАША» 11.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» 11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!» 12.00 М/С «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР» 12.30 М/С «ЖИЗНЬ И ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА - ПОДРОСТКА» 13.00 М/С «РОГА И КОПЫТА» 13.30 «ТАКСИ» 14.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» 14.30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО» 15.00 «ДОМ-2. LIVE» Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС-2» 17.05 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА 19.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» 19.20 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА» 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА 20.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ» Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» 21.00 Т/С «УНИВЕР» 21.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА 22.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА Х/Ф «ЭЙС ВЕНТУРА»: «РОЗЫСК ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ»

Тивиком

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА 06.00 «СИМПСОНЫ» 06.25, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24» НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ. МОНГОЛИЯ») 07.00 «НОВОСТИ ДНЯ» 07.35 «ЗВАННЫЙ УЖИН» 08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-12» 09.30 «НОВОСТИ ДНЯ» 10.00 «В ЧАС ПИК» 11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ 12.00 «НОВОСТИ ДНЯ» 13.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН» 14.00 Х/Ф «ВЗРЫВАТЕЛЬ» 16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «РЫБЫ-УБИЙЦЫ» 17.00 «БОЕЦ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

22.55 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» К 80-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ. «ЧЕЛОВЕК ИЗ ЖИЗНИ. ЕВГЕНИЙ ПРИМАКОВ» 01.45 ВЕСТИ + 02.05 Х/Ф «СЕЗАР». «ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ РОМАН» КУЛЬТУРА 07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬОС» 11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ 11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» Х/Ф «БЕСПРИДАНИЦА» 11.50 «ЖИВОЕ ДЕРЕВО ремесел» 13.20 «ТЕАТРАЛЬНЫЙ СЕЗАН» ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ. ДЕРЕВНЯ ВЕРКОЛА (АРХАНГЕЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ) 14.10 Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 2 Ф. «ЦАРСКАЯ ОХОТА» 16.35 Е. КОЗЕЛЬКОВА В ПРОГРАММЕ «БЕССОННИЦА» М/Ф «БАБУШКА УДАВА». «СПОРТ-ЛАНДИЯ» 17.00 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА» Х/Ф «ПОРАЗИТЕЛЬНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». «ДЕЛЬФИН И УЛЬТРАЗВУК» 02.55 Д/Ф «БУНТЫ В РОССИИ. ПОСЛЕ БУНТА» 18.50 Д/Ф «ДИЕГО ВЕЛАСКЕС» 19.25 «ЦАРСКАЯ ЛОЖА» 20.10 Д/Ф «ГУИНЕДД. ВАЛЛИЙСКИЕ ЗАМКИ ЭДУАРДА ПЕРВОГО» Х/Ф «ТИХИЙ ДОН» 20.55 ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 3 Ф. «БЕДНЫЙ, БЕДНЫЙ ПАВЕЛ» Д/Ф «КУСЕЙР-АМРА. ПРИЮТ ХАЛИФОВ ПУСТЫНИ» 02.35 ЧАРЛИ Чаплин. Фрагменты из музыки к кинофильмам

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ» 07.30 «ТАКСИ» 08.00 «ТАКСИ» 08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»

09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА 09.30 «СОМОРОЛТАН: ВИДЕОВЕРСИЯ» Т/С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ» Т/С «САША ПЛЮС МАША» 11.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» 11.30 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!» 12.00 М/С «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР» 12.30 М/С «ЖИЗНЬ И ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА - ПОДРОСТКА» 13.00 М/С «РОГА И КОПЫТА» 14.00 «ТАКСИ» 14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» 15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО» 15.30 «ДОМ-2. LIVE» Х/Ф «ЭЙС ВЕНТУРА»: «РОЗЫСК ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ» 17.20 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА 19.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» 19.20 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА» 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА 20.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ» Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ» 21.00 Т/С «УНИВЕР» 21.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА 22.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА Х/Ф «ЭЙС ВЕНТУРА: КОГДА ПРИРОДА ЗОВЕТ»

Тивиком

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА 06.00 «СИМПСОНЫ» 06.30, 12.30, 16.30, 23.30 «24» НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ. МОНГОЛИЯ») 07.00 «НОВОСТИ ДНЯ» 07.35 «ЗВАННЫЙ УЖИН» 08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-12» 09.30 «НОВОСТИ ДНЯ» 10.00 «В ЧАС ПИК» 11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ 12.00 «НОВОСТИ ДНЯ» 13.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН» 14.00 Х/Ф «СКРЫТАЯ УГРОЗА» 16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «КРИМИНАЛ И ЗНАМЕНИТОСТИ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

22.00 «ВРЕМЯ» КОНЦЕРТ «УМОМ РОССИЮ НЕ ПОДНЯТЬ» 22.30 Х/Ф «ВИКИ КРИСТИНА БАРСЕЛОНА» 00.10 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 02.00 Х/Ф «НА ОБОЧИНЕ» 05.10 Т/С «СПАСИТЕ ГРЕЙС» КУЛЬТУРА 07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬОС» 11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ 11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» Х/Ф «ВОЛГА-ВОЛГА» КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 3 Ф. «БЕДНЫЙ, БЕДНЫЙ ПАВЕЛ» Б. ПЛОТНИКОВ В ПРОГРАММЕ «АЛЬБОМ ЕСТЬ ПАМЯТНИК ДУШИ» В МУЗЕЙ - БЕЗ ПОВОДКА М/Ф «КАК ЛИСА ЗАЙЦА ДОГОНЯЛА»

Ариг Ус

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ! 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО 10.05 МУСУЛЬМАНЕ 10.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МИХАИЛ ЯНШИН» 11.10 «ГУД БАЙ, АМЕРИКА. КОМПОЗИТОР ЗАЦЕПИН»

12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «КАМЕНСКАЯ» Т/С «ДВЕ СТОРОНЫ ОДНОЙ АННЫ» 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» СУД ИДЕТ «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ» Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ» ВЕСТИ-БУРЯТИЯ СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ! «ЮРМАЛА-2009». ФЕСТИВАЛЬ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ

17.00 «БОЕЦ» 18.00 «В ЧАС ПИК» 19.00 «РАДАР-СПОРТ» 19.30 «НОВОСТИ ДНЯ» 20.00 «БОЕЦ» 21.00 Т/С «СОЛДАТЫ-12» 22.00 «СЕКРЕТНЫЕ ИСТОРИИ»: «КОЛЛАЙДЕР. ВЗОРВАТЬ ВСЕЛЕННУЮ» «НОВОСТИ ДНЯ» «С ТИГРАНОМ КЕОСАЯНОМ» Х/Ф «КЭНДИМЭН-3»: «ДЕНЬ МЕРТВЫХ» «НОВОСТИ ДНЯ» «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ» Д/Ф «МЕКСИКАНСКИЕ ПРИЗРАКИ»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50, 06.00 Т/С «ПОХИЩЕННЫЙ» М/С «СМЕШАРИКИ» М/С «СКУБИ И СКРЕППИ» Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ» «РАНЕТКИ» 13.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ 00.30 ПОКОЛЕНИЕ РУ «МАРГОША» Х/Ф «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ», «ЛЮБОВЬ ТЕРАПЕВТА» ГАЛИЛЕО Т/С «СЕРДЦЕЕДКИ» М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА-ПАУКА» М/С «ЛЮДИ В ЧЕРНОМ» М/С «ЧОКНУТЫЙ» Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА» Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ» «ХОЧУ ВЕРИТЬ» ГАЛИЛЕО «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!» Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ» НЕСЛАБЫЙ ПОЛ «РАНЕТКИ» «МАРГОША» Х/Ф «МНЕ ХВАТИТ МИЛЛИОНА» 6 КАДРОВ НЕСЛАБЫЙ ПОЛ Т/С «ЗАВТРА НАСТУПИТ СЕГОДНЯ» ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

23.55 Х/Ф «ОСТРОВ» 02.20 Х/Ф «ЯПОНИЯ ТОНЕТ» КУЛЬТУРА 07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬОС» 11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ 11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» Х/Ф «ВОЛГА-ВОЛГА» КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ Х/Ф «ИМПЕРИЯ. НАЧАЛО». 3 Ф. «БЕДНЫЙ, БЕДНЫЙ ПАВЕЛ» Б. ПЛОТНИКОВ В ПРОГРАММЕ «АЛЬБОМ ЕСТЬ ПАМЯТНИК ДУШИ» В МУЗЕЙ - БЕЗ ПОВОДКА М/Ф «КАК ЛИСА ЗАЙЦА ДОГОНЯЛА»

Ариг Ус

17.00 М/Ф «КАК ЛИСА ЗАЙЦА ДОГОНЯЛА» 17.15

Среда, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО» 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ МАЛАХОВ + МОДНЫЙ ПРИГОВОР КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА «УЧАСТОК» «ДЕТЕКТИВЫ» ДРУГИЕ НОВОСТИ ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО» «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» «СЛЕД» Т/С «НЕПРИДУМАННОЕ УБИЙСТВО» «ВРЕМЯ» Т/С «АДМИРАЛЬ» «РАБЫ СУЕВЕРИЙ» НОЧНЫЕ НОВОСТИ Х/Ф «ПОСЛЕДНИЙ ЗАМОК» Х/Ф «КОКОН» «ДЕТЕКТИВЫ» ДО 05.45

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ! 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО «ЮЛИАН СЕМЕНОВ. ИНФОРМАЦИЯ К РАЗМЫШЛЕНИЮ» Т/С «ШТРАФБАТ» 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «КАМЕНСКАЯ» Т/С «ДВЕ СТОРОНЫ ОДНОЙ АННЫ» 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» СУД ИДЕТ «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ» Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ» ВЕСТИ-БУРЯТИЯ СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ! Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ИСАЕВ» Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»

Четверг, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО» 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ МАЛАХОВ + МОДНЫЙ ПРИГОВОР КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА «УЧАСТОК» «ДЕТЕКТИВЫ» ДРУГИЕ НОВОСТИ ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО» «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» «СЛЕД» Т/С «НЕПРИДУМАННОЕ УБИЙСТВО» «ВРЕМЯ» Т/С «АДМИРАЛЬ» «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН» НОЧНЫЕ НОВОСТИ СУДИТЕ САМИ С МАКСИМОМ ШЕВЧЕНКО Х/Ф «ПРОГУЛКА В ОБЛАКАХ» Х/Ф «КОКОН: ВОЗВРАЩЕНИЕ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ! 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО «ТОЛИ» 10.30 УЧИМСЯ ГОВОРИТЬ ПО-БУРЯТСКИ 10.25 «БУРЯД ОРОН» Т/С «ШТРАФБАТ» 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «КАМЕНСКАЯ» Т/С «ДВЕ СТОРОНЫ ОДНОЙ АННЫ» 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» СУД ИДЕТ «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ» Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ» ВЕСТИ-БУРЯТИЯ СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ! Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ИСАЕВ»

Пятница, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО» 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ МАЛАХОВ + МОДНЫЙ ПРИГОВОР КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА «УЧАСТОК» «ДЕТЕКТИВЫ» ДРУГИЕ НОВОСТИ ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО» «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» «СЛЕД» «ПОЛЕ ЧУДЕС»

№42(21736)

Дүжэрнэ

№42(651)

Ариг Ус

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'ТАКСИ', 'САША ПЛЮС МАША'.

Тивиком

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'ТАКСИ'.

СТС - БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БОЕЦ', 'СОЛДАТЫ-12', 'ВОЕННАЯ ТАЙНА'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПАПИНЫ ДОЧКИ', 'НАЗАД В БУДУЩЕЕ', 'ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО НА ПЯТОМ', 'БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ', 'СЛЕДАМ ПТИЦЫ ДОДО'.

Суббота, 31

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПРЕЖДЕ, ЧЕМ РАССТАТЬСЯ', 'ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ', 'ЧЕРНЫЙ ПЛАЩ'.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ 21-62-62

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'РОДОМ ИЗ ДЕРЕВНИ', '65-ЛЕТИЮ ВЕЛИКОЙ ПОБЕДЫ', 'ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ'.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'САША ПЛЮС МАША', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'МУНГЭН СЭРГЭ'.

СТС - БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ТЕОРИЯ ЗАПОЯ', 'ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ', 'ЗВЕЗДА ПОКЕРА'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БЕЗ РЕЦЕПТА', 'СМОТР', 'ГЛАВНАЯ ДОРОГА'.

РОССИЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БЕЗ ОСОБОГО РИСКА', 'ВОСРОССИЯ', 'СЕЛЬСКИЙ ЧАС'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КАНАЛ «ЕВРОНЬОС»', 'БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ', 'ЕВДОКИЯ'.

Тивиком

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'ГРАН-ПРИ', 'НОВОСТИ ДНЯ'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПА', 'ЗЕМЛЯ ОТ НАЧАЛА ВРЕМЕН', 'КОРОЛЬ ЛЕВ'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КОГДА ПОГОДА ИЗМЕНИЛА ИСТОРИЮ', 'ГОНКА К НОМУ', 'СПАСТИ ПЛАНЕТУ'.

Воскресенье, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ШАЛЬНАЯ БАБА', 'СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!', 'КРЯК-БРИГАДА'.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ 21-62-62

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОТ ТЮРЬМЫ И ОТ СУМЫ...', 'ВЕСТИ НЕДЕЛИ', 'НЕОКОНЧЕННЫЙ УРОК'.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ', 'СКРЫТАЯ УГРОЗА', 'ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ'.

СТС - БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА', 'НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ', 'УКРОШЕНИЕ СТОПТИВОЙ'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА', 'ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ', 'ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ'.

РОССИЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МЫ ИЗ ДЖАЗА', 'СМЕХОПАНОРАМА', 'САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР'.

Ариг Ус

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ИЗМЕНИ СВОЙ МИР', 'БЛАГАЯ ВЕСТЬ', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ'.

Тивиком

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА', 'ТАЙНЫ ЕГИПЕТСКИХ ПИРАМИД'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МОЙ ПЕС СКИП', 'БЭТМЕН-2', 'ДИКИЙ МИР', 'СЕГОДНЯ'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НАПРЯЖЕНИЕ. УДАР МОЛН', 'ПРОЕКТ «ЗЕМЛЯ»', 'ПОПАЙ - ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПРОДОЛЖАЮТСЯ'.

...Шажан мургэлэй дахинаа хэргэгдэж, дэлгэржэ байгаа хадань би 2009 оной энэ хабар Зверосовхоз хууринда ажаһуудаг, манай Шэбэртэ нютагайманай багшанар ябан Александр Балданович, Сэсэг Дармаевна Санжиевтанай гэр булындэ угай бшэг буулгахаяа ошоо хэм. Ехэ нангинаар орболготой томо зузаан альбом хайрсаг сооһоо намда гаргажа үгэб. Би өөрынгөө түрэн эхэ Егорова Цыпилмагай хуудаһа оложо, буулгажа абабаб.

Балдан-Ошор - Наатар
 - Тугмид лама
 - Егнин габжа - Ширап Бадмаевич - Омбоогой ламахай

Самбуу - Данзан (Монгол ороһон)
 - Бүтэд (Монгол ороһон)
 Жанчио Юмжап - Бүмбээ (Дулма (Цыбэгэй Мүнхын хүгшэн)
 Дагбаевич - Дугарай Банзагай эхэ Дарима Дондог гэжэ хүбүүтэй байгаа.
 Юлия - Цыпилма - манай эжы
 Юмжаповна - Заа баабайн хүгшэн - Цыренжит
 Тэрэ эжымни хуудаһан дээрэ ингэжэ бэшээтэй байба.

1914-1916 ондо «Арын таталганда (Тыловые работы под Минском) нютагайнгаа хүбүүдээр эмшэн боложо ошоһон гэхэ. Энэ хэн бэ гэхэдэ: энэ зураглалай гол герой - Хёлгын Хохюуртын-Амгалантын дасанай шэрээтэй байһан Егнин габжа, саарһан дээрэ Ширап-Бадмаевич, арадтаа Омбоогой ламахай гэжэ алдаршаһан, өөрынгөө сэдхэлэй уряагаар аяар холо ошолдоһон, олон хүбүүдэс үбшэнһөө абарһан байгаа. Эмэйнгээ дууһаада, гэртэ бусажа ерээд, дахин эмээ буйлуулаад ошоһон гэхэ.

Баруун Белоруссин дайдалда буряад хүбүүдэс хатуу шулуун газар-окоп мэлтуулхаяа абаашан юм. Нютаг нугаһаа гаража үзөөгүй, ород хэлэ мэдэхгүй хонгор буряад хүбүүд тээсэхгүй хүндэ байдалда ороһон байгаа. Хүйтэн нойтон байрада дэсэжэ, эдэс хоолын муу, хубсаһа хунарынь дэсэжэ, буряад гутал оймһонинь соорожо, үлдэжэ, үблэжэ, үхэжэ захалаа.

Хаанта засагай бага яһатаниас хайраггүй зараһанинь, дарлаһанинь, хатуу харьяда зангаараа зобоһонинь мартагдаха аал?

Тээд баһа Бурхан багша гэжэ биил ха юм даа. Хажуудань Бурхан багшын шаби Егнин габжа ябалсаа ха юм, нимэрхүү байдалай угтахыс өөрынгөө зүнгөөр, зурхайнгаа шэдээр мэдэһэншысэ байжа болоо. Хүбүүдынь ламахайгаа хүлээһэнхэй, үбшэнтэнинь бүри олошорһон байгаа. Габжа ламахай унтан эдингүй хүбүүдэ аргалжа, олохон хүнэй ами наһа абарһан байна.

Ямар эхэ зориг гэсэхэ?
 Энэ найхан хэрэгын, ашата габьяань арад зондоо мартагдахагүй!

Тиигэнээр оролдоһоор байтарынь, 1917 оной хубисхал эхилжэ, тэдэнэр табигдан ха. Үлдэһэн үлбэр хүбүүдэ дахуулаад, ламахай нютагаа бусаһан юм гэнэ. Нютагаа ерэхэдэнь, революци эхилжэ, баһа эхэ гасалан урдан угтажа байгаа. Габжа ламахай зурхайнгаа шэдээр сагай хубилалтыс таагаад, түргэһэн лэ 2 шабинараа дахуулаад урда орон - Түгэд орошоһон юм гэнэ домогтой.

-Энэ домог хэн танда хэлээб, - гэжэ асуубаб.
 Манай эжы Гысыгма Дамбаевна хэлээ йн, - гэжэ Александр Сэсэг хоёр зэргэ тоонхой хоюулаа харюусаа хэн. Шинингээ бэшэһэн статьянуудышны хайшалжа абаад, папка соогоо хадагалаад байнаб, - гэжэ эдир наһанай унаган нүхэр Сэсэг Дармаевна хэлэжэ, намайе дэмжэбэ, уяруулба. Ябаха дээрэмни Александр Балданович ахатан захиба: «Залуушуулдаа, нютагаархиндаа ойлгуулжа, габжа багша тухайгаа «Дүхэригтөө бэшээрэй» гэнэ юм. Би мүнөө захяаснь дүүргэжэ, эжынгээ угаар омогорхожо, хэды сагай хугасаагай үнгэрөөшыс наань, энэ зураглал танай анхаралда дуулганаб.

Хүндэтэ нютагаархид!
 Юунһэшыс үнэтэй олон хүнэй ами наһа абарһан энэ манай Егнин габжа ламымнай үнэн хэлэн хэрэг габьяань мэдэхэ байһандань манай нютагай эгээл хүндэтэй, 90 һайса гаража мордоһон - олоной эхэ Дамбаева Гысыгма баабайн толгойдоо тоологүй, шэхэндээ шэгэбшээтэй, сээжэ һайтай байһандань, һайхан ханаатай, һаруул сэдхэлтэй Сэсэг басагандань

Александр хурьгэндөө дамжуулһыснь бүхы Топхоонтоной үри һадаһадай зүгһөө халуун баярыс хүргөөд, эжыдэнь - хүгшөөдэйдөө энэ дундада түбһөө дээдэ түби руу би нютагайтай басаган үнэн зүрхэһөө доро дохижо, буян хуряанаб! Би танаа һайн мэдэхэ хадаа, хатуу сагта дайнай һүүлээр Нарин-Заган нютагтаа Гомбо эжы бидэ хоёроо харалсажа, хубсаһа хунарысмени оёлсожо, туһалжа, хүн

ОМБООГОЙ БАГШЫН ОДОТО САХЮУСАН

болголсоһыетнай хээдэшысэ мартадаггүйб!
 Энэ хэлэһысмени, бэшэһысмени дуулажа, баярлажа һуунат гэжэ һананаб. Буян болохо болтогой!
 Ум маани бадме хум!

Омбоогой ламахайн үри һадаһад Шэбэртэ нютагтамнай хэд байнаб гэбэл, нимэ:

1. Цыбен Шоймполо абгайн үхибүүд: бүхы Шэбэртэ нютаг соогоо - Бэшүүрэй аймаг соогоошыс гэхэдэ болохо: Ленинэй орденго Зинаида Шоймполовна. Дүүнэрын минни үүри Владимир Будаевич нютаг соогоо эгээл тулгатай, олон үхибүүтэй айлдай. Валентина, Сэжэдма, Чимитцу, Бата гээд.

2. Базаров Юмжап нагасын 6 үхибүүд: ахань Баяр Юмжапович 10 классаа дүүргээд, унан сэрэгтэ алба гараад, Москвада ВЛКСМ-эй ЦК-гай дэргэдэхи нургуулида эльгээгдэжэ, тэрэнэ дүүргээд, комсомолой эмхин секретаряар хүдэлжэ байхадань, Новосибирск город ВПШ эльгээгдэһэн, 2 дээдэ дипломтой. Бэшүүрэй аймагай Плотников дарга гансал Базаровта дуратай юм гэжэ ара хөөрлэдөөн гарагша хэн. Юундэб гэхэдэ, заа нагасамнай һонор, хэлэндээ хурса, хүнэй үгөөр, шарайда сээр, үндэр гоё - үзүүр хүбүүдэй нэгэн, архи тамхинһаа холуур, зобоһон тулиһанда туһалдаг, тиигэбэшыс «һард» гэнэ юумэндэ абтахагүй, зоосохи дотор шүрээб шангатай, Юмжап абынгаа үрээл эдлэһэн буянтай хүн юм. Надежда Цыдыповна, наһанайн хани нүхэр-заа нагаса хээтэйманай баһал угта хүнэй үри, Шэбэртынгээ нургуулида багша, ород хэлэ үхибүүдтэ заажа, ажалынгаа амаралтада гаранхай. Мүнөө ашанараа абалсажа, ан-бун нютагтаа ажаһууна даа.

Надежда Цыдыповна Баяр нагасыннай түшэг тулгууринь, нүхэрэйнгөө али олон тушаалда хүдэлхэдэнь, ходо дэмжэжэ, хүндэлжэ, үргэжэ байгаа юм. Пүүлшын 12 жэлэй хугасаа соо Баяр Юмжапович Шэбэртынгээ нютагай толгой-логшоор хүндэ тушаалда хүдэлжэ, 2008 ондо пенсидээ гараа юм. Эндэ хүдэлжэ байхадаа, Дондок Улзытуевай 70 жэлэй ойе үндэр хэмжээндэ үнгэрэжэ шадаа хэн, үшөө Цырен-Дондог Хамаевай 70 жэлэй ой баһал һайнаар үнгэржөө.

Баяр Юмжаповичын дүүнэр:
 Цыбик - МВД-гэй полковник, Наташа - олон үхибүүдтэй: Света, Булад, Алдар (4 хүбүүд, 2 басагад). Булта һайнууд һуудаг юм.

3. Базаров Жамсаран абгайн үхибүүд: Вера, Борис, Булад, Балмасу, Баяр, Надежда, Мунко. (4 хүбүүд, 3 басагад).

Борис Жамсаранович дээдын тушаалда - республикынгаа барилгын ахмад инженерээр хүдлөө хэн.

4. Цыбикова Цыбигма баабайн үхибүүд: Цыбиков Дамба ахын 6 үхибүүд: Надежда, Ирина, Булад, Марина, Оюуна, Владимир, Любовь Жалсановууд: үхибүүдын Володя, олон боложо байна, Очир, Солбон.

5. Митыпов Дырмэ абгайн эжынь:

Сындыма баабай Топхооной байгаа, үхибүүдын олон.

6. Будаева Цыренсу баабайн эжы Гысыгма баабай Топхооной байгаа, үхибүүдын олон.

7. Дондок Улзытуевай эжы Дугарма баабай Топхооной байгаа. Сындыма, Гысыгма, Дугарма баабайнар түрэн эгээл дүүнэр юм.

Дугарма баабай хоёр хүбүүдтэй: Тогоошо, Дондок. Ахань 5 үхибүүдтэй; Дондог басаган,

хүбүүн хоёртой: Баяра, Амарсана хоёр.

2007 онһоо эхилжэ, манайхид Топхоон нютагаа хүндэлжэ, үри һадаһадын Егнин габжая, Тугмид лама дурсажа, нютагайнгаа хадын оройдо гаража, зунай һайхан сагта бэлэн шарууһа хонитойгоо, сагаан эдэс, сэржэм дээжэе үргэжэ, хада уулынгаа эээдыс хүндэлжэ, мүргэжэ, угаараа омогорходог болонхойбди. Эгээ түрүүшээр хэн эхилээб гэхэдэ: 70 холо гараһан Аюшеева Сыжидма баабайн гурбан хүбүүд, эгээ ахань Даша-Дондок, фермер, гэр бүлөөрөө, дүүнэрээрэ шуранаа, мэргэһээ мэдүүлэ хэн, зоноо хүндэлжэ, бэлэг-сэлэг барижа үнгэржөө хэн.

2008 ондо Егорова Цыпилмагай 3 басагад: Дулма, Галина, Сэсэг, үшөөнэгэ Галина, манай эжын эгэшин басаган бидэ дурбан Улаан-Үдэһөө үхибүүдээрэ, гэр бүлөөрөө, олоороо ержэ, баһал шадал соогоо аха дүүнэрэ суглуулжа, Шэбэртынгээ дасанай шэрээтэ Баатар, Доржо амбайнуудаа урижа, дээрэ хэлэгдэһэн шэнгээр, ута столнуудаа, хандалия асаржа, сагаан скатертьнуудаа дэбдизэ, эдэс ундаа, халуухан буурал баяажа байһан мяхая, шүлэсэ табижа, яблока, мандаринаа рынок дээрэһээ хэдэн яшигаар худалдажа абажа, бэлэг сэлэгэ барижа, бултыснь хүндэлжэ, хүл дээрэс хүчинэжэ, бохиног дээрэ бохигоножо үнгэржөө хэмди. Үдэр дулаан дайралдажа, эхэ удаан дуугаа дуулалдажа, эхэл баяртай хүхюун хадынгаа оройһоо үдэшлэн багта буугаа хэмди. Гарбалнай ямар һайхан дайдала нютагжан байгаа гэсэхэб, бэрхэл зон байгаа байна даа гэжэ ханахаар лэ байгаа хэн даа.

2009 ондо Егорова Цыренжит баабайн ээ басаган, манайхитай гарбалтай, дээдын тушаалда яһанан - РБ-гэй МВД-гэй полковник Екатерина Аюшевна үхибүүдээрэ Улаан-Үдэһөө ержэ, энэ эхэ найрыс даажа, ахад дүүгээ хүндэлжэ, хандиб нэмэри эхэтэй дасандаа, аха дүүдээ бэлэг сэлэгтэй һайханаар, баянаар хүндлөөл даа.

2010 оной найрыс Базаров Жамсаран абгайн үхибүүд оролдохо юм ха. Булад хүбүүнинь зоной урда гаража, хойто жэлэй найрыс бидэнэр даажа абанабди гэжэ дуулгаа хэн.

«УЛЗЫТЫН ДОНДОГОЙ УЛГЫ ПАЙХАН ТООНТОПООБ»

Пүүлшынгээ хуудаһанда Дондок Улзытуев тухай дурсахамни гээ хэмби. Юунһээ эхилхэмниб гэхэдэ, 2008 ондо манайхитай - Егорова Цыпилмагай басагадай Топхооноо тахихадамнай, намтай сугтаа Тогоошо Улзытуевай нүхэр Дугарма Гыдыповна ерлэсэһэн юм. Хадынгаа оройдо Егнин габжая дурсахамнай, эхэ һонин мэдээсэл зоной урда гаража хэлээ хэн: «Дондогой эжы Дугарма хүгшэнэй дүү хүбүүн Егнин габжын шабинь байһан юм. Сагай һэлгээдэһэндэ дүүмни намдаа хүбүүн боложо ерээ юм. Дондог гэжэ нэрэтэй болгоо хэм. Амгалантынгаа дасанда хуралаа хурахадань, хёлгынхид аяар баруун тээһээ Хайсагар, алташынхид, зүүн тээһээ: Обор Үнгөө, Хонхоло, шанагынхид хүзэгшэд хоолойн шангаһаа залд гэлдэжэ, гайхажэ, айжа, хүрдэжэ һунан мүргэдэг байгаа юм гэлсэдэг».

Ямар һонин үзэгдэл бэ?
 Тиигэжэ сагай эрьсээр түрлөө һэлгэжэ, Тэрэн соогоо габьяагаа алдаагүй!

Би Дондок Улзытуевысэ тон хүндэлдэг, өөрынгөө аха мэтэ ханадаг байгаал хүм анханһаа хойшо. Минни хайрата Валентин ахымни эгээл хүндэ байдалда ороод байхада, эхэтэ ханаагаа зобожо, хойноһоонь нэхэжэ, дахажа, оролдожо туһалжа шадан еһотойл үнэн эсэх нүхэрнын байһан юм. Би өөрөө Дондок ахынгаа дангина һайхан Валентина Лубсановнатай институтда суг һуража, нэгэ столы саана лекциеэ бэшэжэ, залуу наһанһаа хойшо нүхэсэһэн хүмди. Нүхэрэйнгөө 36 наһатайхандаа энэ дэлхэйһээ ябашахадань, Валентинатайа һүүлшын 1999 он болотор холо гэр гэртэ ябалсажа, уйдхар гашуудалаа хубаалдагша хэмди. Валентина нүхэрэйнгөө үнгэрһэнэй һүүлээр аяар 27 жэл соо нүхэрөө дурсажа, хамаг 50,60 жэлэйн юбилейнүүдыснь оролдожо хүлэһэн юм.

Угай уряа

Тээд 70 жэлдэнь амилы мэндэ ябаха хубигүй байшоо, Дондогһоо 2 наһа дүү байһан, өөрынгөө 61-нэй жэлдэ Дондогойнгоо бэшэһэн «Ая гангын» орондо мордошоол хэн. Валентина Лубсановна тусгаар, зураг шэнги

шарайтай, тэнгэриһээ бууһан хун шубуун шэнги дангина һайхан эхэнэр байһан. Энэ дэлхэй дээрэ эхэ хүнэй нүхэр боложо, Баярма, Амарсана хоёрыс гаргажа, Ая аша басагайа, Валентин эээ хүбүүгээ үргэлсэһэн юм, Дондогойнгоо захяа үнэн сэхээр дүүргээ хэн даа. Паяхан Амарсана Дондог гэжэ хүбүүтэй болонхой. Эхилээл хадаа Дондогой хайшан гээд габьяатай болоһыснь уншагшадтаа дахин һануулхам.

Иимэ үндэр мэдэрэлтэй, тон залууханаар наһанһаа хахасаһан, нютагтаа - Шэбэртэдэ, Бурадтаа, Россидэа хүндэтэй хүбүүгээрэ омогорхожо, бэшэһэн номуудыснь уншажа, ухаан бодол соогоо буйлуулжа, шуһан соогуураа булгилуулжа ябал гэжэ нютагаархид уряалнаб.

Хэнһээ гараһан хэн гэсэхэбиг гэжэ унгуһа, уутаяа уудалжа, гарбалаа хүндэлэ.

Хойто жэлһээ 2010 ондо нютагтамнай 2 дабхар томо дасан нээгдэхэсэ байна. Энэ эхэ үйлэ хэрэг аяар Хэжэнгэ нютагһаа гарбалтай Бадмаев Баатар амбай аһан шадалаараа оролдожо барюулан байна. Доодохи 1-дэхи дабхарын хирпинисе манай нютагһаа гарбалтай Бата Цырендондокович Семёнов Шэбэртынгээ дасанда хандиб-нэмэри Ганжуур, Данжуур номтойн үргэһэн юм. 2-дохи дабхарын модон, досоохинь шэрдэжэ байна гэжэ дуулаа хэм, сонхо үдэһинь хуу «евро».

Нэгэ хэды жэлэй саана Улаан-Үдэдэ энэ дасанай марафон болоһон юм, тиихэдэ Шагдаров Доржын хүбүүн 150 мянган түхэриг үргэнэбди гэжэ тайзан дээрэһээ дуулгаа хэн, саг ошожо, гарза эхэ боложо, мүнзгинь дуталдаа. Алташа нютагһаа гарбалтай, аяар холын Якутск городто ажаһуудаг, дээдэ тушаалтай Доржиев Бадмажап - Валерий Пурбуевич анхандаа ламын хүбүүн хандиб нэмэри гайхалтай эхээр хэдэн миллиноор оруулжа, амбайсманай, Шэбэртэ - Болонгуудыс гайхуулба. Иигээд лэ дасанайнгаа нээгдэхэдэ, айхабтар эхэ найрнаадан, арамнай үргэгдэжэ, һая ойрын жэлдэ дуулдаагүй эхэ юумэн болохо байна. Баатарамбайнгаа оролдолгыс дээрэ сэгнэжэ, хэнхэн хэрэгын олон түмэндөө туһатай байг лэ гэжэ үрэгээд, залуухан амбайнараа Доржо амбайтайн манайхид гар дээрэ үргэхэмнай дүтэлжэл байна.

Түгэсхэлдөө баһа Дондок Улзытуеваа дурсан, шүлэгэйнгөө мүрөөр дүүргэхэм:

ДОНДОК УЛЗЫТУЕВАЙ ДУРАСХААЛДА

Алинһааншыс түрүүн
 Аглаг Бурад дайдаа
 «Ая гангын орон» болгоод,
 Аруон орондо дэгдэһэн

Улзытын Дондогой
 Улзы һайхан тоонтотойб!

Хүжын үнэрөөр анхилһан
 Хүтэл «Мүнгэн Хайрангам»
 Хээшэ минни сэдхэлдэт!
 Шэбэртэ һайхан тоонтотомни,
 Шэнээр шэртэнэб шамайгаа,
 Сагай шэрүүн урасхал соо
 Сэсэгээд лэ байгааһ, тэнсэлдээш!
 Баяртайхан нюдөөрөө шэртэхэдэм,
 Балшархан наһанайм улгы нютаг
 Буян тээшэ тэгүүлһэн
 «Бурханай орон» болонхойл.
 Энээһэн наһанайнгаа эсэс дээрэ
 Эрьсэжэ шамая ерэхэдэм,
 Энхэрэн намаа угтаарай,
 Эдир наһанайм эгээл һайхан Гуламтам!
 Дуулям Нүдэр Топхоомни,
 Дуульт минни хэлэһыс
 Дуратайли эжынгээ тоонтодо!

Панаандаа шэбшэн ябаха өөрын мэгээм-хүсэл:

Омбоогой багшымнай
 Хидэй сахюусан дээгүүрнай хиссэжэ,
 Гэгээн сэсэн шэдээрэ
 Гэрлүүлһэн адислыт гарбалтана!
 Ум мани бадме хум!

Галина ПУРБУЕВА.
 2009 оной сентябрина 17.

Гомбожап ЦЫБИКОВ

БУДДИСТ-ПАЛОМНИК У СВЯТЫНЬ ТИБЕТА

(Продолжение. Начало в №№ 49 (607) за 11 декабря, 50 (608) за 18 декабря, 51 (609) за 25 декабря 2008 г., 1 (610) за 1 января, 2 (611) за 15 января, 3 (612) за 22 января, 4 (613) за 29 января, 5 (614) за 5 февраля, 6 (615) за 12 февраля, 7 (616) за 19 февраля, 8 (617) за 26 февраля, 10 (619) за 12 марта, 12 (621) за 26 марта, 20 (629) за 21 мая, 21 (630) за 28 мая, 22 (631) за 4 июня, 23 (632) за 11 июня, 31 (640) за 6 августа, 32 (641) за 13 августа, 33 (642) за 20 августа, 34 (643) за 27 августа, 35 (644) за 3 сентября, 36 (645) за 10 сентября, 37 (646) за 17 сентября, 38 (647) за 24 сентября, 39 (648) за 1 октября, 40 (649) за 8 октября.

Глава VII УПРАВЛЕНИЕ ТИБЕТА

Кроме них были назначены пять дабоней, три дэба и один хамбо. Дабон - это высшие военачальники (командиры 1000 солдат), соответствующие нашим генералам: дэба - начальники отдельных отраслей правления и хамбо - правитель по духовным делам. Все упомянутые выше лица должны решать тибетские дела общим Советом, подчиняясь Далай-ламе и находящимся в Лхасе амбаням.

Такой состав центрального управления остался и по сие время.

Председателем этого центрального управления, именуемого обыкновенно «дэбашун», является Далай-лама, который по этой должности титулуется в просторечии «тибетским ханом» (по-тибетски - «боджчи-чжялбо»). Вскоре после утверждения нового управления, а именно в 1757 г., когда умер седьмой Далай-лама, возник вопрос о временном исправлении должности Далай-ламы. Вопрос этот был разрешен назначением первого заместителя Далай-ламы, каковым и был Дэмо-хутухта, по имени Чжамбал-Дэлэг-чжялбо. С этого времени уже входит в обычай избрание такого наместника, который утверждается императорской властью под наименованием «правителя казначейства Далай-ламы», с титулом «номун-хан» (по-монгольски - «царь учения»). Тибетский литературный язык именует его «чжялцаб», т. е. наместник хана, а обыденная речь зовет «бод-чжялбо», т. е. тибетским ханом. Наместничество, или регентство, должно продолжаться до совершеннолетия вновь избранного Далай-ламы, и оно замещалось до сих пор поочередно из числа пяти хутухт, хозяев пяти упомянутых раньше дворцов (линов). Каждый из них имеет при себе цзасак-ламу как личного секретаря, правителя дел. Впрочем, в 1862 г., в виде исключения, эту должность занимал светский, бывший галон из фамилии Шядда, с титулом также номун-хана.

Желание занять эту высшую в стране должность, а затем стремление занимать ее как можно дольше служили всегда причиной многочисленных интриг между хутухтами.

Обыкновенные заседания Совета четырех галонов, состоящего из трех светских лиц и одного духовного, происходят в особом доме, называемом «га-шяг», т. е. приказный дом, или судилище галонов. Обыкновенный Совет происходит под председательством того галона, который дольше других зани-

мал эту должность. Он именуется галон-тидба (предводительствующий сановник). В мое время таковым был галон из фамилии Шядда. Над балконом этого дома висит обычная доска китайского образца с надписью в высокопарных выражениях на четырех языках. Смысл этой надписи можно передать так: «Внутреннее государство и внешние отделы (его) в совокупности владеют добродетелью и благожеланием».

Финансами и вообще государственным имуществом управляют два казначейства: одно - «талду» (сбор податей), заведующее казной и имуществом собственно Далай-ламы, и другое, которое, по-видимому, не имеет особого названия и именуется по должностям казначеев «лабран-чянцзад», т. е. дворцовые распорядители, из коих двое старших, светский и духовный, заведуют общеказенным имуществом и казной.

Решение исключительно духовных дел находится в руках Совета четырех придворных писцов «дун-йингши», под председательством так называемого «чжишаб-хамбо».

Все вышеуказанные должностные лица составляют большой Совет дэ-башуна, но на обсуждение особенно важных дел, как, например, при слухах о появлении на границах Центрального Тибета европейских, приглашаются еще старшие администраторы главных монастырей.

Таким образом, большой Совет состоит под председательством: 1) Далай-ламы или заменяющего его, 2) чжялцаба, сохраняющего голос и в присутствии Далай-ламы, 3-6) из четырех галонов, 7-11) пяти дабоней, 12-15) четырех дун-йингши, 16-17) двух талду, 18-19) двух лабран-чян-цадов, 20-22) трех настоятелей Сэ-нбра-гэ-сума и 23) цзасак-ламы чжялцаба. Таков наибольший состав большого Совета дэбашуна. Точно установленного состава, я думаю, нет вовсе.

Для местного управления центральное управление назначает так называемых «цзон-бонь», начальников цзонов, преимущественно по два на каждый цзон или уезд. Таких уездов числится теперь 53. Главная обязанность этих цзон-боней, из которых духовного зовут «цзэдун», а светского «дунхор», заключается в сборе податей, поступающих большей частью натурой: хлебом, маслом, сукнами и т. п. Только в Накчу, ввиду важности этого пункта, духовный цзон-бонь называется «хамбо», а светский «нансо» (в просторечии «заботящийся о внутреннем»).

Нам, к сожалению, не удалось ознакомиться с кодексом современного судопроизводства в Тибете, но говорят, что руководствуются старинными правилами управления, составленными ханом Срон-цзан-гамбо. По каким законом

ни управлялась страна, правосудие в Тибете довольно призрачно, так как веками укоренившееся взяточничество сделало мерилом правоты количество поднесенных взяток. <...>

Самым жестоким наказанием подвергаются за воровство, совершаемое, преимущественно, как и всюду на свете, бедною частью населения. Жертв страсти к чужой собственности ежедневно можно видеть в Лхасе с отрезанными пальцами, носами, а еще больше ослепленными, занимающимися попрошайничеством. Затем в обычае пожизненное наложение небольших круглых колод на шею, железных оков на ноги, ссылка на окраины и отдача в рабы князьям и начальникам цзонов. Самым большим наказанием является, конечно, смертная казнь, производимая утоплением в реке (в Лхасе) или сбрасыванием со скалы (в Шихацэ). <...> За отменой нынешним Далай-ламой смертной казни мне пришлось быть свидетелем лишь публичных наказаний посредством плетей.

Существование смертной казни в буддийской стране, у людей, которые избегают убивать даже насекомых, кусающих их, вполне объясняется философами-ламами тем, что ради блага многочисленных живых существ нет греха убивать злонамеренных людей. Казнь, кроме того, весьма полезна для самого злодея, так как она избавляет его от дальнейших грехов! Таково оправдание смертной казни!

При допросе производятся пытки, практикующиеся, как известно, повсюду в китайской империи; самой жестокой из них здесь считают прижигание тела посредством расплавленного сургуча. От телесного наказания не избеваются и женщины, которые наравне с мужчинами подвергаются публичному наказанию плетьюми.

Зависимость Тибета от Китая, как известно, выражается ныне назначением одного или двух маньчжурских амбаней, которые следят за верховной политикой страны как во внутренних делах, так и в делах по сношениям с другими странами. <...>

Значительное влияние амбаней выражается при выборах новых перерожденцев и назначениях новых правителей страны. Все ламаистские перерожденцы, утверждаемые маньчжурским правительством, и так называемые высшие хутухты (числом 9), а также и три великих ламы, т. е. Банчэн-эрдэни, Далай-лама и ургинский хутухта, выбираются посредством жребия, метаемого перед статуей Большого Чжу или перед изображением императора в Потале. Имена трех представляемых кандидатов пишутся на отдельных билетиках, которые опускаются в урну. Маньчжурский амбань вынимает китайскими палочками один из билетиков.

Назначение же высших правителей еще более зависит от амбана, так как он представляет на утверждение пекинского правительства предназначенных кандидатов. Все это служит доходной статьей амбаней и поэтому эти должности считаются весьма выгодными, но отдаленность Тибета от Китая и трудность пути туда служат причиной того, что амбаны назначаются из незначительных чиновников, часто зависящих от какого-нибудь влиятельного покровителя. Те же причины вызывают и то, что амбаны живут в Лхасе очень недолго, едва дослуживая трехлетний срок. За это время они стараются вознаградить себя за понесенные труды и с лихвой возместить предварительные расходы, сделанные в столице Богдохана для получения должности.

Говоря об управлении Тибета, нельзя не упомянуть, что маньчжурские императоры после подчинения Тибета старались привить здесь такое же управление, как и в других подчиненных Китаю иностранных странах. Поэтому они хотели поставить в члены Совета управления Тибетом наследственных князей с маньчжурскими титулами.

Первые отличия от маньчжуров получили, понятно, те лица, которые содействовали им при подчинении Тибета активными действиями против сопротивлявшихся или же пассивным бездействием.

Вот перечень таких отличных маньчжурским правительством лиц. 1. Упомянутый выше Чжюрмэд-цэбтань, старший сын Полхабы, еще при жизни своего отца был награжден последовательно младшими чинами дотуше-гуна («чжэнь-го-гун» - по-китайски). В 1750 г. он был убит своим младшим братом Чжюрмэд-Намчжялом, который, как известно, был казнен маньчжурскими амбанами. Император Цяньлу, во внимание к заслугам Чжюрмэд-цэбтаня, наградил в 1752 г. его второго сына, Чжюрмэд-Ван-чжяла, титулом «помогающего государству гуна» (по-китайски - «фу-го-гун»). После смерти последнего, титул перешел к его усыновленному сыну Норбу-Пунцок, а в 1784 г. этот титул был закреплен за ним наследственно.

2. Отец седьмого Далай-ламы, как будет сказано ниже, именовался Соднам-дарчжай. Он много содействовал маньчжурам при подчинении и успокоении Тибета, а также весьма усердно оберегал и воспитывал своего сына - Далай-ламу. В 1729 г. он представился императору

вместо своего сына и поднес подарки. За это был награжден коралловым шариком, павлиньими перьями на шапку и титулом «фу-го-гун». После его смерти император передал титул его второму сыну (старший был Далай-ламой), по имени Куньга-данзинь. Этот умер в 1774 г., и ему наследовал сын его Даший-намчжял: но вскоре в палате внешних сношений (лифань-юань) был возбужден вопрос о наследовании титула во многих поколениях родственниками Далай-ламы. Император склонился в пользу мнения с неудоливом и незаконности такого наследования, но в данном случае во внимание к исключительным заслугам отца 7-го Далай-ламы, он захотел оставить за его потомством наследственный титул, пониженный в тайчжи 1-й степени.

3. Брат упомянутого выше князя Ханчэн-ная - Гашиба-цэбтань-даший, во внимание к заслугам убитого его младшего брата, был награжден императором Юн-чжэном в 1728 г. титулом тайчжи 1-й степени. У него было два сына: Гашиба-намчжял-цэбтань и Пандита, которые наследовали один за другим этот титул.

4. Цзасак тайчжи 1-й степени Цэрин-ванчжял по ходатайству Полхабы был возведен в 1729 г. в названную степень и назначен помощником Полхабы. В 1765 г. наследовал внука его Соднам-ванчжял, который в 1789 г., во время нападения на Тибет гуркасцев¹³ прозвонился, и его потомство лишилось титула.

5. Ноян-хошочи, оказавший услуги во время усмирения мятежа галонов Аподба и других, по предстанию Полхабы в 1729 г. был награжден титулом цзасака тайчжи 1-й степени.

Таким образом, потомственных титулованных особ в Тибете было пять, из коих впоследствии был лишен титула один цзасак тайчжи 1-й степени. К этому нужно прибавить, что родитель Далай-ламы, а если его уже нет в живых, то брат Далай-ламы, обыкновенно возводится в титул гуна, который сохраняется теперь только в одном поколении.

Титулованные лица, если не занимают каких-либо должностей по высшему управлению Тибетом, не участвуют в решении дел, но они, как представители потомственных аристократических родов, пользуются большим почетом и по большей части занимают высшие должности.

¹³ «... в 1789 г. во время нападения на Тибет гуркасцев...». Вождь гуркхов Притва Нараян после установления власти в Непале добивался продолжения обращения непальских монет в Тибете, но приблизительно в конце 70-х гг. XVIII в. потерпел неудачу из-за отказа лхасского правительства, за спиной которого стоял Пекин, удовлетворить его домогательства. Побуждаемый неудачей и движимый намерениями грабить богатства Южного Тибета неварский раджа Непала в 1788 г. напал на Тибет, в результате чего непальские войска оказались в южной его части. Тибет был вынужден заключить с Непалом тяжелый мир, согласно которому обязался платить последнему ежегодную дань в триста тибетских слитков серебра, или 9600 китайских унций серебра. За это Непал обязался эвакуировать свои войска из Южного Тибета и освободить занятые ими тибетские крепости. Вероятно, дата 1789 г. - год нападения Непала на Тибет, по Г.Ц.Цыбикову, является ошибочной, ибо гуркхи напали на Южный Тибет в 1788 г. и тибетско-непальский договор был заключен в том же 1788 г. После этого гуркхи вторично вторглись в Тибет в 1791 г., заняли Шиха-цэ и Даший-лхунбо, но были изгнаны в 1792 г. (см.: Мартынов А. С. Указ. соч. - С. 243-263); Текст договора между Непалом и Тибетом содержится в сборнике «Циньдин гоэрка цзилос» («По Высочайшему соизволению напечатанное собрание документов о войне с Непалом»), опубликованном в 1795 г. (см.: Мартынов А. С. Указ. соч. - С. 245, 256; С a m m a n Sh. Trade Through the Himalayas: The Early British Attempts to open Tibet. - New Jersey, 1951; Diskalkar D. Tibeto-Nepalese War 1788-1793 // Journal of the Bihar and Orissa Research Society. - 1933. - Vol. IX).

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРАГШАН ҮХЭР ЖЭЛ

НАМАРАЙ НҮҮЛШЫН ХҮХЭ НОХОЙ НАРА

Буряад литэ	8	9	10	11	12	13	14
Европын литэ	26	27	28	29	30	31	1
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа лара повед.	Мямар Марс вторник	Лагба Меркури среда	Пурдэ Юпитер четвере	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн воскр.	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэ Луу	хүхэшэн Могой	улаан Морин	улааншан Хонин	шара Бицэн	шараншан Тахья	сагаан Нохой
Мэнгэ	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан
Һуудал	уһан	уула	модон	хин	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то намарай нүүлшын хүхэ Нохой харын октябрин 26 шэнын 8). Дүйсэн үдэр.

Хүхэ Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. «Даваажиг» үдэр.

Бурханда зальбарха, бурхан, лусууд, тэнгэри тахиха, хэшэг даллага абхуулха, дасан дуган бодхохо, сан табиха, угаал үйлдэхэ, бэри абаха, хурим хэхэ, нүүдэл хэхэ, эм найруулха, харюулга хэхэ, түмэр урлаха, газар хахалха, ноёд һайдта бараалхаха, буянай үйлэ бүтээхэ, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, зэрлигыс номгоруулха. гэр байшан бариха, замда мүр гаргаха, хүрэнгэ эһээхэ һайн. Эхилэн ном соносохо, холын замда ябаха, шэнэ дэгл үлдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатааха, онгосо, хала, модон тээрмэ дархалха, хүүргэ бариха, хүн, малыс ханаха, төөнхэ, газар малтаха, мал худалдаха, сэх гол гаталха, загаһа бариха, тангариг үгэхэ, һубаг татаха, дайсан номгодоходо муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, зол жаргал оршохо.

Гарагай 3-да октябрин 27 (шэнын 9).

Хүхэшэн Могой, 5 шара мэнгын, уулада һуудалтай үдэр.

«Модон хохимой» үдэр. Хутагын хурса үдэр.

Бурхан тахиха, номын үүдэндэ орхо, Очирлүрөвийн харюулга хэхэ, дасан хинд нэргэхэ, арамнайла. лама болохо, тахил тахиха, шэнэ носниис табиха, худалдаа хэхэ, дайсанниис дараха, мал газашань гаргаха, нүүдэл хэхэ, сэргэ худалгэхэ, замда гараха, наһа барагшыс хүдөө табихада һайн. Эм найруулха, модо отолхо, анда бололсохо, бэри абаха хурим хэхэ, сэх хэрэг үүсэхэ, ном уншаха, газар хахалха, нохой абаха, наймаа хэхэ сэртэй.

Хүнэй үһэ абал, амгалан байдал оршохо.

Гарагай 4-дэ октябрин 28 (шэнын 10).

Улаан Морин, 4 ногоон мэнгын, модондо һуудалтай үдэр.

Хутагын хурса үдэр.

Бурханда зальбарха, бурхан, тэнгэри, 8 лусууд тахиха, тахилда үгэлгэ үгэхэ, бэшгэ зурхай зураха, дасан дуганай тахил заһаха, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, өөрын ажамидаралда туһатай ажал хэхэ, нүхэртэй болохо, ноёд һайдта тангариг үгэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо тариха, һэсы гэр табиха, эм найруулха, хүн, малыс ханахада һайн. Лама болохо, ном соносохо, юумэ газашань үгэхэ, хатуу ажал хэхэ, хүрэнгэ эһээхэ, байра бууса түбхинүүлхэ, мори худалдаха, наһа барагшын үйлэ бүтээхэ, бэри абахыс хориглоно.

Хүнэй үһэ абаа һаа, гэмгүй һайн.

Гарагай 5-да октябрин 29 (шэнын 11).

Улаагшан Хонин, 3 хүхэ мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Парын сээр.

Бурханда зальбарха, бэшгэ зурхай зураха, санаар олгохо, дасан шүтээн бодхохо, тарни уншаха, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, эрдэмдэ нураха, ном соносохо, номлохо, хэблэхэ, замда ябаха, номын хурал байгуулха, эм найруулха, залаха, модо тариха, хүрэнгэ эһээхэ, бэри абаха, түрэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ мэтэдэ һайн. Хүн, малыс ханаха, төөнхэ, сэргэ худалгэхэ, мал худалдаха, арайлаха хэхэ, тээрмэ бодхохо, газар хөндхэ, харюулга хэхэ, модо отолхо, һубаг татахада муу.

Хүнэй үһэ абал, үлэртэй һайн байха.

Гарагай 6-да октябрин 30 (шэнын 12).

Шара Бишэн, 2 хара мэнгын, галда һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, лама болохо, эм найруулха, эрдэмдэ нураха, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, модо һуулгаха, сээрлиг байгуулха, шэмэг зүүхэ, бүжэг наада табиха, туг дарсаг хиндхүүлхэ, харюулга хэхэ, түмэрөөр урлаха, буянай үйлэ бүтээхэ һайн. Нэхэхэ, нүүдэл хэхэ, худалдаа хэхэ, шэнэ хубсаһа эсхэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, бэрин үйлэ бүхэндэ, улай гаргалгада муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эрлигтэй ушарха.

Гарагай 7-до октябрин 31 (шэнын 13).

Шараншан Тахья, 1 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.

Бурханда, лусуулга зальбарха, тахиха, угаал хэхэ, тангариг үгэхэ, һаад тодхор дараха, наһанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, модо һуулгаха, хото байшан бариха, эм найруулха, үзэл үзэхэдэ һайн. Мал агталха, хурим найр хэхэ, гэрэй һуури табиха, наһа барагшыс хүдөөлүүлхэ, угаал хэхэ, үхибүс хүлдэ оруулха, газашань ябуулха, бусад үйлэнүүдыс тэбшгэти, бэри буулгаха, хурьгэ оруулга болохогүй.

Хүнэй үһэ абал, һайн гэжэ заана.

Гарагай 1-дэ ноябрин 1 (шэнын 14).

Сагаан Нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, лама болохо, хэшэг даллага абхуулха, эм найруулха, эрдэмдэ нураха, буянай үйлэ бүтээхэ, адууһа мал хургаха, хэлсээнэй ажайшаниис абаха, урлаха үйлэдэ һуралсаха, суглаа хэхэ, ном заалгаха, замда гараха, модо тариха, худаг малтаха хэрэгүүдтэ һайн. Байшан гэрэй һуури табиха, бариха, хүн, мал һамнаха, ханаха, төөнхэ, бэри абаха, үгэхэ, шэнэ дэгл эсхэхэ, наһа барагшыс хүдөө табиха, нүүдэл хэхэ, сэргэ худалгэхэ мтыс хориглоно.

Хүнэй үһэ абаа һаа, наһан ута болохо.

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛТЭЙ, ЗОЛ ХЭШЭГТЭЙ

Эдэ үдэрнүүдтэ Константин Павлович 60 наһанайнгаа, Цыпилма Шагдаровна ПРОКОПЬ-ЕВТОН 55 наһанайнгаа ойн баярыс тэмдэглэжэ байна.

Агын аймагай Урда-Ага нотаг тоонтотой Цыпилма Шагдаровна 1972 ондо хургуулиа дүүргэжэ, КПУ-гай режиссерско таһагта ороо. 1976 ондоо «Ульгэр» гэжэ хүүхэдэй театрта ажаллажа эхилээ. 1977 ондо театртань анха түрүүшынхисэ буряад бүлэг бии боложо, тэдэнэй тоодо Цыпилма Шагдаровна ороһон байна. Ородшье хэлэн дээрэ табигдадаг зүжүүдтэ хабаадалсадаг байгаа. Хамта ажалладаг нүхэд зоноороо хүршэ областнуудаар, Усть-Ордын, Агын округуудаар, олон хото городуудаар гастрольдо ябажа эхилээ. 1978 ондо театрта ажаллажа байхада, наһанайнгаа нүхэр Константин Павлович Проконьевтой уулзажа, гэр бүл болоо.

Константин Павлович Эрхүүгэй областин Алайрай аймагай Кутулик нотаг тоонтотой. 1970 ондо Константин Павлович звукооператораар «Ульгэр» театрта ажаллажа эхилээ. К.П.Проконьев мүн лэ алас холын зүүн зүгөөр, Яхад, Тува, Сахалин, БАМ-ай буряад участогуудаар театрта ябалсаа һэн. 1979 ондо Катя басагатай болоо. 1984 ондо угысын үргэлжлүүлхэ Эдуард гэжэ хүүбүүн түрбэ.

Эдэ хоёр театртаа амжалтатыйгаар ажаллажа, олон Хүндэлэлэй грамотануудаар, баясхаланта бэшгүүдээр шагнагдаһан байна. Цыпилма Шагдаровна 1980 ондо Бур АССР-эй габьяата артистка гэхэн нэрэ зэргэдэ

К. Ц. Проконьевтон Катя, Эдик хүүбүүдтээ

хүртгэн. Константин Павлович В.И. Ленинэй 100 жэлэй ойн, КПСС-эй Буряадай обкомой, Соёлой министрствын грамотануудаар шагнагдаһан хай. Цыпилма Шагдаровна Константин Павлович хоёр ажалынгаа онсо онһо, дурал басагандаа дамжуулжа шаданан байна. Эхэ эсэгынгээ ажалыс үргэлжлүүлэн, Катя басаганинь бутафор - хүүхэдэй хубсаһа оёдог. Паша, Данил зээ хүүбүүдын сэдьхэлсын урмашуулан, баярлуулан байдаг. Эдуард хүүбүүнinin парикмахер мэргэжэлтэй, мүнөө барилгашанаар ажаллана.

Константин Павлович Цыпилма Шагдаровна хоёр 1999 ондо Дээдэ-Онгостойн 28-дахи хургуулида амжалтатый, зондоо хүндэтэй, үнэн эхээр ажаллана. Цыпилма Шагдаров-

на Константин Павлович хоёрыс үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалнаб, үрсэлэй дээжэ хүргэнэб.

Үлэс хэшэгтэй, элүүр энхэ, Ута наһатай, удаан жаргалтай, Урагшаа һанаатай, урма зоригтой Ашанараа, зээнэрээ

үргэлсэжэ, Ури хүүгэдтэ туһатай, Бурхантай, буянтай, Булганда хэрэгтэй, Зохёохы бэлигтэй, Зол хэшэгтэй Ажаһуухатнай болтогой!

Розалия ГАРМАЕВА, БГУ-гай НГИ-гай 4-дэхи курсын оюутан.

СЭДЬХЭЛЭЙ БАЯРЫЕ ХҮРГЭНЭБДИ

Суута үлэргэршэн, хизаар ороноо эшнэжлэгшэ, домог бэшгэшэ Рэгзэн Эрдынсевич ЭРДЫ-НЕЕВЭЙ түрэхөөр 100 жэлэй ойдо зориулагдан регион хоорондын эрдэмэй-практическа конференци Яруунын аймагай Эгэтын-Адаг нотагта үнгэргэгдэб. Энэ конференциин үдэ үлгэршэдэй конкурс гурбан шатада үнгэргэгдөө.

Конкурсно Агын тойрогһоо, Эрхүү можоһоо, Яруунаһаа, Зэдһээ, Хэжэнгэһээ, Захааминһаа үлгэршэд хабаадаа. Рэгзэн Эрдынсевичэй басаган Хорло Рэгзэновнагай урилгаар бидшье Захааминай аймагһаа холын замда мордожо, энэ һайхан найрта хабаадалсаабди. Санагын дунда хургуулин буряад хэлэнэй багшанар Таисия Хандусвна Мархаева, Долгорма Долсоновна Цыренова, 11-дэхи классай хурагша Баатар Бальжуров, 9-дэхи классай хурагшад Мэргэн Цылемпилов, Даба Шагдаров, тийхэдэ Дабаатын дунда хургуулин 4-дэхи классай хурагша Амгалан Дашапиллов Хандажап Дармасвна Дампилова багшатаа энэ һайндэртэ хабаадаабди. Рэгзэн Эрдынсевичэй зээ басаган Баярма Вячеславовна Лупсанова Закамскс хотоһоо маанандаар ябалсаа.

Алтан намарай арюухан энэ үдэр үнгэргэгдэһэн энэ найр бидэнэй бултанайнай сэдьхэлдэ һайхан мэдэрл түрүүлжэ, сээжэдэмнай бүхөөр хадуулдаа. Элитэ сэхэ поздүүдэй хэлэдэгэй ёһоор «сэдьхэлэй тон сэхэ хүнһээ хоол - суглуулжа», һуралсалайнгаа энэ жэлдэ урагшатай, урматой хүдэлхөөр зэхэббди.

Олон хүнүүдээр уулзажа, хөөрөлдэжэ, танилсажа эрһэндээ булта баяртайбди. Тиймһээ маанадьс халуу-

наар угтан абаһан Эгэтын-Адаг нотагта, хүн зондонь, Рэгзэн Эрдынсевичэй үхибүүдтэ, буряад хэлэнэй багшанарта, талаан бэлигтэ дэлгэн харуулан бүхы үлгэршэдтэ манай зүгһөө баярыс хүргэнэбди.

Холо газарта ябаханда нотаг һанагдадаг гээд хэлсэдэг. Манай Захаамин нотагай басаган Дудаар Дугаровна Дугарова маанандаа эжы мэтэ энхэрэн угтаа.

«Нютагаархинаа харахадаа, тон сэхээр баярлааб. Ямаршье ута харгы гаталжа ерээ гээшэбта даа, - гэжэ бидэниис үнэнэй танил мэтээр угтан, өөр тухайгаа хэлэхэдэ, РТС-эйб. Ехэ Сахирта аха дүүнэри бии, энэ нотагта эрһээр 43 жэл болооб, - гэжэ хөөрөө. Үхибүүдэймнай гарьсын сагаалжа, харгы замдаа һайн ябахьемнай хүсэн, мордуулһандань бидэ сэхэ омогорхон басжаабди.

Ийм конкурсноуд, конференциинүүд залуу үстэндэ тон хэрэгтэй. «Зуу дахин шагнаһанһаа, нэгэ дахин хараһан дээр» гэдэгэй ёһоор үхибүүд нүдөөрөө хаража, сээжэдэ бүхөөр хадуужа абаа, урмашан баясаа. Санагын дунда хургуулин 11-дэхи классай хурагша Баатар Бальжуров 13-һаа 17 хүртээр наһатайшуулай дунда 3-дахи һуурди гаража, дипломо, мүн 1.500 түхэриг мүнгэн шанда хүртөө.

Аймагайнгаа буряад хэлэнэй багшанарай, «Уран Дүшэ» нэгэдэлэй гэшүүдэй зүгһөө Баатарыс энэ амжалтаарнь амаршалаад, Баатарта, мүн Амгалан, Даша, Мэргэн үлгэршэдтөө саашадаа үшөө сэхэ амжалта туйлан ябахыснь хүсээ.

Хандажап ДАМПИЛОВА, Захааминай аймагай Дабаатын дунда хургуулин буряад хэлэнэй багша.

ПАЙН ТҮРЭЛДЭ ТҮРЭНЭ БЭЗЭ

50 гаран жэл соо «Буряад үнэн» газетэдэ элдэб һонирхолтой материалнуудыс бэшэжэ ябаһан, манай коллективтэ сэхэ хүндэтэй, улад зондоошье, анда нүхэдтөөшье дээгүүр һанагдадаг, мэдэжэ журналист, публицист Николай Батомункуевич Галдановай наһанайн нүхэр бухгалтер-экономист мэргэжэлтэй И.Н.КИЖИНОВА Любовь Бадласвна хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ, сентябрийн 4-дэ ондоо юртэмсэ руу ошоо. Мүнөөдэр, октябрийн 22-то, 49 хоногнын гүйсэб.

Любовь Бадласвна аргагүй бэрхэ эхэнэр һэн гэлсэдэг. Гэртээ, газрагуураа ариг сэрбрыс сахиха, хубсаһа хунар уран гоёор оёхо, ноһоо ээрэжэ, дулаан ойһмо

болон бээлэй нэхэхэ, огородой эдэс хоол бэрхээр ургуулдаг байгаа. Айлшадьс аятай зохидоор угтан абаха, амтатай эдэс хоолоор хүндэлхэ.

Любовь Бадласвна ажал хэһэн коллективүүд соогоо, зон нүхэдтөөшье, хүршэнэртөөшье хүндэтэй бэлий. Гүрэн түрын 6 медальнуудаар шагнагдаһан.

Басаган хүүбүүн хоёртоо һайн эхэ, аша зээнэртээ мээхэй нагаса эжы, хүгшэн эжы байһан. Наһанайнгаа нүхэрөө гурбан зөөлнөөр түгэс хангаа.

Газарай нурууд дээгүүр үнгэргэһэн наһая нимсээр элдэһэн хүн хадаа һайн түрэлдэ түрэн бээ гэжэ найдал даа.

«Буряад үнэн» газетын коллектив.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ. Редакторай түлөө Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА</p> <p>РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорай 1-дэхи орлогто), Г.Х.ДАШЕЕВА (редактор), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото. Каландаршывилин үйлсэ, 23. Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unpn@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 4 хууданан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэһэг - 6150. Хамтын хэһэг - 30080. Хэблэлдэ туһаагдаһан сар - 17.00.</p>	<p>"Республиканская типография" гэхэн ОАО-до бэлиг лицензиинүүдтэ газетэ хэблэгдээ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоной үйлсэ, 13 Директорайн телефон: 21-40-45. Сүлөө сэтг. Б-0165-дахи номертой оор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» «ФГУ-да бүридхэлдэ абганхай.</p>
--	--	--	--

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорай-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорай 1-дэхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн-Дүхэригэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сониний редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур» - «Вершинь» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутндай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээлэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламны - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерини - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжлэгдэлдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрнүүдтэй бэшэгиис халагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һамамжа авторайнхыг ади бэшэ байжа магад.

АШАГТА МАЛТАМАЛНУУДАЙ АШААН АРАД ЗОНДОО ТУГАТАЙ БАЙХА

Буряад Республикын саашанхи экономика хүгжэлтэд нүлөөлж ушар үнгэрэн долоон хоногто тохёолдо. Яруунын аймагай дэбисхэр дээрэ Озерный хадын шарнуурагын комбинадта түрүүшн тээрэлгын ажалнууд эхилэб. Энээнд Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгш Вячеслав Наговицын, Арадай Хуралай Түрүүлэгш Матвей Гершевич, «Метрополь» компаниин генеральна директор Михаил Слипенчук гэгшэд хабаадаба.

Яруунын аймагай тайга соо ашагта малтамалнууд, илангаяа алтан, свинец, цинк хэбтэнэ гэжэ үнинэй мэдэгдэнхэй. Үшөө хоридохи зуун жэлэй тэг дунда ашагта малтамал бээрэлгын бүлэг энээниие обёорһон байна. 1959 ондо шэнээр шэнжэлэг хэгдээд, түрүүшн ханамжанууд хүсэд баримталагдаа. Тэрэ гэгээр геологическа шэнжэлгын талаар аргагүй ехэ ажал хэгдээ. Эндэ хүдэлгэн геологууд, мэргэжэлтэд гүрэнэй үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө. 1990-ээд оноор ажабайдалай доройтоходо, Озернодо ажал тогтоогдоо.

Табан жэлэй саада тээ ашагта малтамалнууды бээрэлгын болон гаргалгын ажал хэгдэхэ тухай лицензи «Метрополь» компанида үгтөө лэн. Энэ табан жэл соо бээрэлгын ажал хэгдээ. Ехэ хүсэтэй зайн гал татагдаа, Холой гэлэн улан дээгүүр хүүргэ баригдаа, мүн харгы гаргагдаа. Тайгын дунда гоёхон шара, хүхэ үнгэтэй байранууд бодхоогдоо. Энэ хадаа вахтова нуурин болоно гээшэ. Хоёр-гурбан нууригтай дулаан талалганууд, амтатой хямда эдэе хоолтой столууд, хүндэ ажалай һүүлдэ бээ амаруулалгын сауна, медицинскэ фельдшерскэ таһалга, томо спортын зал, спортивна тренажернууд эндэ ерээжэ хүдэлдэг ажалшадта дурдахагдана.

Энэ табан жэлэй хугасаа соо ашагта малтамалнууды нөөсэлгын ажалнууд ябуулагдаа. Тиигэжэ керно хранилищи хүдэлжэ эхилэ. Эндэ газар дороноо шэнжэлэгдэхэе асарагдаһан шулуунууд суглуулагданхай. Нэгэ таһагтань Эржена Шаракшанова гурбадахи жэлэе лаборантаар хүдэлнэ. Тэрэнэй хэлээр, һонирхолтой ажалтай болонхой. «Ная асарагдаһан шулуунууд халуун пезшэн соо хэгдэжэ, хоёр-гурбан үдэр соо хатаагдана. Удаань бага болон томо бутаруудга машина соо хэгдэнэ. Тиигэжэ тэндэһе гараһан талхандал адли болоһон шулуун хийдхэгдэнэ. Эгээл энэ 50-50 граммаар багахан мэшээгүүд соо хэгдэжэ, Улаан-Үдэдэ шэнжэлгын түбтэ эльбэгдэнэ», - гээд өөрын ажал тухай Эржена Шаракшанова хөөрэнэ.

Иимэ ехэ ажал хэгдэнэй удаа түрүүшн тээрэлгын ажалнууд үнгэргэгдэб. 270 метр ута, 15-30 метр үргэн хадын хормой тээрэлгэдээ. 800 гаран нүхэн малтагдажа, 35 тонно тээрэдэг зүйлнүүд хэгдээ. Тэндэһе утаһан татагдажа, удариалгын газарта холбогдоо. Эгээл эндэһе Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын «Метрополь» компаниин генеральна директор Михаил Слипенчук хоёр түрүүшн тээрэлгэ хэбэ.

Энэ ехэ удаа ехэтэй хэрэг бүтээгдэб. «Метрополь» компаниин хүтэлбэригшэдтэй, ажалшадтай ходо уулзажа байгаабди. Зарим хүнүүд энэ компани бээ дээрээ даажа абаһан уялгануудаа дүүргэжэ шадахагүй гэлсээ. Хэды тиигэбшье түрүүшн тээрэлгэнүүды өөрын нүдөөр хараабди, - гээд Вячеслав Наговицын хэлэб.

Уулата уурхайн үйлэдбэри Буряад Республикын социально-экономическа программа соо гол нуури эзлэнэ. «Мүнөөдэр энэ программын түрүүшн алхамууд хэгдэб. 2017 ондо тус үйлэдбэри манай республикы шэнэ хангалтатой сагта гаргаха ёһотой. Тиихэдэ ажабайдалтай найжарха», - гээд Буряадай Президент Вячеслав Наговицын хэлэб.

Буряад Республикада экономика хүгжэлтын үшөө нэгэ алхам хэгдэб. Бүхы энэ ажал хүнгэнөөр ябуулагдахын тула Арадай Хурал

тусхай хуулинууды абанхай, - гээд Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич хэлэнэ.

«Метрополь» компаниин генеральна директор Михаил Слипенчуктай хэлээр, Советскэ Союзай хандарһанай һүүлээр хада уулын үйлэдбэридэ тиимэшье олон эмхинүүд нээгдээгүй.

Манай нютагта иимэ ажал хэгдэжэ эхилһэниинь һайн. Аймагайманай бюджетэ налог ехээр оруулагдаха, мүн тиихэдэ нютагаархимнай ажалтай болохо. «Озерный» гэнэн комбинадтай хүдэлмэрилэгшэдэй 30 процентнь Яруунын хубүүд, басагад байха гээд хэлсэгдэнхэй. Мүнөө үедэ хадын үйлэдбэрийн дээдэ хургуулинуудта манай нютагаархин пуража эхилэнхэй, - гээд Яруунын аймагай толгойлогшо Дамби Дамбаев хэлэнэ.

Тээрэлгэнэ урид тусхай ажалнууд ябуулагдаа. Нэн түрүүн, «Интерпроект» компани проект бэлдээ. 2009 оной июль һара соо гүрэнэй экспертизэ зүбшөөл үгтэн байна. Ашагта малтамал бээрэлгын газарта модод отологдоо, газар дээрхи хүрһэн абагдаа.

Саашадаа үшөөшье ехэ ажал хэгдэхэ байна. «Сибцветметнипроект» компани шэнэ проектнэ ажал эмхидхэхэ. Тус компаниин хүтэлбэрилэгшэ Сергей Поповой хэлээр, бүхы юумэн 2010 ондо хүсэд хэгдэхэ.

2012 он болотор эндэ хадын шарнуурагын комбинат баригдажа, жэл соо зургаан миллион тонно шулуун буйлуулагдаха түсэбтэй. Бүхы ажалнууд 20-25 жэл соо хэгдэхээр хараалагдана.

Эржена Шаракшанова

Ойн баяр

УРАГШАА
НАНААТАЙ,
УРМА ЗОРИГТОЙ

Д.Банзаровой нэрэмжэтэ БГПИ-гэй эхин классуудай факультедэй буряад таһаг дүүргэнэн Дарима Цыренванчиковна Цыбикова ажалайнгаа намтар багш Улаан-Үдын 49-дэхи хургуулиһаа эхилһэн юм. Хүүгэдэ хургаха, хүмүүжүүлхэ багшын ажал шэлэһэн 17-той гүлмэр залуухан басаган зүрхэ сэдхэлэйнгээ халуун анхараг үхибүүдтэ зориулан байна. Талаан бэлгээ хүүгэдтэ зориулан залуу багша Улаан-Үдын 45-дахи хургуулида туршалгын класс нээжэ, нэгэн доро ород, буряад хэлэнүүдээрэ заажа эхилһэн юм. Мэргэжэлтэ багша, ажалда харюусалгатай, эрилтэ ехэтэй Д.Ц.Цыбикова хүүгэдтэ гэртэхиндэнэ хүндэтэй, коллектив соогоо хүндэтэй, урагшаа ханаатай байһаараа шалгардаг байгаа. Ажалдаа бэрхэ багша олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудаар дипломуудаар шагнагдаһан.

1997 ондо ажал ябуулгань нэлэгдэжэ, Эрдэмэй болон хуралсалай министрствын дэргэдэхи «Бэлиг» гэнэн хэблэлдэ редактораар хүдэлхөөр уригдаба. Ондоо ажалда орохо гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ байгаа. Ажалша сэдхэлтэй эрилтэ ехэтэй багша мэдээжэ редакторнуудһаа авторнуудһаа һайн жэшээ абаа. Хоёр зуу гаран авторнуудай гар бэшгүүдтэй хүдэлжэ, олон номууды хэблэн гаргаһан байна. Газаахи гадарыень гоёор гаргаха гэжэ оролдодог редактор номой удхатайнь зүбөөр тааруулжа шададаг байһанаа гэршэлээ. «Бэлиг» гэнэн хэблэлэй редакцинон-хэблэлэй таһагта хүдэлхэ үедөө бэлиг талаангаа зохёохы ажалда зориулан байна.

2004 онһоо «Буряад үнэн» гэнэн үндэнэн буряад ориганса республиканска газетын хэблэлэй түбэй директорээр Дарима Цыренванчиковна хүдэлнэ. 1997-1998 онуудта республикын, Российн Минпечатиин, Миннацэн хургуулиин дэмжэлгээр материально-техническэ баазай найжаржа, ород, буряад, англи хэлэнүүд дээрэ «Одон» гэнэн хүүгэдэй журнал бии болгогдоо, «Морин хуур», «Вершины» журналнууд хэблэгдэдэг болоо. Буряадай уран зохёолшодой бүтээлнүүд толилогдог болоо, тиихэдэ уншагшадаһай шэнэ зохёолнуудтай танилсажа эхилээ. Сугтаа хүдэлдэг Лариса Дашиевна Гончикова, Людмила Лопсоновна Цыденова, Лариса Будаевна Андреева гэгшэдтээ үгээ ойлголсон, соёл, искусство, литература үргэжын түлөө оролдоно, урматойгаар ажаллана. Суута буряад уран зохёолшод болохо Ч.Цыдендамбаев, Ц.Б.Бадмаев, Ц.Д.Дондокова, А.Ангархаев, В.Талхаев, Ц.Номтоев, Ч.Гуруев, Ц.Дондогов, Ж.Зимин, Л.В.Корнаков, Э.Манзаров, бусад бэлгитэй зоной суглууларинууды номууды хэблэн гаргаха хэрэгтэ Дарима Цыренванчиковнагай оруулан хубита ехэ юм.

Урагшаа ханаатай, урма зоригтой, хүхюун дорюун зантай, арюухан сэбэр шарайтай Дарима Цыренванчиковнада Валерий нүхэртээ, 3 найхан басагад хүрэгдэтээ, хөөрхэн заахан зээ басагантаяа алтан ойнгоо баярта үдэр үрээлэй һайхание шагнажа, үглөө бүхэндэ наранай һайхание хаража, зол жаргалтай, һайн һайхан ябахыень хүсэе.

Б.ОРБОДОЕВА

В. САГАНОВАЙ ДУРАСХААЛ ЁНОЛБО

Буряад оронойнгоо холо ойгуур суурхаан политическэ ажаябуулагша, дипломат, сэхээтэн Владимир Бизьяевич Сагановай наһа бараһаар түхэрэн арбан жэл үнгэршэбэ. Энэ ушараар Түнхэнэй аймагта дурасхаалай үдэрнүүд үнгэргэгдэнэ байна.

Дурасхаалай үдэрнүүдтэ Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров, Хамба лама Дамба Аюшеев, Арадай Хуралай депутатууд Цырен Доржиев, Бато Семёнов, Андрей Самаринов гэгшэд хабаадалсаба. Бүхы дээрэ республикынай юһэн аймагуудай түлөөлэгшэд Владимир Сагановай мүнхэ дурасхаалайнь үдэрнүүдтэ зорижо эрээ.

Концерт-нааданууд, уулзалганууд, спортивна мурьсөөнүүд үнгэргэгдөө. Дэлгэрэнгыгээр энэ хэмжээ ябуулганууд тухай удаадахи дугаарта.

ТОМО БУДАМШУУ – ТҮНХЭНДЭ

Российн болон Буряадай арадай артист, мэхэ гохотой Будамшуугай роль наадажа суурхаан Михаил Елбоновой шанда хүртэхын түлөө «Эдир Будамшуу» гэнэн хоёрдохи уласхоорондын конкурс октябрь харын һүүл багаар Улаан-Үдэдэ болохонь.

Тус конкурсдо хабаадаха шамбай, һүбэлгэн ухаатай, Будамшуудал адли аашатай хүнүүды Михаил Елбонов орон

нютагаараа бээрээ ябажа, шэлэн абалгын шатанууды үнгэргэб. Үнгэрһэн амаралтын үдэрнүүдтэ тэрэ Түнхэнэй аймаг хүрэнэн байна. Суута артистые энэ аймаг сагаан саһаар утган абаа. Энэ ушарта нэгэшье голхоронгүй, Михаил Елбонов эдир «энтя-тэнтянарые» хаража, шэлэн абалгынгаа шата үнгэргэб.

Хэдэн жэлэй саада тээ миний нүхэр иимэ конкурс үнгэргөө бэлэй. Мянга дахин Будамшуугай роль наадаһан хадаа мянган Будамшуунууды олохо ёһотойш гэжэ хэлээ. Энэ конкурс эмхидхэжэ, олон хүнүүды баярдуулхаш, одоошье хэһэн ажалайшни дүн харагдаха гэхэдэнэ, ухаа мэдээмни нэргээ, - гээд Михаил Елбонов хөөрэнэ.

Республикын аймагуудаар, Усть-Ордада, Агада, Убэр-Монголдо шэлэн абалгын мурьсөөнүүды эмхидхэхэдэмни, 17 хүнһөө олон хабаадагшад бээ тур-

шаагүй байгаа. Харин гушан гурбан мундаргатай Саяан уулын хормойдо хабаадагшадтай тоо 18 хүрөө. Энэ онсо удхатай гэжэ хананаб, - гээд хөөрөөгөө Михаил Елбонов үргэлжэлүүлнэ.

Шүлэгүүдые уран һайханаар уншаха, дуулаха, «Будамшуу» гэнэн жүжэг сооһоо хэһэгүүдые шадамар бэрхээр Елбоновтол адли наадаха даабаринууд хабаадагшадта үгтөө. Гурбадахи шатын дипломуудта Хэрэнэй хургуулийн шабинар Ардан Паданов ба Даша Убашеев гэгшэд хүртөө. Хоёрдохи нуури Тоорын хургуулийн Буянто Гергенов эзлээ. «Эдир Будамшуу» гэнэн үндэр нэрэ зэргэдэ Аршаанай лицей-интернат хургуулийн шаби, Галба нютагай хүбүүн Эрдэни Амбаев хүртэб. Бүхы хабаадагшад Михаил Елбоновой гарай бэлэгүүдтэ, аймагай хуралсалай таһагай бэлэгүүдтэ хүртэб.

Шангай нуури эзэлһэн Будамшуунарай багшанар манай «Буряад үнэн» гэнэн хэблэлэй байшанай гаргадаг «Бурятия», «Буряад үнэн»- «Дүхэриг», «Спорт Тамир» сонинууды, «Одон», «Морин хуур», «Вершины», «Байгал», «Байкал» гэнэн сэтгүүлүүдые миинтээр 2010 ондо абадаг болохонь.

Түнхэнэй «Эдир Будамшуу» Аршаанай лицей-интернатта 7-дохи класста нурана. Дуулаха, хатарха дуратай хүбүүд тус конкурсдо хабаадахын тула оройдоол нэгэ долоон хоног соо бэлэдхэл хээ. Эрдэни хургуулида ганса «Дүрбэ», «таба» гэнэн сэгнэлтээр нурана, хаа-яа Будамшуудал адли ааша гаргахадань, багшанарань «гурба» табижархидаг байна.

Суута Михаил Елбоновой хэлээр, Түнхэнэй Будамшуунар хүнэй хойно орохогүй байна. Хори гаран жэл соо Түнхэн ерээгүй суута артист һүнийн тэн болотор сугларгашады баярлуулан, концерт-наадаа дэлгэбэ.

Эрдэни Амбаев

Тус хуудаһа Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ. Авторай фото-зурагууд.